

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TURİZM SEKTÖRÜNÜN BÖLGESEL
KALKINMA ÜZERİNE ETKİSİ: GİRESUN ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN
KERİME GÜNER

DANIŞMAN
Doç. Dr. Seval MUTLU ÇAMOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU- 2018

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “Turizm Sektörünün Bölgesel Kalkınma Üzerine Etkisi: Giresun Örneği” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03 /07/ 2018

Kerime GÜNER

13530200006

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İKTİSAT Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Kerime GÜNER'in hazırladığı “**Turizm Sektörünün Bölgesel Kalkınma Üzerine Etkisi: Giresun Örneği**” başlıklı tez 03/07/2018 tarihinde aşağıda imzaları olan jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	Üniversite	İmza
Başkan :	Prof.Dr.Gürol ÖZCÜRE	Ordu Üniversitesi Ünye İİBF	
Jüri Üyeleri :	Dr.Öğr.Üyesi.Işıl DEMİRTAŞ	Giresun Üniversitesi	
	Doç.Dr.Seval MUTLU ÇAMOĞLU	Ordu Üniversitesi Ünye İİBF	

ONAY

23 / 07 / 2018
Prof. Dr. Necip Fazıl DURU

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada beni yönlendiren, desteğini ve ilgisini esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Seval MUTLU AMOğLU' na sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Beni her konuda destekleyen, sevgi ve desteklerini benden esirgemeyen annem, babam ve kardeşlerime en içten teőekkürlerimi sunarım.

Kerime GÜNER, 2018

İÇİNDEKİLER**Sayfa No**

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar.....	vii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM**1. TURİZM SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ VE TURİZMİN EKONOMİK FONKSİYONLARI**

1.1. Turizme Ait Temel Kavramlar.....	3
1.1.1. Turizm ve Turist Tanımı.....	3
1.1.2. Turizm Sektörü.....	5
1.1.3. Turizm Türleri.....	5
1.1.3.1. İç Turizm.....	6
1.1.3.2. Dış Turizm.....	6
1.1.3.3. Sağlık ve Termal Turizm.....	6
1.1.3.4. Yayla ve Akarsu Turizmi.....	7
1.1.3.5. Kongre Turizmi.....	7
1.1.3.6. Sosyal ve Kültürel Turizm.....	7
1.1.3.7. Deniz ve Yat Turizmi.....	7
1.1.3.8. Diğer Turizm Türleri.....	8
1.2. Turizmin Tarihsel Gelişimi.....	8
1.2.1. Dünya’ da Turizmin Gelişimi.....	8
1.2.2. Türkiye’de Turizmin Gelişimi ve Turizm Politikaları.....	10
1.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	10
1.2.2.2. Planlı Dönem Öncesi.....	10

1.2.2.3. Planlı Kalkınma Döneminde Turizm Politikaları.....	11
1.1.2.3.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	11
1.1.2.3.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	12
1.1.2.3.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	13
1.1.2.3.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	14
1.1.2.3.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	14
1.1.2.3.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	14
1.1.2.3.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	15
1.1.2.3.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	16
1.1.2.3.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	16
1.1.2.3.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı.....	17
1.3. Turizmin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkileri.....	18
1.3.1. Turizm ve Fiziksel Çevre.....	18
1.3.2. Turizmin Toplumsal Etkileri.....	18
1.3.3. Turizmin Ekonomik Etkileri.....	19
1.3.3.1. Ödemeler Bilançosuna Etkisi.....	21
1.3.3.2. Gelir etkisi.....	22
1.3.3.3. İstihdam etkisi.....	24
1.3.3.4. Diğer sektörlere etkisi.....	25
1.3.3.5. Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

2. BÖLGESEL KALKINMA VE BÖLGESEL KALKINMADA TURİZMİN ROLÜ

2.1. Bölgesel Kalkınma.....	29
2.1.1. Kalkınma İle İlgili Temel Kavramlar	29
2.1.2. Bölgesel Kalkınma ve Azgelişmişlik	30
2.1.3. Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Araçları.....	32
2.2. Bölgesel Kalkınmada Turizm.....	34
2.2.1. Bölgesel Kalkınmada Turizmin Yeri Ve Önemi.....	34
2.2.2. Bölgelerarası Dengeli Kalkınmaya Turizmin Etkisi.....	36
2.2.3. Turizm Odaklı Bölgesel Kalkınma Araçları	38
2.2.3.1. Konferans, Sergi Ve Fuar Merkezleri.....	38

2.2.3.2. Rekreasyon / Eğlence Parkları.....	38
2.2.3.3. Alternatif Turizm	39
2.2.3.4. Bölgesel Doğa Parkları.....	39
2.2.3.5. Kültür Merkezleri.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GİRESUN İLİNİN TURİZM POTANSİYELİ

3.1. Giresun'un Tarihi.....	40
3.2. Giresun'un Konumu ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	40
3.2.1. Giresun'un Coğrafi Konumu.....	40
3.2.2. Giresun'un İklimi ve Bitki Örtüsü.....	41
3.2.3. Giresun'un Demografik Yapısı.....	41
3.2.4. Giresun'un Ekonomik ve Sosyal Yapısı.....	41
3.2.4.1. Tarım Sektörü.....	42
3.2.4.2. Sanayi Sektörü.....	42
3.2.4.3. Hizmetler Sektörü.....	43
3.3. Giresun'daki Turizm Arz ve Talebi.....	43
3.3.1. Giresun İlinin Turizm Arz Kaynakları.....	43
3.3.1.1. Doğal Varlıklar.....	44
3.3.1.1.1. Giresun Adası.....	44
3.3.1.1.2. Giresun Yaylaları.....	44
3.3.1.1.2.1. Kümbet Yaylası.....	44
3.3.1.1.2.2. Kulakkaya Yaylası.....	45
3.3.1.1.2.3. Bektaş Yaylası.....	45
3.3.1.1.2.4. Paşakonağı Yaylası.....	45
3.3.1.1.3. Plajlar.....	45
3.3.1.1.4. Kaplıcalar.....	46
3.3.1.1.5. Akarsu ve Göller	46
3.3.1.2. Tarihi Değerler.....	46
3.3.1.2.1. Kaleler.....	46
3.3.1.2.2. Çeşmeler.....	47
3.3.1.2.3. Cami ve Türbeler.....	48
3.3.1.2.4. Kilise ve Manastırlar.....	48

3.3.2. Giresun İlinin Turistik Tesis Arzı.....	49
3.3.3. Giresun İlinin Turizm Talebi.....	54
3.4. Turizm Sektöründe Teşvikler ve Giresun'un Turizm Teşvikleri.....	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GİRESUN'UN KALKINMASINDA TURİZMİN ROLÜ: ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. Araştırmanın Amacı.....	60
4.2. Araştırmanın Yöntem ve Kapsamı.....	60
4.3. Araştırma Bulguları ve Değerlendirme	61
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
KAYNAKÇA.....	91
EK.....	99
ÖZGEÇMİŞ.....	106

ÖZET**TURİZM SEKTÖRÜNÜN BÖLGESEL KALKINMA ÜZERİNE****ETKİSİ: GİRESUN ÖRNEĞİ**

GÜNER, Kerime

Yüksek Lisans- İktisat

Temmuz- 2018

Bölgesel kalkınma, küresel bir konu olup, bir bölgenin ekonomik ve toplumsal potansiyellerinin harekete geçirilmesi ile o bölgenin refah seviyesinde artış meydana gelmesidir. Turizm ise bir bölgenin doğal, tarihi ve kültürel varlıklarının kullanılmasını sağlayan ve doğrudan insanlarla gerçekleştirilen emek yoğun bir sektör olması özellikleri ve sahip olduğu potansiyelleri ile bölgelerin kalkınmasında önemli bir politika aracı olarak görülmektedir. Turizm sektörünün bölgesel kalkınma ve bölgelerdeki turizm kaynaklı değerlerin etkin kullanılması konusunda büyük bir yeri ve önemi vardır.

Bu çalışmada Giresun'daki turizm değerlerinin varlığı ve bu değerlerin bölge kalkınmasına nasıl etki ettiği araştırılmıştır. Bu bağlamda Giresun'da bulunan otel yöneticilerinin sektöre dair görüşlerini belirlemek amacıyla 37 otel yöneticisine anket uygulanmıştır. Yöneticiler Giresun'un kalkınmasında turizm sektörünün etkin ve önemli bir paya sahip olduğunu fakat ildeki alt yapı ve üst yapı eksikliği nedeniyle turizmin, ilin kalkınmasında öncü sektör olmadığını belirtmişlerdir. Buna ilave olarak turizm sektörünün en büyük etkisinin istihdam üzerine olduğunu ve yapılacak olan yeni yatırımlar, reklam ve tanıtım faaliyetleri ve teşvikler ile ilde turizmin gelişeceğini ve bölgesel kalkınmaya etkisinin artacağını savunmuşlardır. Bu çalışmanın temel amacı turizmin bölgesel ekonomik kalkınmaya olan etkilerini tespit etmek ve Giresun'un ekonomik kalkınmasında turizmin önemini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Giresun, Turizm Varlıkları, Yerel Ekonomik Gelişme, Turizm sektörü.

ABSTRACT
IMPACT ON THE REGIONAL DEVELOPMENT OF THE
TOURISM SECTOR: THE CASE OF GİRESUN

GÜNER, Kerime

Master of Science- Economics

July- 2018

Regional development is an increasingly global issue, and the fact that the activation of region's economic and social potentials has led to an increase in the level of welfare. Tourism is an important policy tool in the development of the regions to allow the use of natural, historical and cultural assets of a region and directly performed with people as a labor intensive sector. Tourism sector has a great importance in the effective use of tourism-related values in regional development.

In this study, it was investigated the presence of tourism values in Giresun and how these values affect regional development. In this context, 37 hotel managers were surveyed to determine their opinions about this sector in Giresun. The managers stated that the tourism sector has an effective and important share in the development of Giresun, but tourism is not the leading sector due to the lack of infrastructure and superstructure in this city. In addition, they argued that the biggest impact of the tourism sector is on employment and that the new investments, advertising and promotional activities and incentives will develop tourism in this city and increase the effect on regional development. The main purpose of this study is to determine the effects of tourism on regional economic development and to reveal the importance of tourism in the economic development of Giresun.

Key Words: Regional Development, Giresun, Tourism Assets, Local Economic Growth, Tourism Sector.

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Dünya Genelinde En Çok Turist Çeken Ülkeler.....	9
Tablo 2: Dünya Genelinde En Çok Turizm Geliri Elde Eden Ülkeler.....	9
Tablo 3: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Turizm Durumu.....	20
Tablo 4: Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açıklarını Kapama Payı.....	22
Tablo 5: Türkiye'nin Turizm Verileri.....	23
Tablo 6: Harcama Türlerine Göre Turizm Gelirleri.....	26
Tablo 7: GSYH'nin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.....	41
Tablo 8: Yaylalardaki Konaklama Tesisleri.....	49
Tablo 9: Belediye İşletme Belgeli Oteller.....	50
Tablo 10: Turizm İşletme Belgeli Oteller.....	51
Tablo 11: Yatırım Belgeli Tesisler.....	52
Tablo 12: Giresun'daki Restoranlar.....	52
Tablo 13: Giresun'daki Seyahat Acenteleri.....	53
Tablo 14: Giresun'daki Turist Sayısı.....	54
Tablo 15: İşletme Belgeli Otellerde Konaklama(Giriş /Geceleme).....	55
Tablo 16: Türkiye'de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvikler.....	57
Tablo 17 : Otellerin Faaliyet Süresi.....	61
Tablo 18 : İşletmenin Yatak Kapasitesi.....	62
Tablo 19 : Otellerin Yıldız Sayısı.....	62
Tablo 20 : Otellerin Hizmet Şekli.....	63
Tablo 21: Otellerde Çalışan Daimi ve Geçici Personel Sayısı.....	63
Tablo 22: Otellerde Çalışan Yönetici Personel Sayısı.....	64
Tablo 23: Otellerde Çalışan Alt Düzey Personel Sayısı.....	64

Tablo 24: Otellerde Çalışan Personelin Eğitim Durumu.....	65
Tablo 25: İşletmede Çalışan Personelin Sigortalılık Durumu.....	65
Tablo 26: Otellerin Personel Edinme Yolları.....	66
Tablo 27: Personelin Görev Pozisyonuna Göre Otellerin Yıl Boyu İstihdam Durumu	66
Tablo 28: Otellere Gelen Turistlerin Ortalama Kalış Süresi.....	67
Tablo 29: Otellere Gelen Yerli Turist Sayısı.....	67
Tablo 30: Otellere Gelen Yabancı Turist Sayısı.....	67
Tablo 31: Aylara Göre Otellerin Doluluk Oranları.....	68
Tablo 32: Otellerin Yüzme Havuzu Durumu.....	69
Tablo 33: Otellerin Yıllık Ortalama Satış Gelirleri.....	69
Tablo 34: Otellerin Yıllık Ortalama Maliyetler.....	70
Tablo 35: Otellerde Bulunan Departmanlar.....	70
Tablo 36: Otellerin Departmanlarındaki Yönetici Durumu	71
Tablo 37: Otellerdeki Departmanların Yöneticilerinin Yabancı Dil Durumu.....	72
Tablo 38: Sektörün Ekonomik Krizlerden Etkilenme Durumu.....	72
Tablo 39: Sektördeki Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerinin Düzeyi.....	73
Tablo 40: Reklam Faaliyetlerinde Kullanılan Araçlar.....	73
Tablo 41 : Otellerin Web Sitesi Kullanım Süresi.....	73
Tablo 42: Otellerin Seyahat Acentesi, Tur Şirketleri İle Çalışma Süreleri	74
Tablo 43: Otellerin Kullandığı Tatil Sistemleri.....	75
Tablo 44: Otellerin Tercih Ettiği Oda Satış Yöntemleri.....	75
Tablo 45: Turistlerin Giresun'a Geliş Amaçları.....	76
Tablo 46: Otellere Gelen Yerli, Yabancı Turist Sayısındaki Artış Düzeyi	76
Tablo 47: Otellerde Müşteri Memnuniyetine Yönelik Uygulamalar.....	77

Tablo 48: Otellerde Kalan Müşterilerin Şikayet Konuları	77
Tablo 49: Turistlerin En Çok Harcama Yaptıkları Alanlar.....	78
Tablo 50: Giresun'daki Tesislerin Turistleri Ağırlamak İçin Kapasite Durumu.....	78
Tablo 51: Giresun'da Geliştirilebilecek Turizm Türleri.....	79
Tablo 52: Turizmin Giresun'un Gelişimine Katkısı Durumu	79
Tablo 53: Giresun'da Turizmin Gelişmişlik Düzeyi	80
Tablo 54: Giresun'da Turizm Gelişimine Çevre İllerin Katkısı	80
Tablo 55: Giresun'da Turizm Gelişmesi İçin Yapılması Gerekenler.....	81
Tablo 56: Giresun İlinin Kalkınmasında En Önemli Gelir Kaynakları....	81
Tablo 57: Giresun Turizmine Festivaller ve Şenliklerin Katkısı Durumu	82
Tablo 58: Turizmin Giresun için Faydalılık Düzeyi.....	82
Tablo 59: Giresun'un Turizm Faaliyetleri İçin Uygunluk Durumu	82
Tablo 60: Belediye Girişimleri Giresun'a Ekonomik Olarak Katkı Sağlamakta Olduğu Düşüncesi.....	83
Tablo 61: İldeki Yerel Yönetimlerin Turizm Konusundaki Çalışmaları...	83
Tablo 62: Yerel Yönetimlerin Çalışmalarının Yetersiz Olduğu Konular.	84
Tablo 63: İşletme Yöneticilerine Göre Turizmin Ekonomiye Katkıları....	84
Tablo 64: Katılımcılara Göre Turizm Tanımı Göre Turizmin Tanımı....	85
Tablo 65: Giresun İlinin Turizm Konusunda Zayıf Yönleri.....	86
Tablo 66: Giresun İlinin Turizmdeki Avantajları.....	86

KISALTMALAR LİSTESİ

AGÜ	: Az Gelişmiş Ülke
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülke
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GÜ	: Gelişmiş Ülke
İKTM	: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
KDV	: Katma Değer Vergisi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TURSAB	: Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
WTTC	: Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi

GİRİŞ

Dünyada küreselleşme olgusunun gelişmesiyle birlikte, diğer tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de gelişmeler meydana gelmiştir. Turizm, bir ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda kazanımlar elde etmesini sağlayan en önemli hizmet sektörlerinden olması ve dünyanın birçok yerinde artan gelir seviyesi, ucuzlayan ve kolaylaşan ulaşım ve konaklama maliyetleri ve ülkelerin birbirlerine vize konusunda sağladıkları kolaylıklar sebebi ile sektör olarak her geçen gün gelişmekte ve büyüme kaydetmektedir.

Turizm sektörü yarattığı ekonomik, sosyal ve kültürel etkiler ile ülke ekonomilerinde ve uluslararası kültürel ve politik ilişkilerde önemli yer tutmaktadır. Ayrıca turizm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere, ülkelerin karşılaştıkları ekonomik sorunların aşılmasında ve bölgelerarasında meydana gelen gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasında etkili rol oynamaktadır. Turizm sektörü bölgesel kalkınma ve bölgelerdeki turizm kaynaklı materyallerin etkili kullanılması konusunda da büyük bir öneme sahiptir.

Ülkeler tarafından turizm sektörüne önem verilmesi ve sektörün geliştirilmesi, yeni istihdam alanları sağlaması, ülkelere döviz geliri sağlaması ve bölgelerarasındaki ekonomik dengeyi kurması nedeni ile önem arz etmektedir. Bir ülkenin doğal, tarihi, beşeri ve kültürel varlıklarının kullanılmasını sağlayan ve yerinde hizmet ve doğrudan insanlarla gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ile kalkınma arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Bu çalışmada turizmin bölgesel kalkınma üzerine etkilerinin incelenmesi, Giresun ilinin ekonomik olarak kalkınmasında turizm sektörünün payının incelenmesi ve Giresun'da turizm sektörünü temsil eden konaklama işletmelerinin yöneticilerinin bu konudaki görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma 5 bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde turizm sektörünün genel kavramlarına değinilmiş, turizmin ekonomik etkileri, yıllar içinde gelişimi ve turizm politikaları incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde bölgesel kalkınma konusuna değinilmiş ve bölgesel kalkınmada turizmin rolü irdelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Giresun ilinin genel tarihi, coğrafi konumu, iklim ve nüfus özellikleri araştırılmış, bunun yanı sıra ilin turizm arz ve talebi ile turizm potansiyellerine yer

verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde, bölgesel kalkınmada turizmin etkilerini belirlemeye yönelik hazırlanmış alan araştırmasının analizine yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, elde edilen tüm bilgiler doğrultusunda elde edilen sonuçlar tartışılmış ve değerlendirmeler ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TURİZM SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ VE TURİZMİN EKONOMİK FONKSİYONLARI

1.1. Turizme Ait Temel Kavramlar

Turizm sektörü sahip olduğu yenilikçi ve gelişime açık yapısı ile en dinamik sektörler arasında yerini almakta ve gelişen dünyada turizm en fazla ilerleme kaydeden sektörlerden birisi haline gelmektedir.

Eğlenme ve dinlenmenin öncelikli amaç olduğu turizm sektörü sadece sosyal ve kültürel açıdan değil, ülkelerin ekonomilerine büyük etkiler yaptığı ve ödemeler bilançosuna, gelire, istihdama katkılar sağladığı için ekonomik açıdan da incelenmesi gereken sektörlerden birisidir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde genel turizm kavramları, turizm çeşitleri ve turizmin tarihsel gelişimine değinildikten sonra, turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri incelenmiştir.

1.1.1. Turizm ve Turist Tanımı

Turizm sürekli yaşanan yer dışında bir günden az olmayan ve gelir elde etme amacı olmadan gerçekleştirilen yolculuklar ve bu kısa dönemli yolculuklar sırasında yapılan tüm aktivitelerdir (Tecer, 2005, s.44).

İnsanlar yüzyıllar boyunca çeşitli neden ve amaçlarla buldukları yerleşim yerinden başka bir coğrafyaya seyahat etmişlerdir ve dinamik yapıya sahip olan bu seyahatlerin sonucunda turizm kavramı ortaya çıkmıştır (Kozak, Kozak ve Kozak, 2014, s.1).

Turizm çoğunlukla turistlerin eğlenme, öğrenme, gezip görme ve farklı yaşam biçimlerini keşfetmesi konularına eğilmekte (Oh, Fiore ve Jeoung, 2007, s.120) ve turizm kavramının çok boyutluluğu göz önüne alındığında turizm ile ilgili pek çok tanımlama ortaya çıkmıştır.

Turizm bir yer veya konumu eğlence ya da rahatlama amacı ile ziyaret etme sürecidir. Turizm teriminin anlamı; eğlence, etrafi görme ya da rahatlamak amacı gezmek olan tur kelimesinden gelmektedir (Ajala ve Ariu, 2013, s.125).

Öztaş ve Karabulut'a göre; sürekli olarak ikamet edilen yer dışına eğlence, spor, din kültür vb. amaçlarla yapılan seyahatlere turizm denir (Öztaş ve Karabulut, 2006, s.17). TDK' ye göre ise turizm; bir ülke veya bölgeye turist çekmek için alınan önlemler ve yapılan çalışmaların tümüdür (TDK,2018). Turizm geçici yer değiştirmeler gerektirdiği için yarattığı etkileşim de geçici sürelidir fakat turizm amaçlı yer değiştirmede, insanların birbirinin yerini doldurması ile bu geçici ilişki ve etkileşimler süreklilik kazanmaktadır (Rızaoğlu, 2004, s.3).

Dünyanın en hızlı büyüyen sektörleri içinde yer alan turizm, doğal ve kültürel kaynaklara bağımlıdır. Kaynakların zarar gördüğü ortamda turizmden bahsedilemez. Bu bakımdan sürdürülebilirlik turizm için büyük önem taşır. Doğal çevreyi korumaya yönelik olan sürdürülebilirlik bu yönüyle, fayda ve maliyetin adil şekilde dağıtılması anlayışını benimsemektedir (Demir ve Çevirgen, 2006, s.103).

Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak turizm; dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bölgeye turist çekmek için alınan kültürel ve ekonomik önlemlerin tümüdür denilebilir.

Turizm olayının temelini insanın oluşturması ise, turist kavramına açıklık getirilmesini mecburi hale getirmiştir (Çeken, 2014, s.19).

Turist kavramı ile ilgili pek çok tanımlama yapılmıştır. Bununa birlikte bir bireyin turist olarak sayılması için sürekli yaşadığı yerden başka bir yere gitmesi ve turistik ürünleri talep edip bunlarla ilgili harcama yapması gerekmektedir (Uğurlu, 2014, s.14). Turistler genelde bölgelerde yiyecek, konaklayacak yer, ulaşım ve eğlence olmak üzere dört temel servisi isteyen kişilerdir (Martin, Morales ve Scarpa, 2004, s.1).

Turist, turizmin öznesidir ve gerçekleştirdiği tüketim faaliyetleri ile turizm ekonomisinin üzerinde durduğu konulardandır. Turistin temel özellikleri ise şunlardır (Yağcı, 2007, s.12):

- Turist, turizme yön veren ve turizm hareketinin belirleyicisidir.
- Turist sürekli yerleşme amacı olmadan, din, sağlık, eğlenme, dinlenme ve boş zaman değerlendirme gibi amaçlarla seyahat eden insandır.
- Turist, amacı psikolojik tatmin olan, seyahati boyunca ekonomik anlamda tüketici sayılan ve normal düzeyde mali güce sahip olup zamanı sınırlı olan kişidir.

1.1.2. Turizm Sektörü

Kozak ve Bahar'a göre turizm sektörü; turistlerin ikamet ettikleri yerden ayrılarak tekrar geri dönünceye kadar ki süre içinde yaptıkları seyahatler boyunca gereksinim duydukları ulaştırma, konaklama, yeme içme, eğlence ve diğer tüm ihtiyaçları karşıladıkları faaliyet alanlarının tümüdür. Turizm sektörünün bazı temel özellikleri şunlardır (Bahar ve Kozak, 2008, s.38):

- Turizm sektörü hizmetler sektörü içinde yer almaktadır ve turizm birçok alt sektör ile bağlantılıdır.
- Turizmin var olma nedeni doğal, tarihi, kültürel çevre ve folklorik değerlerdir. Bu zenginlikler turizm sayesinde ekonomik mal özelliği kazanmaktadır.
- Gıdadan konaklamaya, ulaşımdan eğlenceye kadar pek çok piyasa tipi turizm sektörü içinde yer almaktadır.
- Turizm sektörü görünmez bir ihracat sektörüdür fakat savaş, terör olayları, doğal afetler politik istikrarsızlıklar gibi pek çok nedenden olumsuz yönde çabuk etkilenebilmektedir.
- Teknolojik gelişmeler, tüketim ve tüketici tercihlerinde meydana gelen değişimler de turizm sektörünü etkilemektedir.

Özetle turizm sektörü, bir tüketim kültürü içinde hayaller satan ve turistlerin turizme katılarak motivasyon sağladıkları ve fantezilerini gerçekleştirdikleri bir alandır (Holden, 2006, s.2).

1.1.3. Turizm Türleri

Turizm çeşitlerinin birbirleri ile olan yakın ilgisi ve kesin sınırlarla birbirlerinden ayrılamaması nedeniyle çok fazla sınıflandırma yapılmaktadır

(Bahar ve Kozak, 2008, s.35). Turizmin temelini oluşturan yer değiştirme açısından iç ve dış turizm diye ayrıma tabii tutulurken; turistlerin amacına, gelir seviyesine, yaş grubuna ve katılımcıların sayısına göre de turizm türleri ortaya çıkmaktadır (Öztaş ve Karabulut, 2006, s.24).

1.1.3.1. İç Turizm

İç turizm ülke içinde, o ülke halkının turist olarak yaptıkları seyahatlerdir. Bu turizm türü insanların kendi ülke potansiyellerini tanımaları, doğal ve kültürel değerlerini öğrenmeleri bakımından önemlidir (Tunç ve Saç, 2008, s.39). Ayrıca yurt içinde yaşayan insanların aktif şekilde turizme katılmaları, turizm bilincinin artmasına bunun yanında psikolojik açıdan da yılm yorgunluk ve stresini atarak çalışan kişilerin iş yaşamında verimliliklerinin artmasına imkan sağlamaktadır (Bahar ve Kozak, 2006, s.36)

Pasaport, vize, yabancı dil bilgisi ve döviz işlemi gerektirmeyen dolayısıyla ekonomiye döviz getirici etkisi olmayan iç turizm ulusal gelirin bölgelerarasında dengeli dağılımına katkıda bulunması yönüyle önemlidir (Kozak vd., 2014, s.12).

1.1.3.2. Dış Turizm

Yabancıların bir ülkeye seyahatleri ve ülke vatandaşlarının da yabancı ülkelere seyahatlerini ifade eden dış turizm, aktif (gelir turizmi) ve pasif (gider turizmi) olmak üzere iki şekildedir (Kozak vd., 2014, s.13): Aktif dış turizm ülkeye gelen turistleri, pasif dış turizm ise bu ülkeden diğer ülkeye giden turistleri ifade eder (Tunç ve Saç, 2008, s.39).

Turizm farklı amaçlarla gerçekleştirilen bir faaliyettir ve bu da turizmde çeşitlenmeleri ortaya çıkarmıştır. Bazı turizm çeşitleri ise şunlardır:

1.1.3.3. Sağlık ve Termal Turizm

Sadece eğlenmek, yeni yerler ve insanlar tanımak dışında, turizmin şifalı su kaynaklarından ve iklim tedavisinden yararlanmak gibi amaçları da vardır (Ünlüöner, Tayfun ve Kılıçlar, 2011. s.21). İnsanların sağlık amaçlı seyahatlere çıkması, kür ve tedavi amacı ile yer değiştirmeleri sağlık turizmini ortaya çıkartmıştır (Öztaş ve Karabulut, 2006, s.24). Termal turizm ise sağlık turizmi içinde değerlendirilen ve içeriğinde erimiş mineral bulunan maden sularının

tedavi amacıyla kullanılmasıyla ortaya çıkmış olan turizm türüdür (Kozak vd., 2014, s.19).

1.1.3.4. Yayla ve Akarsu Turizmi

Kişilerin buldukları yerden ayrılarak yaz aylarında, kültürü ve bozulmamış doğası ile insanları cezbeden yaylalara çıkmaları ve oradaki aktiviteleri yayla turizmini ortaya çıkartmıştır (Çeken, 2014, s.22).

Akarsu turizmi ise nehir ve ırmakların rafting, doğa yürüyüşü, yüzme ve olta balıkçılığı gibi çeşitli aktiviteler amacıyla kullanılmasıdır (Öztaş ve Karabulut, 2006, s.28).

1.1.3.5. Kongre Turizmi

Son yıllarda gelişen ve gittikçe önemi artan turizm çeşitlerinden birisi olan kongre turizmi, turizm sezonunu süre olarak uzatma özelliği ile ulusal turizm gelirlerini ve turist sayısını artırarak sektöre canlılık kazandıran organizasyonlardandır(Öztaş ve Karabulut,2006,s.25). Kongre turizminin içeriğini yalnızca kongreler oluşturmaz. Seminer, sempozyum, konferans ve toplantı çeşitleri de bu turizm türü içinde yer almaktadır (Tunç ve Saç, 2008, s.25).

1.1.3.6. Sosyal ve Kültürel Turizm

Sosyal turizmin içeriğini, satın alma gücü düşük halk gruplarının turizm faaliyetlerinden yararlanması için yapılan çalışmalar, alınan önlemler ve teşviklerle birlikte bu kişilerin de turizme katılmaları oluşturmaktadır (Ünlüönen vd., 2011, s.21).

Kültür turizminin içeriğini ise bölge, toplum veya endüstrilerin önerileri doğrultusunda ev sahibi ya da dışardan gelen kişilerin ülkedeki tarihi, bilimsel ve sanatsal mirasları ziyaret etmesi kapsamaktadır (Silberberg, 1995, s. 363).

1.1.3.7. Deniz ve Yat Turizmi

Kişiler tarafında “deniz, kum ve güneş” üçlüsü olarak değerlendirilen deniz turizmi Türkiye’de talebin en fazla olduğu turizm türüdür ve Türkiye’de deniz turizmi sadece kıyılardan ve plajlardan yararlanılarak yapılmaktadır(Kozak vd.,2014,s.18). Yat turizmi ise son yıllarda gelişen, tatil ile sporun birlikte

yapılmasına sağlayan türdür. Ülkemizde Ege ve Akdeniz sahillerinde yaygındır (Ünlüöner vd., 2011, s.23).

1.1.3.8. Diğer Turizm Türleri

Av turizmi, eko turizm, yaş turizmi, eğence turizmi, inanç turizmi, kiş ve dağ turizmi, macera turizmi vb. şekilde pek çok turizm türü daha mevcuttur ve henüz keşfedilmemiş turizm türlerinin de olduğu bilinmektedir.

1.2. Turizmin Tarihsel Gelişimi

1.2.1. Dünya’da Turizm Gelişimi

Dünyadaki insan hareketliliği ve kültürel alış veriş girişimi olan turizm, günümüzde en büyük endüstrilerden birisi haline gelmiştir. Turizmin gelişmesi ile birlikte, milyonlarca insan için yeni geçim kaynağı ortaya çıkmış aynı zamanda insanlar arasında kültürel hareketliliğin oluşmasıyla birlikte turizm ülkeler için bir vitrin faaliyeti görmeye başlamıştır (Shamsuddoha ve Chowdhury, 2009, s.3).

Turizm sektörü bugünkü kadar etkili ve önemli olmasa da insanlığın ilk anlarından itibaren hep gündemde olan bir kavramdır. İnsanlık tarihinin her evresinde yer değiştirme hareketleri görölmüştür (şeker, 2011, s.10). Seyahat etmek, dinlenmek, eğlenmek ve kültürlerini genişletmek insanların vazgeçilmez isteklerindedir. Bunlar da turizmin yaratıcı unsurlarıdır (DPT, 2001).

Dünya nüfusunun artması ve ekonomik refahla birlikte kişisel gelirdede artış meydana gelmesi, iletişim teknolojisinde ilerlemeler, tur organizasyonlarının yaygınlaşması ve konaklama tesislerinin artması gibi etkenler turizmi daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak, turizme katılanların sayısını arttırmıştır (Durgun, 2006, s. 11).

Crouch ve Ritchie’den aktaran Çelik’e göre gün geçtikçe büyüyen, gelişen ve küreselleşen turizm sektörü 21. yy’da ülke ekonomilerinin karşılaştığı darboğazların aşılmasında, ulusal ve uluslararası sorunların çözölmesinde dinamik bir rol oynamaya başlamıştır (Çelik, 2012, s.10).

Tablo 1: Dünya Genelinde En Çok Turist Çeken Ülkeler (2017 yılı)

Sıra	Ülke	Ziyaretçi Sayısı(Milyon Kişi)
1.	Fransa	88,9
2.	İspanya	82,2
3.	A.B.D.	72,9
4.	Çin	59,3
5.	İtalya	58,7
6.	Türkiye	39,9
7.	Meksika	39,3
8.	İngiltere	38,7
9.	Almanya	37,6
10.	Tayland	34,7

Kaynak: UNWTO, 2018.

Tablo 1'e göre; ülke bazında bakıldığında 2017 yılında en çok turist çeken ülke 88,9 milyon kişi ile Fransa olmuştur. Sıralamayı İspanya, A.B.D., Çin ve İtalya takip ederken Türkiye 39,9 milyon kişi ile 6. sırada yer almıştır. Türkiye'yi, 39,3 milyon turistle Meksika, 38,7 milyon turistle İngiltere, 37,6 milyon turistle Almanya ve 34,7 milyon turistle Tayland takip etmiştir.

Tablo 2: Dünya Genelinde En Çok Turizm Geliri Elde Eden Ülkeler

Sıra	Ülke	Gelir (Milyar Dolar)
1.	ABD	205,9
2.	İspanya	60,3
3.	Tayland	49,9
4.	Çin	44,4
5.	Fransa	42,5
6.	İtalya	40,2
7.	İngiltere	39,6
8.	Almanya	37,4
9.	Hong Kong	32,9
10.	Avustralya	32,4

Kaynak: Turizm Veri Bankası, 2018.

Tablo 2’de Dünya genelinde turizmden en fazla gelir elde eden ilk 10 ülke verilmiştir. A.B.D 205,9 milyar dolar ile ilk sırada yer alırken, onu İspanya, Tayland ve Çin takip etmiştir. En çok ziyaretçi çeken Fransa ise gelirlerde 42,5 milyar dolar ile 5. sırada yer almaktadır. Fransa’yı, İtalya, İngiltere, Almanya, Hong Kong ve 10. sırada Avustralya takip etmektedir.

1.2.2. Türkiye’de Turizmin Gelişimi ve Turizm Politikaları

Türkiye’de turizm politikalarının gelişimi Cumhuriyet öncesi dönemde, planlı dönem öncesinde (1923/1963) ve planlı dönemde (1963’den günümüze) olmak üzere 3 dönemde sınıflandırılmıştır.

1.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Bu dönem Türk milletinin Orta Asya’dan göçünden itibaren olan zamanı temel almaktadır. Türkiye’nin turizm hareketliliğine verilecek ilk örnek ise Osmanlı dönemindeki buharlı gemilerdir (Kozak vd., 2014, s.101). 1829 yılında getirilen “Kırlangıç” adlı gemi deniz taşımacılığının ilk örneğidir. Bu yıllarda Aynalıkavak tersanesinde yapılan gemilerle Bandırma ve Tekirdağ seferleri başlamış ve ardından 1838’de Fransa’ya sefer düzenleyen “Peyki Şevket” inşa edilmiştir (Öztaş ve Karabulut, 2007, s.7).

1863 yılında düzenlenen “Sergi-i Umumi-i Osmani” ise iç turizme yönelik hareketliliklerin ilkidir. Öte yandan 1890 yılında kabul edilen ve amacı yabancı uyruklu olanlara Osmanlı uyruklu kişilerin rehberlik etmesi olan “Seyyahine Tercümanlık edenler hakkında tatbik edilecek 190 sayılı nizamname” ise dış turizm hareketliliğine örnektir (Kozak vd, 2014, s.101).

Bu dönemde Orient Express’inin seferlerinin artması ile en önemlisi Pera Palas olan pek çok otel de açılmıştır (Öztaş ve Karabulut, 2007, s.7).

1.2.2.2. Planlı Dönem Öncesi

1923 ile 1960 arası kapsayan bu dönemde turizm ile ilgili çalışmalar oldukça kısıtlıdır ve turizm örgütlenmesinin tamamı devlet bünyesinde yer almıştır.1923 yılında Raşit Saffet Atabinen ve bir grup aydın tarafından kurulan “Türkiye Seyyahin Cemiyeti” turizm alanında faaliyet gösteren ilk örgüttür ve adı

değişerek “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu” olarak faaliyetlerini sürdürmüştür (Kozak vd, 2014, s.102).Turizm ile ilgili ilk resmi hareket ise 1934 yılında “İktisat Vekaleti Teşkilat ve Vazifesi” hakkındaki turizm bürosunun kurulması ile başlamıştır.1949 yılında da “Basın Yayın Turizm Genel Müdürlüğü” ile “Turizm Danışma Kurulu” oluşturulmuş ve turizm konusunda araştırmalar yapılmıştır (Öztaş ve Karabulut, 2007, s.8).

Son derece sınırlı olan çalışmalarla birlikte 1954 yılında T.C Ziraat Bankası bünyesinde 10 milyon lira sermaye ile T.C Turizm Bankası A.Ş bu dönemde kurulmuştur (Turizm haberleri, 2018).

1.2.2.3. Planlı Kalkınma Döneminde Turizmin Gelişimi ve Turizm Politikaları

Ulusal ve uluslararası düzeyde kazandığı boyutlarla turizmin; yatırımları ve iş hacmini geliştiren, gelir yaratan, döviz getirisi sağlayan, istihdam alanları açan, sosyal ve kültürel hayatı da etkileyen ve aynı zamanda siyasal bakımdan da önemli toplumsal fonksiyonların gerçekleştirilmesini kolaylaştıran bir nitelik kazanması, ülkelerin dikkatinin bu ekonomik olay üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları ekonomik sorunların çözülmesinde ve darboğazların aşılmasında, turizmin yarattığı ekonomik etkiler, ülkelerin turizm konusuna daha çok eğilmelerine neden olmuştur (Emekli, 2005, s.103).

Türkiye’de turizmin tarihsel gelişiminin oldukça eskiye dayandığı görülmekle birlikte, esas gelişimi planlı dönemde sağlanmıştır. 1963 yılından günümüze (2018 yılı) kapsayan süreç içinde ortaya konulan on tane kalkınma planının hepsinde turizm sektörüne yer verilmiş, turizmin ilke, hedef ve politikaları bu planlar sürecinde incelenmiştir (Akça, 2016, s.722).

1.2.2.3.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963 - 1967)

Birinci beş yıllık kalkınma planında genel olarak turizmle ilgili alınan önlem ve tedbirlerde, turizmden ödemeler bilançosundaki açıkların kapatılması için yararlanılması, doğal ve tarihi kaynaklardan yararlanılarak turist çekmek için yatırımlar yapılması, tanıtıma ağırlık verilmesi ve yasa ve tüzüklerin turizmi

destekler nitelikte tekrar düzenlenmesinin gerektiğinden bahsedilmiştir (DPT, 1963, s. 425).

Bu dönemde; dış turizmin geliştirilmesi ile beraber iç turizmin de geliştirilmesi teşvik edilecektir (DPT, 1963, s.428). Türkiye'nin bütün turizm işlerini gerekli yetki ve imkânlarla yürütmek üzere bir teşkilât en kısa zamanda kurulacaktır (DPT, 1963, s.427). Turistlere yönelik gümrük ve kambiyo işlemleri basitleştirilecek, tanıtma yönelik danışma büroları açılacaktır. Turizm personeli eğitime öncelik verilecektir (DPT, 1963, s.428). Bu plân döneminde turizm gelirlerinin turizm giderlerinden daha yüksek olması sağlanacaktır (DPT, 1963,s. 510).

Turizmle ilgili projelerden en önemlileri şöylece sıralanabilir (DPT, 1963, s.427):

- a) Turizmi geliştirecek oteller, tatil köyleri ve kamplar kurulacaktır,
- b) Doğal ve tarihi kaynaklara önem verilerek, turizme elverişli millî parklar oluşturulacaktır,
- c) Balkanlar, Yunanistan, İtalya ve İsrail ile Türkiye arasında her çeşit ulaştırma imkânları artırılacaktır,
- d) Turizmle ilgili bazı deneme projeleri oluşturulacak ve "hac yolu" adlı turistik yol tamamlanacaktır.

1.2.2.3.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968 - 1972)

İkinci planda genel olarak turizmin sosyal, ekonomik ve kültürel fonksiyonlarından yararlanmak, iç turizmi geliştirmek, yabancı turist sayısını arttırmak hedeflenmiştir (DPT, 1968).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında izlenecek turizm politikasının temelleri şunlardır (DPT, 1968, s.593):

- a) Turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel fonksiyonlarının tamamından yararlanılacaktır,
- b) Dış turizm gelirleri ve yabancı turist sayısı arttırılacak aynı zamanda iç turizm hareketleri geliştirilecektir.
- c) Fiyat politikası uluslararası rekabet şartlarına göre düzenlenecektir.

d) Turizm sektöründeki yatırım politikasında altyapı tesisleri ve örnek tesisler kamu sektöründe ele alınacak, diğer turistik tesis yatırımları özel sektöre yapılacaktır.

e) Turizm yatırımları turistik potansiyeli yüksek bölgelerde (Marmara, Ege ve Antalya bölgelerinde) yoğunlaştırılacak, kitle turizmüne uygun konaklama ve ulaşım imkânları sağlanacaktır.

f) Turizm kredileri arttırılacak, sadece bu konuda çalışacak bir kurumun kurulması sağlanacaktır

g) Çeşitli kamu kuruluşları tarafından yürütülen turizm eğitimi ve öğretimi çalışmalarının koordine olabilmesi için bir "Turizm Eğitimi ve Öğretimi Merkezi" kurulacaktır.

h) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde doğal, tarihî ve arkeolojik değerlerin, anıt ve eserlerin korunması, değerlendirilmesi, onarımı çalışmalarında turistik konaklama tesislerinin yoğunlaştırılacağı yerlere öncelik tanınacaktır.

Bu plan döneminde çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşları arasında turizm alanında gerekli koordinasyon henüz sağlanamamıştır. Turizm tanıtımı ticari nitelik taşımamakta, politik ve kültürel tanıtımdan ayrı olarak yürütülememektedir. Ayrıca Turizm eğitimi ve öğretimi çalışmaları, turizm kredisi politikası için gerekli örgütlenme tam olarak kurulamamış, turizmi teşvik edici mali ve hukuki tedbirler yeterli duruma getirilememiştir (DPT,1968, s. 593).

1.2.2.3.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973 - 1977)

1970'lerde başlayan petrol bunalımına bağlı ekonomik durgunluk, turizm hareketlerinin duraksamasına sebep olmuş ve istenen hedeflere ulaşamamıştır. Önceki dönemlerde turist sayısı, turizm gelirleri ve konaklama tesisleri kapasitesindeki gelişmeler bu plan hedeflerinin altında kalmıştır (DPT, 1972, s.614). Bu dönemde turizm yatırım ve işletmeciliğinde özel sektöre ağırlık verilmiştir (DPT, 1972,s.619). Personel yetiştirilmesi ve istihdamının sağlanması için Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin açılmasına karar verilmiş ve son olarak sektörün kredi imkanlarının artırılması ve yabancı sermaye yatırım işletmeciliğine yer verilmesi kararlaştırılmıştır (DPT, 1972, s.713).

1.2.2.3.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979 - 1983)

Ekonomik durgunluk ve petrol bunalımına denk gelen dördüncü plan döneminde Türkiye’de turizm hareketleri kısıtlı kalmış ve önemli gelişmeler yaşanmamıştır (DPT, 1979, s.429).

Bu plan döneminde turizm eğitimi politikası yeniden gözden geçirilerek ülke gereksinimini karşılayacak biçimde turizm eğitimi yaygınlaştırılıp hızlandırılacaktır (DPT, 1979, s.432). Kitle turizmine yönelik büyük turistik konaklama tesislerinin yapımına öncelik verilerek konaklama kapasitesinin artırılmasına çalışılacaktır. Kamu kuruluşlarına ait kamplar ve dinlenme tesislerinden daha geniş kitlelerin yararlanması gerçekleştirilecektir (DPT, 1979, s.243). Kırsal ve kentsel dinlenme bölgelerinin saptanması, tarihi çevrenin ve önemli savaş alanlarının, korunması suretiyle iç ve dış turizme yönelik değerlendirilmesi çalışmalarına hız verilecektir (DPT, 1979, s.297).

1.2.2.3.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985 - 1989)

Söz konusu kalkınma planı döneminde izlenecek olan turizm politikaları şunlardır (DPT, 1984, s.120):

1) Türkiye'nin doğal tarihi, arkeolojik ve kültürel varlığı, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi potansiyeli, doğal dengeyi koruma, çevreyi temiz tutma ve güzelleştirme ilkeleri doğrultularında değerlendirilecektir.

2) Türkiye, OECD ve OPEC ülkelerine ek olarak Balkanlar ve üçüncü dünya ülkeleri ile turistik ilişkilerini geliştirecektir.

3) Kitle turizmine önem verilirken bireysel turizm de göz ardı edilmeyecektir.

4) Doğal ve kültürel çevre değerlerini kapsayan turizm kaynakları envanteri çıkarılacaktır.

5) Turizm Bankası'nın doğrudan yatırım yapması yerine kredi kullandırması tercih edilecektir.

1.2.2.3.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990 - 1994)

Altıncı beş yıllık kalkınma planı döneminde ise alternatif turizm türlerinin geliştirilip cazip hale getirilmesi hedeflenmiştir ve turizmde alt ve üst yapı

yatırımlarına ağırlık verilmiştir (DPT,1990,s.282). Bu dönemde mevcut tesislerde doluluk oranlarını artırıcı ve faaliyet döneminin yılın tamamına yayılmasını sağlayıcı önlemler alınması kararlaştırılmıştır (DPT, 1989, s.3).

Bu kalkınma planı döneminde izlenecek turizm politikaları şunlardır (DPT, 1989,s.281):

- 1) Turizmin çeşitlendirilmesi amacıyla kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikaları geliştirilecektir.
- 2) Eğitilmiş personel açığının kapatılacaktır.
- 3) Yerli seyahat acentelerinin tur operatörlüğü teşvik edilecektir.
- 4) Turistik tesis işletmeciliği geliştirilecek, küçük kapasiteli tesisler ve aile pansiyon işletmeciliği teşvik edilecektir.
- 5) Toplumun en uygun şartlarda tatil yapması sağlanacaktır.

1.2.2.3.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996 - 2000)

Bu planda yerel halkın da turizme katılması ve bölgelerdeki yerel yönetimlerin de turizm ile ilgili kararlara katılması hedeflenmiş ve turizmde süreklilik konusu gündeme gelmiştir. Aynı zamanda bu dönemde turizm ile ilgili hukuki düzenlemeler de yapılmıştır (DPT,1996).

Bu plan döneminde konaklama yatırımları yavaşlatılmış, altyapı ve yenileme yatırımları özendirilmiştir. Tanıtım ve pazarlama çalışmalarının teşvik edilmesine öncelik verilmiştir. Turistik tesis inşaatlarının kaynak sorunu nedeniyle uzun sürmesi sektörü olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca turizmi çeşitlendirememekten kaynaklanan sorunlar da devam etmektedir (DPT, 1995, s.162).

Yedinci beş yıllık kalkınma planı döneminde izlenecek turizm politikaları şunlardır (DPT, 1989,s.162):

- 1) Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek, dış pazarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak golf, kış, dağ, yayla, termal, sağlık, yat, karavan, kurvaziyer, kongre ve eğlence turizmini geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir.

2) Sektörde hizmet kalitesinin yükseltilmesi için sertifikasyon sistemine geçilmesi sağlanacaktır.

3) Turist rehberliği mesleğine mensup olanların mesleki etkinliklerini artırmak amacıyla Rehberler Birliği Yasası çıkarılacaktır (DPT, 1995, s.164).

1.2.2.3.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001 - 2005)

Türkiye'nin turizm konusunda önemli gelişmeler kaydettiği ve dünyada en çok turist kabul eden ülke sıralamasında 12. , turizm gelirlerinde 8. sırada olduğu dönem sekizinci plan dönemine denk gelmektedir (DPT, 2001). Tüm gelişmelere rağmen bu dönemde turizme yönelik tanıtım ve pazarlama konusunda bir reforma ihtiyaç vardır (DPT, 2000, s.166).

Bu plan döneminde izlenecek turizm politikasının ilkeleri şunlardır (DPT, 2000, s.167):

- 1) Temel hedef, Dünya turizm gelirlerinden alınan payın artırılmasıdır.
- 2) Turizm teşviklerinde ağırlık pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve kalite iyileştirmesine verilecektir.
- 3) İşgücü niteliğinin iyileştirilmesine ve turizm işletmelerinde uluslararası standartlara öncelik verilecektir.
- 4) Fiziksel çevre, sit alanları ve tarihi mekânlar korunacaktır.

1.2.2.3.9. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007 - 2013)

Diğer plan dönemlerinde farklı olarak yedi yılı kapsayan 9. plan döneminde ise; turizmle ilgili mevcut ürünün yükseltilmesi ve yer kapasitelerinin artırılmaları hedeflenmiş aynı zamanda yapılan yatırımlarda çevreyi koruyucu önlemlere ağırlık verilmiştir. Ayrıca TURSAB' ın kurulmasına bu dönemde karar verilmiştir (DPT,2007).

Plan döneminde, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, dünya ülkeleri ile ilişkilerimizin geliştirilmesi, yurt içi ve yurt dışında bulunan kültür varlıklarımızın tespiti ve restorasyonu yönündeki faaliyetlere devam edilecektir (DPT,2006,s.45). Turizm teşviklerinde pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve mevcut ürünlerde toplam kalite iyileştirilmesine öncelik verilecektir (DPT, 2006, s.82). Ayrıca,

sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi koruyucu ve kollayıcı bir yaklaşım içinde olmasına özen gösterilecektir.

1.2.3.3.10. Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018)

Günümüzde uygulanmaya devam eden ve son plan olan onuncu beş yıllık kalkınma planında ise turizmle ilgili amaç ve hedefler, turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesi, iyileştirilmesi, turizmin her zincirinde kalitenin artırılarak sürdürülebilirlik çerçevesinde turizmi bölgesel kalkınmanın öncü sektörü haline getirmeyi öngörmektedir (DPT, 2014).

Planlı dönemlerin başından bugüne kadar turizm sektöründe önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Fakat yabancı turist sayısı ve turizm geliri artmasına rağmen turist başına elde edilen gelir seviyesi aynı oranda artıramamıştır. Bu da turizmde bugün istenen hedefe ulaşamadığının göstergesidir (Kalkınma Bakanlığı, 2013, s.113).

Beş yıllık kalkınma planları özel kesim için özendirici, kamu sektörü için ise emredici niteliğe sahiptir. Planlarda ulusal tasarruf ve üretim artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde denge sağlayıcı önlemler öngörülmektedir. Bu planların tamamı incelendiğinde, turizm ile ilgili hedef ve ilkeler ise kısaca şöyle özetlenebilmektedir (Hussein ve Saç, 2008, s.129):

- Ülkemize gelen turist sayısının ortalama artış süresi ve harcama miktarlarının artırılması,
- Kitle turizmine uygun yatırımları desteklemek,
- Yabancı sermayeyi özendirmek,
- Doğal ve kültürel değerlerin korunması,
- İç turizm faaliyetlerini geliştirmek,
- Tanıtım etkinliklerine ağırlık vermek,
- Kamunun alt yapı, özel kesimin üst yapıyı gerçekleştirmesini sağlamak,
- Turizmde öncelikli yerleri belirlemek,
- Teşvik ve kredi politikalarını yönlendirmek,
- Turizmin tüm yıla yayılmasını sağlamak, turizmi çeşitlendirmek,
- Sürdürülebilir turizm konusunda çalışmalar yapmak.

1.3. Turizmin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkileri

Turizm etkileri hakkında günümüze kadar pek çok yorumlama yapılmıştır. Bir grup, turizmin ekonomik etkilerini ele alırken, diğer grup sosyal ve kültürel etkilerini ele almaktadır. Diğer bir grup ise çevresel etkilerini incelemektedir (Kreag, 2001, s.3).

1.3.1. Turizm ve Fiziksel Çevre

Bir ülkenin turizm potansiyeli sahip olduğu tarihi, doğal ve kültürel değerlerle ölçülüdür (Hussein ve Saç, 2008, s.17) ve bir ülkede turizm hareketlerinin doğmasında ve gelişmesinde, şüphesiz en önemli etken çevredir. Çevre ve turizm ayrılmaz bir bütündür çünkü turizm faaliyetlerinin çoğu çevrenin sunduğu kaynaklarla gerçekleşmektedir (Öztaş ve Karabulut, 2007, s.41). Bölgesel turizm sistemleri; transit veya varış bölgelerinin oluşturulmasında, ekonomik koşullardan, kolaylaştırılmış hizmetlerin bulunabilmesinden ve diğer tüm çevresel sorunlardan etkilenmektedir (Macbeth, Carson ve Northcote, 2004, s.508).

Turizmin çevre üzerine etkileri sadece olumlu değil, turizm faaliyetlerinin çevre üzerine bazı olumsuz etkileri de mevcuttur. Turizmin olumlu etkisi; turistik açıdan değerli yerlerde çevrenin korunmasına özen gösterilmesi ve insanlarda çevre bilincinin sağlanması ile gerçekleşmektedir. Aynı zamanda çevrenin korunmasına yönelik ekonomik önlemler de devlet planı içinde yer almakta ve bu sayede çevreye yapılan yatırımlar artmaktadır (Kozak vd., 2014, s.95).

Alınan tüm önlemlere rağmen, turizm faaliyetlerinin fiziki çevreyi tahrip etmesiyle birlikte turizmin çevre üzerine olumsuz etkilerinden de bahsetmek mümkündür. Genel olarak doğal çevrenin tahribi, sürdürülebilir turizm olgusunun eksikliği, çevreye bırakılan atıklar sorunu, ortaya çıkan ses kirliliği ve düzensiz şehirleşmenin meydana gelmesi bu etkilerden bazılarıdır (Kozak vd., 2014, s.97).

1.3.2. Turizmin Toplumsal Etkisi

Turizmin sadece ekonomik boyutunun incelenmesi eksik ve yanıltıcı olabilir. Turizm faaliyetleri sırasında ortaya çıkan insan ilişkileri, turistlerin memnuniyetleri ve kültürel değişimler toplumsal yapı üzerine etki etmektedir (Tuna, 2001, s.5).

Turizm sayesinde hoşgörü ortamının oluşması, yeni iş alanlarının açılması ve yabancı dil öğreniminin artması turizmin toplumsal yapıya olumlu etkileridir. Turizmin getirdiği aşırı ticarileşme sorunu, kültürel değerlerin bilinçsiz kullanılması, turizmin oluşturduğu yığılmalar ve turistik bölgelerdeki suç oranlarındaki artışlar da turizmin olumsuz toplumsal etkilerine örnek gösterilebilir (Öztaş ve Karabulut, 2007, s.40).

1.3.3. Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizm 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, dünya ekonomisinin en hızlı gelişen ve genişleyen sektörlerinden biri haline gelmiştir. Turizmin günümüzde döviz girdisini arttırıcı ve istihdam sağlayıcı özellikleri ile ulusal ekonomiye katkı sağlarken, uluslararası kültürel ve toplumsal iletişimi sağlayıcı etkisi ile de dünya barışının korunmasında etkili olmuştur (Çimat ve Bahar, 2003, s.2).

Turizm Türkiye için karşılaştırmalı rekabet üstünlüğünün bulunduğu sektörlerden birisidir. Bu durum turizmin daha da önemli bir konumda olacağını göstergesidir (DPT, 2007). Turizmdeki gelişmeler, turizm kaynaklarının değerlendirilmesi ile gerçekleşmekte yani üretimdeki artış gelişmelerin kalitesine, üreticilerin ihtiyaç ve isteklerine verilen cevaplara bağlı olarak meydana gelmektedir (Dritsakis, 2004, s. 305).

Turizm Türkiye’de mikro bazda ve ekonomik politikalar kapsamında gelişme göstermiştir. Turistik yatırımlardaki yükseliş, milli gelir içinde turizmin payının artışı, hizmet sektöründe turizmin öncelikli istihdam alanı haline gelmesi, ödemeler dengesine katkısı ve yabancı sermayeyi ülkeye çekmesi turizmi Türkiye için önemli hale getirmektedir (Dilber, 2007, s. 209).

Aşağıdaki tabloda Türkiye’nin 2004 ve 2017 yılları itibari ile turizm gelirleri ve ziyaretçi sayısı verilmiştir.

Tablo 3: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Turizm Durumu

Yıl	Toplam		Yabancı		Vatandaş	
	Turizm Gelirleri (1000 \$)	Ziyaretçi Sayısı	Turizm Gelirleri (1000 \$)	Ziyaretçi Sayısı	Turizm Gelirleri (1000 \$)	Ziyaretçi Sayısı
2004	17 076 606	20 262 640	13 061 118	17 202 996	3 862 552	3 059 644
2005	20322 112	24 124 501	15 725 813	20 522 621	4 374 383	3 601 880
2006	18 593 951	23 148 669	13 918 757	19 275 948	4 463 614	3 872 721
2007	20 942 500	27 214 988	15 936 347	23 017 081	4 703 850	4 197 907
2008	25 415 067	30 979 979	19 612 296	26 431 124	5 418 439	4 548 855
2009	25 064 482	32 006 149	19 063 702	27 347 977	5 690 629	4 658 172
2010	24 930 997	33 027 943	19 110 003	28 510 852	5 558 366	4 517 091
2011	28 115 692	36 151 328	22 222 454	31 324 528	5 638 484	4 826 800
2012	29 007 003	36 463 921	22 410 364	31 342 464	6 354 378	5 121 457
2013	32 308 991	39 226 226	25 322 291	33 827 474	6 760 180	5 398 752
2014	34 305 903	41 415 070	27 778 026	35 850 286	6 289 260	5 564 784
2015	31 464 777	41 617 530	25 438 923	35 592 160	5 843 074	6 025 370
2016	22 107 440	31 365 330	15 991 381	25 265 406	5 964 853	6 099 924
2017	26 283 656	38 620 346	20 222 971	32 079 527	5 908 752	6 540 819

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018.

Tablo 3' te Türkiye'nin turizm gelirleri ve ziyaretçi sayılarında yıllara göre artış ve azalışların olduğu, düzenli bir şekilde artışın olmadığı görülmektedir. 2004 yılından 2014 yılına kadar artış gösteren turizm gelirleri, 2004 yılında 34.305.903 dolar iken 2017 yılında 26.283.656 dolara gerilemiştir. Aynı şekilde ülkeye gelen toplam ziyaretçi sayısı da 2017 yılında 38.620.346 kişiye düşmüştür. Turizmde son iki yılda yaşanan bu gerilemenin sebebi ise ülkede meydana gelen terör olayları olarak gösterilmektedir.

Turizm temel ekonomik etkileri ise döviz gelirlerine katkı, hükümet gelirlerine katkı ve bölgesel gelişim teşvikleridir (Lickorish ve Jenkms, 1997,

s.85). Turizmin genel ekonomi açısından üstlendiği işlevinin açıklanması ise makro büyüklüklerle ilişkilendirilmektedir. Bu amaçla turizmin Türkiye ekonomisi içinde genel yerinin belirlenmesi için turizmin ödemeler bilançosuna etkisi, döviz etkisi, gelir etkisi, fiyat etkisi, istihdam etkisi ve diğer sektörlere etkisinin incelenmesi gerekmektedir (Kozak vd., 2008, s. 119).

1.3.3.1. Ödemeler Dengesi Etkisi

Dış ödemeler bilançosu ya da dengesi ülkelerin belli bir zaman dilimi içindeki dış ekonomik ve mali durumlarını ortaya koyar. Bir ülkenin dış ekonomik bilançosundaki denge ya da dengesizlik, o ülkenin uluslararası ödeme gücündeki iyileşme ya da bozulmaları gösterir. Dolayısıyla dış ödemeler bilançosu, o ülkenin uluslararası platformdaki ekonomik ve mali itibarının bir numaralı göstergesidir (Yağcı, 2007, s.155).

Bir ülkenin ödemeler bilançosunda döviz getirici iki kalem vardır. İlki ihracat gelirleri iken, ikinci sırada turizm gelirleri yer almaktadır (Alagöz ve Erdoğan, 2008, s.12). Uluslararası turizme bağlı olarak turizm gelirleri, aktif dış turizm gelirleri ve pasif dış turizm giderleri olarak ödemeler dengesinde yer alır.

Aktif dış turizm ülkeye döviz arzını artırıp olumlu katkı sağlayarak döviz getirici bir kalem iken, pasif dış turizm ise ülkeden döviz çıkışına neden olan ve ödemeler dengesine olumsuz etki eden döviz götürücü bir kalemdir (Çeken, 2008, s.142).

Kısacası turizm sektörünün döviz etkisi, turizmin bir ithalat ve ihracat biçimi olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkeye gelen turistlere satılan mal ve hizmetler mal ihracatında olduğu gibi döviz arzı oluştururken, ülke vatandaşlarının gittikleri yabancı ülkede mal ve hizmet satın almaları da döviz talebi oluşturmaktadır (Öztaş ve Karabulut, 2006, s.61). Turizm yarattığı her bir döviz için ise diğer endüstrilere oranla daha az döviz çıkışı gerektirmekte ve turizmden elde edilen döviz gelirlerinin büyük bir kısmı imalat endüstrilerinin geliştirilmesinde ya da dış borçların kapatılmasında kullanılmaktadır (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.8).

Tablo 4: Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açıklarını Kapama Payı

Yıl	Dış Ticaret Açığı (DTA) (Milyon \$)	Turizm Geliri (Milyon Dolar)	Turizm Gelirinin DTA Kapama payı (%)
2005	43.297.743	24.124.501	55,72
2006	54.041.498	23.148.669	42,83
2007	62.790.965	27.214.988	43,34
2008	69.936.378	30.979.979	44,30
2009	38.785.809	32.006.149	82,52
2010	71.661.113	33.027.943	46,09
2011	105.934.807	36.151.328	34,13
2012	84.066.659	36.776.645	43,75
2013	99.858.613	32.308.991	32,35
2014	84.508.918	34.305.903	40,59
2015	63.268.398	31.464.777	49,73
2016	55.995.686	22.107.440	39,48
2017	76.736.291	26.283.656	34,25

Kaynak: TURSAB, 2018.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, turizmin dış ticaret açıklarını kapatmadaki payı oldukça önemlidir. Tablo 4, Türkiye'nin turizm gelirlerinin dış ticaret açıklarını kapatmadaki payını göstermektedir. Tablo 4'te görüldüğü gibi turizm gelirlerinin dış ticaret açıklarını kapatmadaki payı genel olarak %30'un üzerindedir. 2005 yılında %55 olan bu oran 2009 yılında %82 gibi yüksek bir seviyeye çıkmış fakat son yıllara doğru azalma eğilimine girerek 2016 yılında %39 ve 2017 yılında %34 olmuştur.

1.3.3.2. Gelir Etkisi

Ülkeye giriş yapan turistlerin ve iç turizme katılan ülke vatandaşlarının yaptıkları harcamalarla birlikte turizm talebinde artış oluşmaktadır. Artan turizm talebini karşılamak için yapılan turistik yatırımlar ise hem turizm sektörünün hem de sektörü besleyen diğer sektörlerdeki üretim faktörlerinin gelirlerini oluşturmaktadır (Öztaş ve Karabulut, 2006, s.61). Turizmden tüm ekonomik sektörler yararlandığından, turizm gelirlerinin dolaşımında çabuk ve etkili şekilde yer alması direkt (dolaysız, doğrudan), endirekt (dolaylı) ve uyarılmış etkilere

neden olmaktadır (Hussein ve Saç, 2008, s.124). Doğrudan etki; turistlerin doğrudan harcama yapmaları neticesinde elde edilen gelir, dolaylı etki; ilk aşamaya bağlı olarak işletmeler arasında yapılan harcamalardan elde edilen gelir ve uyarılmış etki ise; elde edilen gelirin turizmde istihdam edilen ya da turizmden kazanç sağlayan diğer kişiler tarafından harcanması ile elde edilen gelirleri ifade etmektedir (Kozak vd., 2014, s.78).

Ekonomik açıdan baktığımızda ülkeye giriş yapan ziyaretçilerin harcamaları bir gelir olarak ortaya çıkmakta ve bu da milli gelire etki yapmaktadır (Zengin, 2010, s.118). Turistlerin yaptığı bu harcamalar, genelde yerli ülkenin turizm gelirini oluştururken, özelde ise bölge insanının gelir ve ücretlerini oluşturmaktadır (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.4). Diğer yandan uluslararası turizm ihracata dayalı büyüme hipotezinin öngördüğü gibi en az iki yolla gelir artışına katkı sağlamaktadır. Birincisi firmalar ve diğer uluslararası turistik yerler arasında artan rekabetle verimliliği arttırmak ve ikincisi yerel firmalarda ölçek ekonomilerinin kullanılmasını kolaylaştırmaktır (Balaguer ve Contavella Jorda, 2000, s.3).

Bir ülkede, ülke vatandaşları tarafından gerçekleştirilen üretim seviyesine GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla) denmektedir (Bocutoğlu, 2009, s. 62) ve turizmin ekonomideki yerini belirleyen en önemli göstergelerden birinin, dış turizm gelirleri ve toplam turizm gelirlerinin GSMH içindeki yeri olduğunu söylemek mümkündür (Hussein ve Saç, 2008, s.124).

Tablo 5: Türkiye'nin turizm geliri, ekonomiye yansımaları ve sektördeki istihdam durumu

Yıllar	Turizm Gelirinin GSMH İçindeki Payı (%)	Turizm Gelirinin İhracata Oranı(%)	Turizm Sektöründe Toplam(Doğrudan+ Dolaylı) İstihdam	
			Kişi(000)	Yüzde Payı (%)
2006	3.5	19.7	1687	8,05
2007	3.2	17.3	1688	7,97
2008	3.4	16.6	1742	8,22
2009	4.1	20.8	1825	8,58

2010	3.4	19.2	1609	7,12
2011	3.6	21.3	1855	7,69
2012	3.7	21.8	1815	7,58
2013	3.9	21.3	1981	8,05
2014	4.7	21.8	2130	8,21
2015	6.2	21.9	2210	8,08
2016	2.6	15.5	2100	7,3
2017	3.1	16.7	2093	7,4

Kaynak: WTTC,2018 ve TURSAB, 2018.

Tablo 5’ te Türkiye’nin 2006 ve 2017 yılları arasındaki turizm gelirinin GSMH’ ya ve ihracata oranı gösterilmiştir. Ayrıca Tablo 6’da turizmde doğrudan ve dolaylı olarak istihdam edilen kişi sayısına da yer verilmiştir.

Tablo 5’e göre turizm gelirinin GSMH içindeki payı yıllar içinde dalgalanma arz etmekle birlikte ortalama %3 seviyesinde seyretmiştir. Bu oran genel olarak düşük gibi gözükse de aslında Türkiye’nin ekonomik olarak güçlü bir ülke olduğunun kanıtıdır. En yüksek oran 2015 yılında 6,2 ile en düşük pay ise 2,6 ile 2016 yılında gerçekleşmiştir. Bu düşüşün en büyük nedeni ise 2016 yılında meydana gelen terör olaylarıdır.

Yine Tablo 5’te görüldüğü gibi turizm gelirlerinin ihracata olan katkısı ortalama % 20 bandında gerçekleşmektedir ve bu oran turizm sektörünün ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

1.3.3.3. İstihdam Etkisi

Turizm sektörü makroekonomik açıdan büyüme ve istihdam yaratmaktadır. Turizm sektörünün emek yoğun şekilde çalışması nedeniyle, sektördeki tüm gelişmeler istihdama katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle turizm işsizliği azaltmak isteyen ekonomiler için çok büyük bir avantaj sağlamaktadır (Martin, Morales ve Scarpa, 2004, s.2). İşgücü yoğun şekilde çalışan turizm sektörü sağladığı dolaylı ve doğrudan istihdam ile hem dünya hem de Türkiye ekonomisi açısından büyük önem arz etmektedir. Turizm sektörünün istihdam yapısı incelendiğinde ise büyük oranda işgücünün konaklama işletmelerinde çalıştığı görülmektedir. Bu da

turizme elverişli olan kırsal veya bölgesel istihdamın temel kaynaklarından birini oluşturmaktadır (Bahar ve Kozak, 2008 s.138) (Hussein ve Saç, 2008, s.122).

Turizm sektöründeki istihdamın kendine özgü bazı özellikleri vardır. Bunlar kısaca (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s. 10):

- Turizmin mevsimsellik ve dönemsellik özelliği nedeniyle, istihdam yaz döneminde artarken, kış döneminde azalmaktadır.
- Tam ve yarı zamanlı istihdam edilen işgücü yoğunluğu nedeniyle ne kadar kişinin turizmde istihdam edildiğinin istatistiksel olarak belirlenmesi zordur.
- Turizm sektörü geleneksel sektörlerden işgücü transfer ettiği için, yarı kalifiye ve niteliksiz işgücüne istihdam imkanı sağlamaktadır.
- Diğer sektörler göre bu sektörde kadın çalışan sayısı fazladır. Garson, temizlikçi, oda hizmetçisi vs. alanlarında kadın istihdam oranı yüksektir
- Bu sektörde ücretler, ülkelerin hatta illerin gelişmişlik şartlarına göre farklılaşmaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde görüldüğü gibi Türkiye’de turizm sektörünün oluşturduğu istihdam ülkedeki toplam istihdamın ortalama %8’ini kapsamaktadır. Türkiye’de 2006 yılında turizm sektöründe 1 milyon 687 bin kişiye istihdam sağlanırken 2017 yılına gelindiğinde bu sayı 2 milyon 093 bin kişiye ulaşmıştır.

1.3.3.4. Diğer Sektörlere Etkisi

Hizmetler sektörü içinde sınıflandırılan turizm sektörü, ekonomideki diğer sektörlerle de yakından ilgilidir. Turizm gelirlerinin bir ülke ya da bölge ekonomisi içinde oluşturduğu etkiler, tarım, sanayi ve hizmetler gibi pek çok sektöre de katkı sağlamaktadır (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.12).

Tarım sektörü, turizm sektöründen en çok etkilenen sektördür. Bu sektörde turizme bağlı olarak ek talep ortaya çıkmakta bu da üretim artışı sağlamaktadır. İki sektör de büyük ölçüde iklim ve doğal kaynaklara bağımlı yapısı nedeniyle birbirini ile etkileşim halindedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerdeki işsizlik sorunu, o bölgelerde turizmin gelişmesi ve açılan turizm işletmeleri sayesinde çözülebilmektedir (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.13).

İçöz' den aktaran Çeken' e göre; turizmin sanayi sektörü üzerine etkisi ise, turistik yatırımların artması sonucu yatırımlarda kullanılan sanayi malları üzerinde görülmektedir (Çeken, 2014, s.168). Turizm sektörünün bu sektör üzerine etkisi en çok tüketim ve ara malı üreten sanayi kollarında ortaya çıkmaktadır. Turistik yatırımlardaki ağır sanayi ürünleri talebi, konaklama tesisi yapımındaki çimento, demir vb. malzemelere olan ihtiyaçlar, yatırımlar için bilgisayar teknolojisine duyulan ihtiyaçlar ve turistik tesis inşaatındaki istihdam bunlara örnektir (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s. 13).

Turizm sektörünün içinde bulunduğu hizmetler sektöründe, harcama ve gelir ilişkisi yoluyla niteliksel ve niceliksel önemli gelişmeler sağlamaktadır. Ayrıca turizme bağlı olarak ulaştırma, el sanatları, sağlık, haberleşme ve güvenlik konularındaki hizmet dallarında da artış söz konusu olmaktadır (Kozak vd., 2014, s.81).

Tablo 6: Harcama Türlerine Göre Turizm Gelirleri

Harcama Türü	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Turizm Geliri (Bin Dolar)	29.930 .996	28.115 .693	29.007 .003	32.308 .991	34.305 .904	31.464 .777	22.107 .440	26.283 .656
Kişisel Harcamalar	19.207 .471	21.803 .615	22.220 .202	24.835 .356	26.002 .950	24.788 .321	18.495 .978	21.461 .603
Paket Tur	5.723 .525	6.312 .078	6.786 .801	7.473 .635	8.302 .954	6.676 .456	3.611 .462	4.822 .053
Yeme İçme	5.841 .251	6.476 .576	6.138 .781	6.583 .641	6.523 .852	6.187 .908	5.108 .646	5.860 .227
Konaklama	2.530 .705	3.082 .350	3.053 .647	3.544 .120	4.202 .131	4.084 .873	2.507 .120	3.084 .004
Sağlık	433 .398	448 .443	627 .862	772 .901	837 .796	638 .622	715 .438	827 .331
Ulaştırma (Türkiye)	1.907. 329	2.076. 185	1.706. 185	1.770. 404	1.862. 824	2.202. 484	1.772. 262	1.967. 012

Spor, Eğitim,	178. 904	169. 456	188. 648	176. 695	171. 526	482 .621	295. 109	291. 988
Tur Hizmetleri	215. 008	239. 696	289. 712	325. 296	327. 907	126. 535	55. 804	105. 515
Yerli Ulaştırma	2.127. 529	2.852. 576	3.466. 105	4.150. 479	4.580. 382	4.723. 417	3.269. 461	3.700. 777
Cep Telefonu Dolaşım	220. 332	210. 137	196. 079	163. 627	173. 585	124. 140	96. 007	105. 315
Marina Hizmet	42.295	44.617	48.182	62.892	65.032	58.640	55.199	46.618
Diğer Mal ve Hizmetler	5.710. 720	6.163. 306	6.507. 001	7.276. 302	7.157. 916	6.168. 081	4.620. 937	6.472. 816
Giyecek ve Ayakkabı	2.327. 867	2.737. 973	2.991. 698	3.428. 138	3.632. 433	3.215. 423	2.607. 763	3.155. 620
Hediyelik Eşya	1.501. 112	1.645. 718	1.673. 513	1.887. 446	1.900. 387	1.510. 193	1.024. 129	1.266. 202
Halı, kilim vb.	342. 888	386. 516	359. 451	368. 090	289. 702	213. 650	87. 053	101. 862
Diğer Harcamalar	1.538. 852	1.410. 799	1.482. 338	1.592. 627	1.335. 394	1.228. 815	910. 980	949. 132

Kaynak: TUİK, 2018.

Tablo 6' da 2010 ve 2017 yılları arasında harcama türlerine göre turizm gelirlerine yer verilmiştir. Ziyaretçilerin Türkiye' de yaptıkları harcamaların ortalama % 70'i kişisel harcamalardan, %30'u ise paket tur harcamalarından oluşmaktadır. Toplam kişisel harcamaların %27,6'sını yeme içme, %14'ünü giyecek ve ayakkabı, %13,6'sını konaklama, % 17'sini yerli uluslararası ulaştırma ve %9'unu Türkiye içi ulaştırma giderleri oluşturmaktadır. Sağlık, diğer harcamalar ve hediyelik eşya ise %10'un altında bir orandadır (TUİK, 2017).

1.3.3.5.Turizmin Olumsuz Ekonomik Etkileri

Gelişen turizm endüstrilerinin hedefi turizmin potansiyel negatif etkilerini en az düzeye indirilmek ve olumlu etkilerini arttırmaktır. Turizmin ekonomi üzerine etkileri genelde olumlu olmakla birlikte az da olsa turizmin olumsuz etkisinden söz etmek mümkündür (Kreag, 2001, s.5): Enflasyonist baskı, fırsat maliyet, mevsimlik dalgalanma, turizme aşırı bağlılık ve yabancı işgücü ihtiyacı turizmin olumsuz etkilerindedir. Fırsat maliyeti, kaynak kıtlığı çeken ülkelerin kaynaklarını turizm yerine başka yatırım alanlarına aktardıkları zaman elde edecekleri gelirlerdir ve bu gelirlerin turizmden elde edeceği gelirden yüksek olmaması gerekmektedir (Albeni ve Ongun, 2005, s.97).

Küçük kentlerde konaklama tesislerinin mevsim dışında kapalı olması sorunu bir yandan işletmeleri mevsimlik kazanç ile yıllık gereksinimlerini karşılamak zorunda bırakmakta, diğer yandan istihdam edilen işgücüne yansiyarak mevsimlik gizli işsizlik sorununu da ortaya çıkarmaktadır. Diğer yandan GÖÜ' lerde yönetim, animasyon ve rehberlik hizmetleri alanlarında nitelikli personel azlığı yabancı işgücünü gerekli hale getirmekte bu da yabancı işgücüne yüksek ücretler ödenmesine neden olmaktadır (Kozak vd., 2014, s.85).

Turizme aşırı bağımlı olup diğer sektörlerin ihmal edilmesi de olumsuz etkilerden birisiyken (Albeni ve Ongun, 2005, s.97) , turizme yönelik talebin artması sonucu oluşan bölgesel enflasyon ve ülkedeki enflasyonist ortamın turizme etkisi de diğer olumsuz etkilerdir (Kozak vd., 2014, s.85).

İKİNCİ BÖLÜM

2. BÖLGESEL KALKINMA VE BÖLGESEL KALKINMADA TURİZMİN ROLÜ

2.1. Bölgesel Kalkınma

2.1.1. Kalkınma İle İlgili Temel Kavramlar

Kalkınma, maddi refahın artırılıp, yoksulluğun bitirilmesi, toplumun hayat standartlarının korunması veya yükseltilmesi için daha etkin yöntemler ile üretimde bulunulmasına yönelik bir harekettir (Berber, 2006, s.9). Kısacası kalkınma kavramı bir ülkede meydana gelen niteliksel (gelir dağılımı, demografik yapı, sosyal refah) ve niceliksel (ülkelerin GSMH' sının büyüklüğü) tüm olumlu gelişmelerinin bir arada gerçekleşmesidir (Haktan, 2011, s.40).

TDK'ye göre bölge sınırları idari ve ekonomik birliğe dayalı, toprak iklim ve bitki örtüsü bakımından benzerlik gösteren ya da üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçasıdır (TDK,2018). Kısacası bölge kavramı belli kriterler bakımından homojen olan, şehirden büyük, ülkeden küçük olan alanlar için kullanılmaktadır (Doğan ve Yıldız, 2007, s.149). Ekonomik kalkınmada bölgeler, ekonomik yapılarına ve ekonomik gelişmişlik düzeyine göre sınıflandırılırlar. Ekonomik yapılarına göre; homojen, polarize ve plan bölgeleri olarak ayrılırken, ekonomik gelişmişlik düzeyine göre az gelişmiş ve gelişmiş bölge olarak sınıflandırılırlar (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.62).

Ekonomik kalkınma bir ülkede üretim ve gelir artışının yanı sıra ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda yaşanan yapısal değişimleri içermektedir (Berber, 2006, s.9). Ekonomik kalkınma kavramı daha çok sanayileşme ile özdeş kabul edilmektedir fakat gelişmekte olan ülkelerde kalkınmanın temel şartı ihracatın artırılmasıdır. Bu nedenle ulusal, bölgesel ve yerel bazda ihracat odaklı sanayileşmenin gerçekleştirilmesinde görünmeyen ihracat kalemi olan turizm sektörü kolay, etkili, verimli ve nispi olarak daha ucuz bir kalkınma aracı olarak görülmektedir (Yılmaz ve Girgin, 2014, s.172).

Bölgesel planlama ise bir bölgenin hem ekonomik hem fiziki hem de sosyal yönden koordine edilmesidir. Asıl hedefi bölgelerarası dengesizliği gidermek olan bölge planlaması için devletin elinde bulunan sulama, ulaşım, enerji kaynakları, konut yatırımları ve organize sanayi teşvikleri gibi tüm kaynaklarını kullanması gerekmektedir (DPT, 2010, s.10).

Bölgesel kalkınma terimi ise bölgelerdeki ekonomik faaliyetleri destekleyerek bölgesel eşitsizlikleri azaltmak için gösterilen bir çaba olarak tanımlanmaktadır (OECD,2018). Diğer bir deyişle bölgesel kalkınma, bölgesel ve ulusal ekonomilerdeki tüm üretim aktivitelerinin, katma değer, kurumlar, hane halkı ve tüm bunların yaşam kalitesindeki unsurların iyileşmesi yani bir mekanın tüm aktörleriyle birlikte organize edilmesini ifade etmektedir (Akpınar, Taşcı ve Özsan, 2011, s.13).

Bir ülkenin tüm bölgeleri eşit gelişmişlik düzeyine sahip değildir. Doğal faktörler başta olmak üzere, bölgeler arasındaki iklim, yükselti farkı, ulaşım kolaylıkları ve bitki örtüsü gibi nedenler sebebiyle bölgeler arasında sosyo ekonomik farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, bir ülkedeki tüm bölgeler farklı gelir düzeyi, istihdam ve verimlilik oranı, karşılaştırmalı üstünlükler ve kalkınma seviyesine sahiptir (Akpınar vd., 2011, s.14).

2.1.2. Bölgesel Kalkınma ve Azgelişmişlik

Kalkınma bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan belirli bir seviyeye ulaşması demektir. Her ülkenin yapısındaki bölgeler ekonomik ve sosyal kalkınma bakımında farklılık arz etmektedir. Bu farklılık seviyesi az gelişmiş ülkelerde, gelişmiş ülkelere göre fazladır bu sorun da az gelişmişlik sorununu ortaya çıkartmıştır (Çeken, 2014, s.132). Az gelişmiş diğer bir tanımla geri kalmış bölge, gelişme potansiyeli olmayan veya gelişme potansiyelini kaybetmiş yerler için kullanılan bir tanımdır (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.162).

Bölgelerarası dengesizlik bütün ülkelerin karşı karşıya olduğu bir sorundur ve az gelişmiş ülkelerde bu dengesizlik daha da fazladır. Bölgelerarası dengesizlik, ülkeler bazında olduğu gibi ülkelerin kendi içinde de az gelişmiş ve gelişmiş bölge farkı bulunmaktadır. Bu farklılıklar ise ülke içinde sosyo ekonomik sorunlara yol açmakta ve bu da ülke genelinde az gelişmiş bölgelerin

geliştirilmesine yönelik yeni yaklaşımları beraberinde getirmektedir (Akiş, 2010, s.238). Özellikle bu ülkelerde büyüme odaklı politikalar yerini toplumun tümünü kapsayan kalkınma arayışlarına bırakmışlardır (Tosun, 2013, s.35).

Az gelişmiş ülkelerin gelişme gösterebilmesi tarım sektöründen çıkıp modern sektörlere giriş yapması ile mümkündür. Bu da sanayileşmemiş toplumlarda turizm sektörü ile gerçekleşebilir (Çeken, 2014, s.131). Bölgesel kalkınma ise dinamik bir yapıdadır ve bir kez gerçekleştirildikten sonra bırakılacak bir olgu değildir. Bu yönüyle az gelişmiş bölgelerde uygulanmaya çalışılan bölgesel kalkınma politikaları başlangıçta sermaye birikimi için devlet desteğine ihtiyaç duyarken, daha sonra teknolojiye dayalı yatırımlara ve özel sektörün rol oynadığı gelişme modellerine doğru değişim göstermiştir (Tüylüoğlu ve Karakaş, 2006, s.196).

Az gelişmişlik veya bölgesel kalkınma ülkeler için en önemli sorunlardan birisidir. Bu nedenle bu sorun planlı dönemlerden beri gündemde olmuş ve gelir dağılımında adaletsizlik, işsizlik, alt yapı sorunu, göç sorununu ya da bölgelerarası dengesizlik probleminin giderilmesinde çeşitli stratejilere ihtiyaç duyulmuştur. Turizm de sahip olduğu arz kaynaklarını kullanarak az gelişmişlik sorununu çözmeye etkili sektörlerden birisidir fakat bölgelerarası dengesizliği gidermesi şu hususlara bağlıdır (Çeken, 2014, s.138):

- Turistik arz verilerinin envanteri oluşturulmalı,
- Bölgedeki ayırt edici turizm ürünleri ortaya konulmalı,
- Uluslararası turizm talebini oluşturan ülkelere tanıtım yapılmalı,
- Bölgelerin imajı geliştirilmeli, turizmde modernizasyon ve yenileme yapılmalı,
- Hükümet politikalarında turizm yatırımlarına ağırlık ve önem verilmeli,
- Turizm için önemli olan çevre bilinci geliştirilmeli,
- Bölgelerarası turistik değerlerin korunması ve yöre halkına turizm bilinci vermek için sivil toplum kuruluşları ve yetkili birimler arasında uyum sağlanmalıdır.

2.1.3. Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Araçları

Bölgesel kalkınma politikaları, kalkınma ekonomisinin öneminin daha da anlaşıldığı 1950'li yıllardan başlayarak her dönemde geçerliliğini koruyan bir konu olmuştur. Ülkeler dünyadaki genel ekonomik ve sosyal durumlara uygun hale gelmek, ortaya çıkan olumsuz etkilerden kurtulmak ve fırsatları değerlendirmek amacıyla, kendi ulusal ihtiyaçlarına uygun olarak bölgesel politikalar belirlemişleridir (Takım, 2010, s.261). Bölgesel kalkınma politikalarının en önemli amacı bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltarak, ulusal refahın ülke genelinde dengeli bir şekilde yayılmasını sağlamaktır (Sevinç, 2011, s.36).

Türkiye ekonomisinde pek çok ilerleme kaydedilmesine rağmen, uzun dönemde büyüme performansı bölgelerarası gelişmişlik farklarını gidermede beklenen olumlu ilerlemeleri kaydedememiş ve oluşan sosyoekonomik dengesizliklerin yıllar içinde artması nedeniyle Türkiye'de bu farklılıkları gidermek için çeşitli politikalar oluşturulmuştur (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.74). Bölgelerde GSYİH, işsizlik oranı, okuma yazma oranı gibi çeşitli göstergeler arasındaki farkları azaltmak için kullanılan bu politikalarda, kaynakların verimli kullanılması, iç ve dış pazara ulaşımının kolaylaştırılması ve bölgeye yatırım çekmek gibi stratejiler izlenmeye başlanmıştır (Sakal, 2010, s.181).

Genel olarak bakıldığında bölgelerarası dengesizliği gidermede dört temel araçtan bahsetmek mümkündür (Dinler, 2008, s.280):

- Ekonomik faaliyetlerin teşvik tedbirleri ile yönlendirilmesi; gelişme ve teşvik fonları, faizsiz ya da az faizli krediler, devlet iştirakleri, gümrük muafiyetleri, KDV iadesi gibi tedbirleri ifade etmektedir,
- Bölgesel kalkınma için gerekli kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesi,
- Yönetimsel örgütün bölgesel kalkınma sorunları ile adaptasyonunun sağlanması,
- Metropoliten bölgelerin gelişiminin sınırlandırılması.

Bölgelerarası gelişmişlik farkını azaltmaya bahsedilen bu dört araçtan ilk üçü, geri kalmış bölgelerin kalkınması sonuncusu ise aşırı kalabalıklaşmış

bölgelerin gelişiminin sınırlandırılmasına yöneliktir (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.70).

Bachler ve Yuill'den aktaran Kara'ya göre bölgesel kalkınma politikaları, ülkelerin tarihi süreçleri, ekonomik şartları ve farklı politik yaklaşımlarına göre farklılık göstermekle birlikte uygulamada bazı ortak özelliklere sahiptir. Bunlar (Kara, 2008, s. 54):

- Sadece geri kalmış bölgeye değil tüm bölgelere önem verilmesi,
- Büyümenin yeniden dağılımı yerine, her bölgenin ulusal kalkınmaya katkısının en üst seviyeye ulaştırılması temelinde rekabetin artırılmasına verilmesi,
- Kurumsal altyapı, bölgelerin iş ortamı ve becerilerini arttırmak için beşeri sermayeye daha fazla odaklanması,
- Yenilikçilik ve girişimciliğin bölgelerin potansiyelinin ortaya çıkartılmasında temel araç olarak görülmesi,
- Politika uygulamalarında iş birliğine dayalı, ekonomik kalkınma konusunda bölgelere daha çok görev ve yetki yükleyen, bölgesel koordinasyon birimleri önderliğinde, yerel yönetimler, STK'lar ve KOBİ'lerin katılımını da sağlayarak merkezi yönetimin yatırım ortamının iyileştirilmesi ve temel alt yapının tamamlanmasını sağlamaktır.

Hughes'den aktaran Arslan'a göre; bölgesel kalkınma politikaları kapsamında kurulmuş ve asıl amacı bölgelere yabancı yatırımları çekmek olan bölgesel kalkınma ajanslarının diğer işlevi ise kuruldukları bölgelerdeki içsel potansiyeli ortaya çıkarmak ve bölgenin ekonomik ve sosyal yönden kalkınmasını sağlamaktır (Arslan, 2005, s. 286).

Bölgesel kalkınma ajansları karşılıklı işbirliğine dayalı şekilde oluşturulmuş yerel boyuttaki organizasyonlardır. Bu ajanslar ülkelerin sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlamak, bölgelerde iş etkinliğini, yatırım, istihdam rekabet gücünü arttırmak, bölgelerdeki diğer sektörlerle destek vermek ve kilit sektörler tespit etmek rollerini üstlenmişlerdir (Elvan, 2012, s.101).

Ana teması bölgeler arası dengesizlikleri gidermek olan bölge planlamaları kapsamında DPT ve diğer merkezi birimler tarafından oluşturulan bazı projeler ise şunlardır (Aydın, 2008, s.306):

Doğu Marmara Projesi, Zonguldak, Keban, Güneydoğu Anadolu (GAP), Zonguldak Bartın Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi, Doğu Anadolu Projesi, Marmara Bölge Planı ve Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı.

Kısacası bölgesel kalkınma politikalarının ilk amacı bölgesel dengesizliğin azaltılması diğer amaçları ise büyüme, istikrar, dengeleme ve eşitlemedir.

2.2. Bölgesel Kalkınmada Turizm

2.2.1. Bölgesel Kalkınmada Turizmin Yeri ve Önemi

Bölgesel kalkınma, bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılması ve gelişmemiş yerlerin kalkındırılması amaçlayan bir politikadır. Turizm ise bölgesel kalkınma ve kaynakların verimli kullanılması açısından önemli bir yere sahiptir (Künü vd., 2015, s.83). Kalkınmakta olan ülkelerde turizm potansiyeli olan yörelerin geliştirilmesinde, turizm sektörü gibi yardımcı sektörlerin kalkınmaya hız verici ve kalkınmayı tamamlayıcı etkileri olduğu ortaya konulmuştur. Türkiye’de de sahip olduğu turistik potansiyellerin kullanılmasıyla geri kalmış bölgelerin kalkınması ve bölgelerarası dengesizliklerin turizm yoluyla sağlanabileceği düşünülmektedir (Zengin, 2013, s.39). Çünkü turizmin gelişmesi ile kalkınma arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Turizm sektörü kaynakların etkin kullanılarak bölgelerarası dengesizliğin azaltılması ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasında önemli bir yere sahiptir (Çeken, 2008, s.294).

Turizm bir ülkenin doğal, tarihi, beşeri ve kültürel varlıklarının kullanılmasını sağlayan ve doğrudan insanlarla gerçekleştirilen hizmet sunumu içermesi yönüyle emek yoğun bir sektördür. Bu da işsizlik sorununa çare sunabilmektedir. Turizmin geliştirilmesi için altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulması, dolaylı olarak az gelişmiş bölgedeki altyapı sorununa da çare sunmakta, yerli ve yabancı sermaye aynı zamanda turizm yatırımları için bölgeye çekilebilmektedir. Bu da özellikle yabancı sermaye yoluyla döviz girdisi sağlamaktadır (Gülbahar, 2009, s.20).

Turizmin kalkınma için ihtiyaç duyulan döviz girdisini sağlaması bunun yanında turizmin politik ve ekonomik baskılardan uzak olması ve baskı aracı olarak kullanılmaması özellikleri ile elde edilen gelirleri yabancı ülkelere alman ekonomik yardımlardan daha üstündür. Ayrıca turizm geliştirmekte olan ülkelerin ihracatı için bir çeşitlendirme sağlamakta ve döviz gelirlerindeki büyük dalgalanmaları önlemektedir (Çeken, 2014, s.133).

Turizmin bölge ekonomilerine katkıları katma değer yoluyla sağlanmaktadır. Turistik mal ve hizmetlerin üretiminin milli gelir üzerine yarattığı katma değer, diğer sektörlerin üretimlerinden büyük olduğu için turizm kalkınma için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca turizm bölgede yeni iş imkanları yaratılması yoluyla da bölgelerarası gelir dağılımına olumlu yönde etki yaparak bölgesel kalkınmaya olanak sağlamaktadır (Şeker,2011, s.75).

Turizm sektörü birçok turizm hizmetinin tüketim noktasında üretilmesi ve servis edilmesi zorunluluğu nedeniyle yerel bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Turizm bu yönüyle yerel ekonomilerin kalkındırılmasında özel bir paya sahiptir. Uluslararası ve yerli turistlerin, tatilleri sırasında yerel ekonomiler için ek pazar oluşturması, turizmin istihdam sağlayıcı özelliğinin olması, altyapı yatırımlarına sağladığı fırsatlar vb. birçok nedenle turizm bölgesel ekonomiler için önemli sektörlerden birisi haline gelmiştir (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.106).

Bir bölgenin, tek başına turizm ile gelişeceğini iddia etmek, bilimsel bir öneri olamaz. Ancak bir bölgenin turizm potansiyelini, bölgesel proje çerçevesinde, diğer potansiyel varlıklarla birlikte değerlendirmek amaç edinilebilir. Sektörün bölgesel dinamizminin sağlanması ve sürdürülmesi çabalarında, merkezi idare proje bilgisi planlama yöntemlerine yardım ederken, yerel yönetim ve insanların da özgün kültür karakterlerini turizm kavramı ile birleştirmeleri gerekir (İncekara, 2001, s.30). Turizm teorisyenlerine göre turizmin bölgesel olarak sürdürülebilmesi için bölgede yaşayan insanların da turizm konusunda bilgili ve istekli olmaları gerekmektedir. Başarılı turizmin gelişimi yerel toplumların da turizme katıldığı “insan merkezli” bir yaklaşım ile sağlanabilmektedir (Briedenhann ve Wickens, 2004, s.75).

Turizmin kalkınma potansiyelinin evrensel olarak kabul edilmesine rağmen, ekonomik ve sosyal ilerlemenin bir ülkenin turizm sektöründe büyümesiyle ne ölçüde bağlantılı olduğu tartışma konusudur (Telfer ve Sharply, 2017, s. 1).

Araştırmacılara göre turizm, bir ülke ya da bölgenin kalkınmasında tek başına yetersiz olsa da kalkınmasını sağlayan diğer sektörleri etkilemesi bakımından önemli ve etkili bir sektördür. Buna rağmen geri kalmış bölgelerin kalkınmasında turizmden yeterince yararlanılmamaktadır (Doğan ve Yıldız, 2007, s.179).

2.2.2. Bölgelerarası Dengeli Kalkınmaya Turizmin Etkisi

Doğal ve toplumsal kaynakların bölgeler arasında dağılımı eşitlik arz etmediğinden gelişme de mutlak anlamda dengeli bir süreçten geçmemektedir. Kısacası ekonomik ve sosyal gelişme zaman ve mekan bakımından farklılık göstermektedir. Ülkelerarasındaki gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş olarak nitelendirilen gelişmişlik farklılıkları ülkelerin farklı yerlerinde de ortaya çıkmaktadır. Bu da bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını nedenini ortaya koymaktadır (Dinçer, Özaslan ve Kavasoglu, 2003, s.8). Bölgelerarası gelişmişlik dengesizliği, GOÜ ve AGÜ sorunu olmakla birlikte, gelişmiş ülkeler için de tam olarak çözüme kavuşmamış bir sorundur (Çeken, Karadağ ve Dalgın, 2007, s.1).

Hemen hemen her ülkede görülen, doğal bir merkez etrafında yoğunlaşan ekonomik ve sosyal faaliyetler, bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını ortaya çıkarmış ve bölgelerarasında büyük dengesizlikler yaşanmasına neden olmuştur (Uçar, Çeken ve Ökten, 2010, s. 82). Ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmenin ise amacı bölgelerarası gelişmişlik farkını en aza indirmektir. Bölgelerarası dengesizliği giderebilmesi bakımından turizm faaliyetleri ise, tarım ve sanayide yeteri kadar gelişme şansı ve kaynağı olmayan, buna rağmen turizm potansiyeline sahip olan bölgelerin planlı ve etkin bir turizm uygulaması neticesinde turizm yönünden kalkınmalarının ve dengeli gelişmelerinin mümkün olmasını sağlayacak olan sektördür (Kozak vd., 2014, s.81).

Gelişmenin tüm faydalarından her ülkenin, her millerin hatta aynı ülkedeki her bölgenin adil şekilde faydalanamaması gerçeği tüm ülkeler için en önemli sorunlardan birisidir ve çoğu ülkede bölgelerarasında dengeli kalkınma mümkün

değildir (Zengin, 2013, s.39). Bu nedenle ülkelerin ilk amacı dengeli kalkınmayı sağlayarak, ülkelerin her bölgesinde eşit refah seviyesine erişmek olmuştur (Ünlüöner vd., 2011, s.176).

Turizm kalkınmasının genel amacı, turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve rekreasyonel faydalarını da ele alarak ekonomik çeşitlilik oluşturmak ve bununla birlikte yerel halkın yaşam tarzının korunmasını sağlamaktır (McCool ve Martin, 1998,s.29). Bölgearası dengeli kalkınmayı sağlamak amacıyla turizm sektörüne ağırlık verilmektedir. Çünkü turizm sektörünün temel arz verileri bölgelerin doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarına bağlıdır ve diğer sektörlerle oranla bölgesel kalkınmayı hızlandırmaktadır (Çeken, 2014, s.137). Ayrıca bir bölgede kamu otoritelerinin turizmi teşvik ederken yöresel öncelik belirtmeseler dahi, turistik yatırımların bölgearası dengeli dağılım eğilimi diğer sektörlerle nazaran daha fazladır (Yılmaz ve Girgin, 2014, s.173).

Başlangıçta turizm faaliyetleri, turizm talebi bakımından toplumun sadece belirli bir kesimine hitap ederken, zaman içinde kişilerin gelir seviyelerinde artışlar, çalışma koşullarının iyileşmesi, bölgearası gelişmişlik farkının azalması, teknolojinin ilerlemesi ve kişilerin eğitim seviyelerinin artması gibi nedenlerle turizm artık farklı gelir grubundan farklı istek ve ihtiyaçlara sahip insanların taleplerine cevap vermeye başlamıştır (Çeken vd.,2007, s.2). Hoo, Var ve Chon' dan aktaran Özkök'e göre bu durum turizm faaliyetlerinde artış olmasını sağlamıştır. Bir ülkede, her bölgenin turizm aktivitelerinin gelişmesi için sahip olduğu turizm potansiyellerini ön plana çıkararak turizm faaliyetlerine başlaması ise, o ülkede turizmin gelişmesini sağlayacaktır. Turizm kalkınmış ülkelerde yerel kalkınmayı ve bölgearası kalkınmayı destekleyici bir araç olarak kabul edilmektedir (Özkök, 2014, s.33). Fakat bir bölgede turizm yatırımlarının yapılabilmesi için çok büyük gelir kaynaklarına ve sermaye birikimine ihtiyaç vardır (Bahar, 2007, s.5).

Yukarıda da bahsedildiği gibi gelişmemiş bölgelerin diğer bölgelerle ekonomik ve sosyal gelişmişlik açısından dengelenmesinde turizm önemli bir araçtır. Fakat uygulamada turizmin gelişmesi daha çok gelişmiş bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Çünkü az gelişmiş ülkelerde, gelişmiş ülkelere oranla turizm çok büyük öncelik ve öneme sahip değildir. Turizmin ihtiyaç duyduğu altyapı az gelişmiş ülkelerde eksik olması ve tamamlanmasının yeterli ve hızlı şekilde

mümkün olmaması nedeniyle kısa ve orta vadede turizmin gelişmesinin bölgelerarası dengeli kalkınmaya etkisi olamayacaktır (Ünlüöner vd., 2011, s.177).

2.2.3. Turizm Odaklı Bölgesel Kalkınma Araçları

Kültürel nitelikli bu bölgesel kalkınma araçları, bir bölgedeki farklı finansal imkanların daha önceden tanımlanmış bölgesel kalkınma amaçlarıyla birleştirilerek kullanılmasını öngörmektedir. Bir bölgedeki sosyal ve ekonomik hedefin birlikte yürütülmesini amaçlayan turizm temelli bölgesel kalkınma araçları kısaca şu şekilde sıralanabilir (DPT, 2008):

2.2.3.1. Konferans, Sergi Ve Fuar Merkezleri

Konferans, sergi ve fuar gibi aktivitelerin düzenlendiği bu merkezler, bulunduğu bölgelerde ekonomik canlanmayı sağlamakta ve bölgelere dinamik bir imaj kazandırmaktadır. Konferans merkezleri turizmde çeşitlilik sağlaması bakımından ve ekonomik gelişmeyi desteklemesi bakımından da önemlidirler. Kentler, yıl içinde duraksayan turizm hareketliliğini tekrar canlandırmak ve tüm yıla yaymak için kongre turizmüne yönelmektedirler. Bu aşamada erken harekete geçerek, gerekli çalışma ve düzenlemelerle, belirli bir bölgeyi konferans, sergi ve fuar faaliyetlerine yönelik yapılar için planlayan ve bu konuda yatırımcıları da teşvik eden iller bu konuda avantaj elde edebileceklerdir.

2.2.3.2. Rekreasyon / Eğlence Parkları

Günümüzde yeni bir sektör olarak değerlendirilen boş zaman turizmi araçları arasında yer alan rekreasyon alanları aynı zamanda yörelerin çekiciliğini arttırmak amacıyla da kullanılmaktadır. Bu parklar hem kamu hem de özel sektör tarafından uygulanmaktadır. Sadece turizm amaçlı değil aynı zamanda bilimsel ve eğitimsel amaçlı da kullanılan bu parklar Türkiye’de çoğunlukla kent içinde yer alan yeşil alanlarda ve ormanlık alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu alanlara Ankara’da Harikalar Diyarı, Göksu Parkı, Mavi Göl ve Ege serbest bölgesi içindeki NASA lisanslı uzay kampı ile Bursa ve Antalya’daki bazı projeler örnek olarak gösterilebilir.

2.2.3.3. Alternatif Turizm

İstihdam, turizm sezonunu uzatılması, turizmin çekiciliğinin ve imajının güçlendirilmesi gibi pek çok bölgesel katkısı olan alternatif turizm aslında bölgesel veya yerel doğal ve tarihi kaynakların çeşitli yol ve yöntemlerle spesifik turizm ürününe dönüştürülmesidir. Bu tür ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaları; temalı parklar, eko turizm, macera turizmi, golf alanları, yayla turizmi, doğa parkları ve sportif amaçlı turizm alanları içermektedir.

2.2.3.4. Bölgesel Doğa Parkları

Doğa parkları Dünya genelinde zengin flora ve fauna çeşitlerine sahip, yüksek değerde doğal varlıkları bulunan alanların korunması, aynı zamanda bu bölgeleri ziyaret eden kişiler sayesinde bölgesel ekonomiye katkı sağlanması amacıyla geliştirilmiş olan, insanların dinlenme ve eğlenmesine uygun olan tabiat parçalarıdır. Tabiat parkları sahip olduğu bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğinin yanı sıra doğa sporları için de uygun alanlardır ve bölgelerin hem cazibe merkezi olması hem de turizm faaliyetlerinin zenginleştirilmesinde etkilidir.

2.2.3.5. Kültür Merkezleri

Bu merkezlerin ilk amacı, kültürel varlıkların korunması, değerlendirilmesi ve sergilenmesidir. Uygulamada ise daha çok sinema, tiyatro ve sergi alanı gibi çok amaçlı olarak tasarlanmaktadır. Türkiye’de bölgesel gelişme açısından yeterince değerlendirilemeyen kültür merkezlerinin kentsel hayatın bir parçası olabilmesi için, ulusal ve uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapması ve mevcut kültürel varlıklarını bu merkezlerde sergilemesi gerekmektedir. Kültür merkezlerinin canlı hale getirilmesi, ekonomik ve sosyal alanda kentsel ve bölgesel dönüşümün sağlanmasında ve şehirlerin kültürel varlıklarının ön plana çıkarılmasında önemli rol üstlenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GİRESUN İLİNİN TURİZM POTANSİYELİ

3.1. Giresun'un Tarihi

Karadeniz kıyı şeridinde bulunan Giresun, doğusunda Gümüşhane ve Trabzon, güneyinde Sivas, batısında Ordu illeri ile komşudur. Yapılan araştırmalar M.Ö.2000'li yıllardan günümüze bu bölgede Türk varlığının olduğunu savunmaktadır ve Giresun'da Talipler, Tiberenler, Mosinikler gibi Türk oymaklarının bulunduğunu daha sonra da Miletosluların bu bölgeye yerleşerek, adını da bölgede bulunan yaban kirazlarından alarak Kerasus şehrini kurduklarını göstermektedir. Yıllar içinde çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapan şehir M.Ö.183'te Pontuslular tarafından zaptedilmiş, M.Ö.395'te de Doğu Roma hakimiyetine girmiştir (Baldıran ve Ulubay, 2008, s. 403).

15. asır sonlarına doğru Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılan şehir, surların dışına çıkarak yarımadaının etrafına yayılmış ve Cerasus (Kerasus/Serasus) adı Giresun'a çevrilmiştir (Güngördü, 2003, s.189).

3.2. Giresun'un Konumu ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

3.2.1. Giresun'un Coğrafi Konumu

Giresun 37,50 ve 39,12 doğu boylamları ile 40,07 ve 41,08 kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır (Giresun Valiliği, 2018). Yüzölçümü 6934 km² olan Giresun ili toprakları, tamamıyla Doğu Karadeniz Bölümünde yer alır (Giresun Üniversitesi, 2018) ve kuzeyinde Karadeniz ile sınırlanmış bir sahil kenti olan Giresun doğusunda Trabzon, batısında Ordu, güneyinde ise Erzincan ile çevrelenmiştir (Giresun Belediyesi, 2018).

Yüzey şekilleri bakımından da oldukça engebeli görünüme sahip olan ilde birçok dağ bulunmakta ve kıyıya paralel duran bu dağların ortalama yüksekliği 2000 metre civarındadır (Giresun Valiliği, 2018).

3.2.2. Giresun'un İklimi ve Bitki Örtüsü

Giresun dağlarının güneyinde yazlar sıcak, kışlar ise soğuk geçer. Giresun kıyı bölgesi Türkiye'nin en çok yağış alan ikinci bölgesidir. Yağışlar 1300 ile 1760 mm arasındadır. İklimi bol yağışlı olan ve en çok yağışı Ekim ayında alan il; bitki örtüsü bakımından da oldukça zengindir. İlin %38'i ormanlarla, %27'si çayır ve meralarla kaplıdır. Toprağının sadece % 7'si tarıma uygun olmayan ilde 100 metre yüksekliğe kadar her yer fındık, kestane, akasya, meşe, gürgen, ıhlamur ve birçok meyve ağacı ile kaplıdır (Coğrafya Dünyası, 2018).

3.2.3. Giresun'un Demografik Yapısı

2016 yılı (ADNKS) adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre; Giresun'un toplam nüfusu 444.467'dir ve nüfusun %65'i (294.614) şehirde, %35'i (159.369) ise belde ve köylerde yaşamaktadır (DOKA,2018). Giresun'daki toplam nüfusun %49,6'sını erkekler, %50,4'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır (TUİK, 2018). Nüfus yoğunluğu km²'ye 65 insan olan ilde nüfus yoğunluğu en fazla merkez ilçede iken en az Çamoluk ilçesindedir (Coğrafya Dünyası, 2018).

3.2.4. Giresun'un Ekonomik Ve Sosyal Yapısı

Aşağıdaki tabloda Giresun'da üretimin 2010 ile 2014 yılları arasındaki sektörel dağılımı verilmiştir.

Tablo 7 :GSYİH' nin İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı

Yıl	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Vergi Sübvansiyonlar	Sektörler toplamı	GSYH(Bin TL)
2010	654 784	540 331	2 388 283	492 245	3 583 397	4 075 643
2011	679 099	666 139	2 715 046	555 619	4 062 285	4 617 901
2012	785 065	776 904	3 029 609	610 678	4 591 577	5 202 255
2013	654 747	976 195	3 399 000	711 941	5 029 942	5 741 883
2014	523 574	1 216 284	3 919 148	739 461	5 659005	6 389 467

Kaynak: TUİK,2017

Tablo 7 incelendiğinde, GSYH’de yıllar içinde artış meydana geldiği görülmektedir. 2010 yılında 4.075.643 TL olan hasılat 2014 yılında 6.389.467 TL’ye ulaşmıştır. Sektörel bazda incelendiğinde ise en büyük payın hizmetler sektörüne ait olduğu görülmektedir. Tarım ve sanayide arasında ise dağılım dalgalanmalı şekilde devam etmektedir.

3.2.4.1. Tarım Sektörü

Giresun ilinin ekonomisi tarıma (findık), tarıma dayalı sanayiye ve balıkçılığa dayanmakta ve faal nüfusun % 80’i tarım ile uğraşmaktadır. Tarım arazilerinin %64’ünün findık alanı oluşturan Giresun’da 90 milyona yakın findık ağacından 70.000 ton findık istihsal edilmektedir ve findıktan sonra en çok, mısır, buğday, patates, arpa yetiştirilip; meyve yetiştiriciliğinde de kiraz ilk sırada gelmektedir(Coğrafya Dünyası, 2018). İç kesimlerde yoğun olarak yapılan hayvancılık faaliyetleri ile birlikte ilin hayvansal üretimini, et, süt, balık, yumurta ve deniz ürünleri üretimi oluşturmakta ve il balık üretimi yönünden de zengin bir paya sahiptir (DOKA, 2018).

Giresun findık üretiminde ülke üretiminin %20’sine sahiptir. Aynı zamanda dünya pazarında tercih edilen yağlı findık sadece Giresun’da yetiştirilmektedir. Findık sektörüne ait sanayi gelişime açıktır ve pazar sorunu bulunmamaktadır. Tarıma dayalı sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletme sayısı ise 559 ‘dur (Giresun Tarım İl Müdürlüğü, 2018).

3.1.4.2. Sanayi Sektörü

Giresun ilinin sektörel yapısı içinde sanayinin, ekonomik faaliyetler içindeki payı oldukça düşük olmakla birlikte, sanayi sektörü büyük oranda gıda sanayine dayanmaktadır. Özellikle de findığa dayalı üretim, en önemli payı oluşturmaktadır (Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı, s.142). Giresun dünyanın en kaliteli findığının yetiştiği yerdir ve findık ilin ticaretine konu olan en önemli üründür. İlde findığın işlenmesi için kurulmuş olan birçok fabrika mevcuttur. Giresun’da bulunan iki tane sanayi bölgesinde sanayi sicil belgesine sahip 704 firma varken, sanayi işletmelerinde çalışan personel sayısı 9768’dir (Doka, 2018).

Dış pazar ile yapılan ihracatın en önemli kısmını %85'lik pay ile fındık ihracatı oluşturmakta ve 2016 verilerine göre Giresun' da 167,066 milyon dolar ihracat gerçekleşmiştir (Doka, 2018).

3.2.4.3. Hizmetler Sektörü

Hizmetler sektörünün alt kolunu ticaret, turizm, ulaştırma ve toplumsal hizmetler oluşturmaktadır. İstihdam açısından tarım sektörü %70,3'lük paya sahipken, hizmetler sektöründe oran %21'dir (Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı, s.142).

3.3. Giresun'daki Turizm Arz ve Talebi

3.3.1. Giresun İlinin Turizm Arz Kaynakları

Turizm arzı, hem ürünün niteliği hem de teslim süresi yüzünden karmaşık bir yapıya sahiptir. Turizm ürünü prensip olarak depolanamaz, satın almadan önce incelenemez ve tüketmek için seyahat etmek gerekir. Turizm arzında ayrı ya da müşterek olarak satın alınacak bazı bileşenlere ihtiyaç vardır. Turizm ulaşım, konaklama, ikram, doğal kaynaklar, eğlence üniteleri, bankalar, seyahat acenteleri ve tur operatörleri gibi hizmetleri içeren kompozit bir üründür (Sinclair and Stabler, 1997, s.58).

Turistik ürün, bir turist için turizm hareketliliği boyunca kullandığı hizmetler ve kazandığı deneyimlerdir. Turistik ürünün genel olarak üç temel unsurdan oluşur (Hacıoğlu, 2005, s.40):

- Turist çeken ülkenin ya da bölgenin kültürel, tarihi ve sanatsal varlıkları ve değerleri,
- Turiste hizmet veren işletmeler, otel, restoran, eğlence tesisleri, seyahat acenteleri,
- Taşımacılık ve ulaştırma işletmeleridir.

Giresun ise sahip olduğu tarihi ve doğal kaynaklar açısından turizme oldukça elverişlidir. Giresun kıyıları iklim açısından turizme uygun olmadığı için, ilde turizm genellikle tarih ve doğa turizmine doğru kaymıştır. Çünkü Giresun'da

turizm daha çok yayla turizmi açısından, kültür turizmi ve yeşil turizm açısından çeşitlilik arz etmektedir (Gökçe, 2006, s.28).

3.3.1.1. Doğal Varlıklar

Giresun doğal güzellikler açısından zengin kaynaklara sahiptir. Giresun Adası ve Giresun yaylaları başta olmak üzere pek çok plaj, göl, mesire yeri, kaplıca ve şelale ilin doğal güzelliklerine örnektir.

3.3.1.1.1. Giresun Adası

Karadeniz'de bulunan iki adadan birisi ve en önemlisi olan Giresun Adası kıyından 1,6 km açıklıktadır. 40.000 metrekare alana sahip olan adada 71 tür doğal bitki türü bulunmaktadır. Hakkında birçok efsaneye sahip olan Giresun Adası'nda daha önce Amazonlar yaşamıştır ve bu çağlara ait birçok sur kalıntısı, kule, manastır ve yapı temelleri bulunmaktadır (Giresun Üniversitesi, 2018). 2015 yılında turizme açılan adaya yaz aylarında adını mitolojiden alan "Altın Post" adlı tekne ile turlar düzenlenmektedir. Bu turlar sayesinde adaya olan ilgi artmış ve ada Giresun için turist çeken en önemli turistik ürünlerden birisi haline gelmiştir (Giresun Blog, 2018).

3.3.1.1.2. Giresun Yaylaları

Yayla turizmi açısından önemli potansiyele sahip olan Giresun'da yaylalar genel olarak ilin kuzey bölümlerinde ve Doğu Karadeniz Dağları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Giresun genelinde 400 ve üzeri yayla bulunmaktadır fakat turizm merkezi olarak nitelendirilen yaylalar; Kümbet, Bektaş, Kulakkaya (Yavuz Kemal), Paşakonağı, Sisdağı ve Karaovacık yaylalarıdır (Giresun Üniversitesi Tömer, 2018).

3.3.1.1.2.1. Kümbet Yaylası

Kümbet turizm merkezi, Giresun'un Dereli ilçesi sınırlarında yer alır ve il merkezine yaklaşık 60 km uzaklıkta olup 1750-1950 m yükseltileri arasında kurulmuştur (Zaman, Şahin ve Bayram, 2007, s.36). Yayla sahip olduğu eşsiz arazisi ile piknik yapmaya ve kamp kurmaya elverişlidir. Kümbet yaylasına bağlı ve 2 km uzakta bulunan Aymaç mevki ise Kümbet Yayla Şenlikleri'nin kutlandığı

alandır. En fazla ziyaretçi çeken yaylaların başında gelen Kümbet Yaylasında konaklamak için 6 adet otel ve üç adet yayla evi bulunmaktadır (Giresun Blog, 2018).

3.3.1.1.2.2. Kulakkaya Yaylası

Giresun'un Dereli ilçesinde sınırlarında yer alan bir diğer yayla da Kulakkaya yaylasıdır ve sahip olduğu turistik kaynakları ile yüksek düzeyde turizm potansiyeline sahiptir (Sezer, 2015, s. 96). Giresun'un en bilinen ve en çok gidilen yaylası olan Kulakkaya Yaylası yolu üzerinde yer alan Despot Kayası, Erimez Mevki ve Gelin Kayası da turizm açısından ayrı birer ilgi odağıdır (Giresun Valiliği, 2018).

3.3.1.1.2.3. Bektaş Yaylası

Bektaş yaylası Giresun il merkezinden 56 km uzaklıkta ve 2030 m yüksekliktedir. Her yıl Ağustos ayında Bektaş Yaylası Kültür, Turizm ve Sanat Festivali yapılmakta ve pek çok turist bu yaylayı ziyaret etmektedir (Giresun Blog, 2018).

3.3.1.1.2.4. Paşakonağı Yaylası

Giresun'un Bulancak ilçesinde bulunan yayla denizden 1450 metre yükseklikte bulunmaktadır ve Bulancak merkeze uzaklığı 45 dakikadır. Paşakonağı Yaylası çadır kurup kamp yapmaya elverişli arazisi ve sahip olduğu mor, beyaz ve sarı açalyalar(orman gülleri) ile doğal bir güzelliğe sahiptir. Ayrıca bu yaylada Karasay Şelalesi, Geçilmez Vadisi, Kızılot Çayırı ve Çiğseli Gölü gibi gezip görülebilecek pek çok turistik alanın da bulunması turistlerin daha çok ilgisini çekmekte ve yöreye yapılan turistik gezileri arttırmaktadır. Tüm bunların yanı sıra kış aylarında düzenlenen Paşakonağı Kar Festivali ve Off Road yarışları da bölgenin ilgi çekici etkinlikler arasında yerini almaktadır (Bulancak Belediyesi, 2018).

3.3.1.1.3. Plajlar

Kentin doğu ve batısındaki sahillerde uzanan plajlardan başlıcaları; Merkez ilçesindeki; Belediye, Jandarma, Çerkez, Polisevi, Köy hizmetleri Önü Plajı,

Bulancak' ta bulunan Burunucu, Belediye Halk Plajı, Tirebolu'daki Yılın, Keşap'ta Düzköy Halk Plajı ve Asarkaya Aile Plajı ile Piraziz'de bulunan Eğrice Plajıdır (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).

3.3.1.1.4. Kaplıcalar

Doğal maden suyu bakımından zengin bir kaynağa sahip olan Giresun'da İnışdibi, Çaldağ ve Pınarlar Maden suyu en bilinen yerlerdir (Karadeniz Gezi Rehberi, 2018).

3.3.1.1.5. Akarsu ve Göller

Giresun'da çok sayıda göl ve şelale vardır. Başlıca akarsular; Aksu, Harşıt Çayı, Gelevera Deresi, Pazarsuyu, Yağlıdere ve Batlama deresidir. En bilinen göller ise Kuzalan Şelaesi ve Mavi Göldür (Giresun İKTM, 2018). Giresun'da büyük göller mevcut değildir fakat dağların yüksek kesiminde buzul gölleri yer alır. Bunların en önemlisi de bir krater gölü olan Karagöl'dür (Baldıran ve Ulubay, 2008, s.406).

3.3.1.2. Tarihi Değerler

Tarihi değerler bakımından zengin olan Giresun'da pek çok kale, cami, manastır, kilise ve çeşme bulunmaktadır. Giresun il sınırları içerisinde 15 adet kale bulunmaktadır. Bu kaleler; Giresun, Şebinkarahisar, Tirebolu (Saint Jean) , Andoz, Aktepe, Kaledere Kırk Köyü Bedrama , Şaban, Eynesil , Veran, Dandı Arda kaleleri ile, Hacı Ahmetoğlu Köyü'ndeki kale kalıntıları, Kuşluhan Köyü ve Yalç Köyü kale kalıntılarıdır (Gökçe, 2006'dan aktaran Akgün, 2016, s.39). Bu kalelerden en bilinenleri ise başta Giresun Kalesi olmak üzere Tirebolu ve Şebinkarahisar kaleleridir.(Baldıran ve Ulubay, 2008, s.406).

3.3.1.2.1. Kaleler

M.Ö 2. yy'da 2. Phornakes tarafından yaptırıldığı tahmin edilen Giresun Kalesi iç ve dış kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır ve büyük blok taşlarla örülü olan kalede çok sayıda mağara ile saray kalıntısına rastlamak mümkündür (Giresun İKTM, 2018).

Günümüzde piknik ve mesire alanı olarak kullanılan kalenin en yüksek noktasında Atatürk'ün muhafız alayı komutanı Yarbay Topal Osman Ağa'ya ait bir anıt mezar bulunmaktadır ve kalenin kuzey kısmında da bir adet şehitlik bulunmaktadır (Giresun Valiliği, 2018).

Şehir merkezine 300 metre uzaklıkta bulunan Giresun Kalesi, ilin turist çeken en önemli destinasyonlarının başında gelmekte ve kaleye olan ilgi, yapılan çalışmalarla birlikte her geçen gün artmaktadır. 2014 yılında sadece 8 tur otobüsünün ziyaret ettiği kalede bu rakam 2017 yılında 800'e çıkmıştır ve 2017 yılında kaleyi ziyaret eden turist sayısı 15.000 gibi yüksek bir rakama ulaşarak ilin en çok turist çeken konumları sıralamasında ilk sıraya yerleşmiştir (Giresun Haberci, 2018).

Giresun'da' ki bir diğer kale ise, yapılış tarihi hakkında kesin bir bilgi olmayan ve Evliya Çelebi'nin de "Seyahatname" adlı eserinde bahsetmiş olduğu bu kale, Şebinkarahisar ilçesinin merkezinde, şehrin güneyinde 160 metre yükseklikte kurulmuştur. İç ve dış kale olmak üzere iki parçadan oluşan kalede çok sayıda eski yapı izlerine ve sarnıç kalıntılara rastlamak mümkündür (Giresun İKTM, 2018).

Tirebolu ilçe merkezinde bulunan bu kale ise, ilçenin kuzeyinde denizin içindeki bir yarım ada üzerinde yer alan küçük bir kaledir. Restorasyon ve onarımı yapılmış olan ve ziyarete açık olan bu kale Giresun'un önemli tarihi eserlerinden biridir (Türkiye Kültür Portalı, 2018). Yine Tirebolu'da bulunan bir diğer kale olan Bedrama Kalesi ise henüz turizme açılmamıştır (Giresun Blog, 2018).

3.3.1.2.2. Çeşmeler

Giresun'daki diğer tarihi turizm kaynakları arasında çeşmeler sayılmaktadır. Bunlar yapılış tarihlerine göre şu şekilde sıralanmaktadır (Baldıran ve Ulubay, 2008, s.412): Topal Mehmet Paşa (Kurşunlu) Çeşmesi (1648-1652), Eyvan Çeşmesi (18.yy), Avutmuş-Kurtlu Çeşmesi (1739), Müftü Mahallesi Kesim Efendi Çeşmesi (1764), Osman Ağa Çeşmesi (1802), Hacı Yakup Çeşmesi (1810) ve Pertevniyal Çeşmesi (1864)'dir.

3.3.1.2.3. Cami ve Türbeler

İl sınırlarında pek çok cami ve türbe mevcuttur. En önemlileri; Kale Cami, Hacı Miktad Cami, Çınarlar Cami, Hacı Hüseyin Cami ve türbelerden; Seyyid Vakkas Türbesidir.

Kale camii, kent merkezinde bulunan ve mimari değeri yüksek olan bir yapıdır. Caminin iki kitabesi vardır. Giriş kapısı üstündeki 1830 tarihli ilk kitabesine göre, camiyi Dizdarzade Emetullah Hanımın yaptırdığı bilinmekte ve 1911-1912 tarihli diğer kitabesinde ise caminin Sarı Mahmutzade El-Hac Mustafa Efendi tarafından yeniden inşa ettirildiği bilinmektedir (Giresun İKTM, 2018).

Hacı miktad camiinin ise, 1661 yılında Hacı Miktad Ağa tarafından yaptırılmış ve 1841 ve 1889 tarihlerinde yenilenmiştir ve 1841 tarihli kitabesine göre Hacı Çalık Kaptan'ın hayratı olduğu anlaşılmaktadır. Ana kapı üzerindeki 1889 tarihli kitabeden de, Hacı İsmail Efendi'nin camiyi yeniden yaptırdığı öğrenilmektedir (Giresun İKTM, 2018).

Merkez ilçenin en eski camisi olduğu bilinen Hacı Hüseyin Cami; Çobanoğlu Hacı Hüseyin tarafından 1594 (h.1002) yılında yapılan ve sonraki yıllarda yıkılan cami, 1861 yılında Dizdarzadelerden Murad Bey kızı Ayşe Emetullah Hanım Hayratı olarak yeniden yaptırılmıştır. Hacı Hüseyin Camii'nin 1901 yılında Hattatzade Hacı Ömer Ağa tarafından yaptırıldığı bilinen, mermerden yapılmış bir şadırvan çeşmesi vardır (Türkiye Kültür Portalı, 2018).

Arşiv kayıtlarına göre 1888 yılında Rizeli Mehmet Ali Bey 'in inşa ettiği düşünülen Seyyid Vakkas Türbesi de, Giresun Merkez Fevzi Paşa Caddesi Seyyid Vakkas sokağında yer almaktadır. Akademik yayınlarda türbenin 16. yy.'da Giresun'da bulunmuş olan Seyyid Mehmet Paşa'nın mezarı üzerine yaptırıldığı belirtilir ve halk arasında ise burada yatan şahsın Giresun'un fethi esnasında şehit düşen uç beyi Seyyid Vakkas olduğuna inanılmaktadır (İltar 2014'ten aktaran Akgün 2016, s. 42).

3.3.1.2.4. Kilise ve Manastırlar

Eriş ve İltar'dan aktaran Akgün'e göre Giresun genelinde 18 adet kilise vardır. Bunlar: Gogora Kilisesi, Katolik Kilisesi, Meryemana Kaya Kilisesi, Merkez Karaali Köyü Kilise Kalıntısı, Çamoluk Kayacık Köyü Kilisesi, Çanakçı

Bakımlı Köyü Kilisesi, Dereli Hisar Köyü, Görele Aydımlar Beldesi Eserli Mahallesi Kilisesi, Keşap Armutdüzü ve Erköy Camiyası Kiliseleri, Bulancak Acısu Kaya Kilisesi, Şebinkarahisar Licese Köyü Kilisesi, Yavuzkema1 Beldesi Kiliseleri, Meryemana Kilise ve Manastırı, Şaplıca Köyü Kilisesi, Fatih Mahallesi Kilisesi, Yağlıdere Çağlayan ve Akpınar Köyleri kiliseleridir. Bu kiliselerden önemli olanları aşağıda sıralanmıştır (Akgün, 2016, s.36):

Gogora Klisesi (Giresun Müzesi); 18. yy'da Ortodoks kilisesi olarak inşa edilmiş bina 1923 yılına kadar kilise olarak kullanılmıştır ve 1982 yılında restore edilerek 1988'de müze olarak hizmete açılmıştır. Müze içinde Eski Tunç Çağı, Hitit, Helenistik, Bizans, Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait eserler ve eski silah, para ve giysi örnekleri sergilenmektedir (Giresun İKT M, 2018).

Merkez Çınarlar Mahallesinde bulunan ve 19.yy'da yapıldığı düşünülen Çocuk Kütüphanesi (Katalog Klisesi) ise; 1967 yılından bu yana çocuk kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. (Giresun İKT M, 2018).

Şebinkarahisar Meryemana Manastırı da bizans dönemine aittir ve Trabzon Sümela Manastırını anımsatmaktadır (Giresun İKT M, 2018).

Doğal varlıkları ve tarihi değerleri dışında Giresun'da kültürel arz kaynakları da mevcuttur: Şenlikler, festivaller, el sanatları, yöresel kılık kıyafetler yemekler, halk oyunları, gelenek ve görenekler, bilmece1er ve efsaneler sayesinde Giresun kültürel yapı devamlılığını sürdürmektedir.

3.3.2. Giresun İlinin Turistik Tesis Arzı

Tablo 8:Yaylalardaki Konaklama Tesisleri

Tesisin Adı	Tesisin Türü	Tesisin Kapasitesi	Tesisin Bulunduğu Yayla
Koçkaya Birun Tesisleri	Otel	27 oda/ 140 yatak	Kümbet
Kümbet Zirve Otel	Otel	22 oda/48 yatak	Kümbet
Mert Turistik Otel	Otel	11 oda /22 yatak	Kümbet
Dorukhan Kümbet	Otel	9 oda/ 40 kişilik	Kümbet
Kümbet Chalet Pansiyon	Otel	12 oda/24 yatak	Kümbet
Zifin Otel	Otel	28 oda/56 yatak	Kulakkaya
Kulakkaya Otel	Otel	10 oda / 20 yatak	Kulakkaya

Homostey Süllü Dağ Evi	Otel	6 oda/18 yatak	Süllü
Gündoğdu Otel	Otel	15 oda/48 yatak	Paşakonağı
Bektaş Otel	Otel	8 oda/ 20 yatak	Bektaş
Toplam		148 oda/ 436 yatak	

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Tablo 8’de görüldüğü gibi Giresun’un yayalarında faaliyet gösteren 10 adet otel olup 5 otel Kümbet yaylasında, 2’si Kulakkaya’ da, birer tane de Süllü, Paşakonağı ve Bektaş yayalarında bulunmaktadır.

Tablo 9: Belediye İşletme Belgeli Oteller

Tesisin adı	Tesisin türü	Tesisin Sınıfı	Tesisin kapasitesi	Tesisin Yeri
Konak Otel	Otel	**	22 oda/35 yatak	Espiye
Kale Otel	“	-	12 oda/22 yatak	Merkez
Bulut Otel	“	-	14 oda/24 yatak	Merkez
Başoğlu Otel	“	***	35 oda/75 yatak	Bulancak
Ada Loft Otel	Apart Otel	-	16 oda/ 40 yatak	Piraziz
Oyrak Otel	Otel	***	16 oda/ 32 yatak	Eynesil
Ayana Otel	“	-	28 oda/50 yatak	Tirebolu
Yılmaz Otel	“	**	30 oda/80 yatak	Tirebolu
Avcı Otel	“	-	35 oda/ 70 yatak	Bulancak
Hüseyin Otel	“	***	31 oda/62 yatak	Merkez
Lonca Butik Otel	Butik Otel	-	12 oda/17 yatak	Merkez
Yuvam Pansiyon	Pansiyon	-	8 oda/20 yatak	Tirebolu
Eren Pansiyon	Pansiyon	-	50 oda/80 yatak	Tirebolu
Safkad Pansiyon	Pansiyon	-	14 oda/40 yatak	Tirebolu
Toplam			323 oda/ 645 yatak	

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Tablo 9’da görüldüğü gibi Giresun’daki belediye işletme belgeli otel 14 tanedir. Bu oteller, ilin farklı farklı ilçelerinde bulunmaktadır. Bu otellerin toplam yatak kapasitesi 645 ve oda sayısı da 323’tür.

Tablo 10: Turizm İşletme Belgeli Oteller

Tesisin Adı	Tesisin Türü	Tesisin Sınıfı	Tesisin Kapasitesi	Tesisin Yeri
Jasmin Otel	Otel	****	85 oda / 179 yatak	Merkez
Otel Başar	“	***	54 oda / 108 yatak	“
Amazon Aretias Otel	“	***	60 oda / 120 yatak	“
Hancılar Oteli	“	**	31 oda / 56 yatak	Ş.Karahisar
Damcılar Oteli	“	**	20 oda / 36 yatak	Merkez
Bal Otel	“	***	40 oda / 80 yatak	Tirebolu
Kit-Tur Otel	“	***	50 oda / 100 yatak	Merkez
Serenti Pamuk Otel	“	***	22 oda / 44 yatak	“
Ormancılar Oteli	“	***	23 oda / 42 yatak	“
Serenti Otel	“	***	32 oda / 62 yatak	“
Giresun Oteli	“	***	28 oda / 50 yatak	“
Çarıkçı Otel	“	***	34 oda / 59 yatak	“
Bal mini otel	“	**	24 oda / 36 yatak	Tirebolu
Kaan Otel	“	-	25 oda / 50 yatak	Merkez
Onur Sena Pansiyon	Pansiyon	-	6 oda / 18 yatak	Derele
Sağrak Gölpark	Pansiyon	-	6 oda / 14 yatak	Derele
Gayasis resort otel	“	**	25 oda / 50 yatak	Görelle
Colonia park otel	“	***	21 oda / 42 yatak	Ş.Karahisar
Giresun sedef otel	“	***	32 oda / 64 yatak	Merkez
Toplam			618 oda/ 1210 yatak	

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Tablo 10’da görüldüğü gibi Turizm işletme belgeli otel sayısı 19 olup bu otellerden büyük çoğunluğu Giresun’un merkez ilçesinde faaliyet göstermekle birlikte, ilçelerde de faaliyette olan oteller bulunmaktadır. Bu otellerin toplam oda sayısı 618 ve toplam yatak kapasitesi 1210’dur.

Tablo 11’e bakıldığında Giresun’da yatırım belgeli 8 otel olduğu görülmektedir fakat şu an bu otellerden sadece 4’ü aktif şekildedir.

Tablo 11: Yatırım Belgeli Tesisler

Tesisin Adı	Tesisin Türü	Tesisin Sınıfı	Tesisin Kapasitesi	Tesisin Yeri
Giresun Titanic	Otel	*****	146 oda / 292 yatak	Merkez
Osman Bey Otel	“	***	24 oda / 48 yatak	“
Görece Otel	“	****	98 oda / 238 yatak	Görece
Hebo Marina Otel	“	***	50 oda / 100 yatak	Tirebolu
Ravza Grand Otel	“	***	20 oda / 40 yatak	Piraziz
Eğrice Otel	“	***	30 oda / 60 yatak	Piraziz
Aripsas Otel	“	***	42 oda / 78 yatak	Merkez
Başoğlu Otel	“	***	35 oda / 70 yatak	Bulancak
Toplam			445 oda/926 yatak	

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Konaklama tesisleri dışında Giresun'un turistik tesis arzını oluşturan pek çok restoran bulunmaktadır. Giresun turistik tesis arzını oluşturan bu yeme, içme tesisleri Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 12: Giresun'daki Restoranlar

Restoranın İsmi	Bulunduğu Yer
Farnakia Restoran & Kafe	Merkez
Aşgana Restoran –Tirebolu	Tirebolu
Ab-I Hayat Bistro	Merkez
Hüseyin Restoran	“
Kale Restoran	“
Zeytinlik Kafe& Restoran	“
Kulak Restoran	Kulakkaya
Halil Usta Liman Lokantası	Merkez
Gırık Bahçe	Kulakkaya
Doğal Dükkan	Keşap
Tirebolu 42 Kahvaltı & Çay Evi	Tirebolu
Tibor	Merkez
Mavi Yeşil	Tirebolu
Espiye Park Pide	Espiye

Ayvasıl Liman Lokantası	Merkez
Şoray Balık Restoran	Merkez
Kök Evi	“
Cinaganın Yeri	Keşap
Giresunlu Hacı Ustanın Yeri	“
İkram Pide	Merkez
Ellez Restoran	“
Çamburnu Restoran	Espiye
Kukul Pide/Piraziz	Piraziz
Ofran Cafe&Restoran	Bulancak
Almina Restoran	Merkez
Sarı Göl Oba Restoran	“

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Tablo 13: Giresun'daki Seyahat Acenteleri

1	Çotanak Turizm
2	Or-Gi Turizm
3	Aretias Turizm
4	Tatilce Turizm
5	Ts Derya Travel
6	Sema Turizm
7	Hudeydiye Turizm (Giresun Şb.)
8	Fındikkale Travel
9	Mügenaz Turizm
10	Giresun Aymaç Turizm
11	Tavacı Turizm
12	28 Cekatürizm Seyahat Acentesi
13	World Of Turizm
14	Yeşil Beyaz Turizm Seyahat Acentesi
15	Tomris Turizm Seyehat acentesi

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Seyahat acentesi; kar amacı ile turistlere turizm ile ilgili bilgiler vererek turları ve paket turları oluşturarak turizm amaçlı ulaştırma, konaklama, gezi, spor, eğlence hizmetlerini sağlayan ticari kuruluşlardır (Giresun İKTİM, 2018).

Giresun'da bu amaçla çalışan 15 tane acente vardır ve listesi Tablo 13' te verilmiştir.

3.3.3. Giresun İli Turizm Talebi

Turizm talebi; yeterli satın alma gücü ve boş vakte sahip olup belirli zaman içinde belirli hedefler doğrultusunda turizm mal ve hizmetlerinden yararlanmak isteyen kişi ya da kişiler topluluğudur. Turizm talebi bağımsız olması, çok yönlü ve karmaşık olması, esnekliği, mevsimsellik özelliği, turizm ürünleri arasındaki aşırı rekabet özelliği ve ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılık arz etmesi yönleriyle ekonomideki diğer mal ve hizmetler yönelik talepten farklılık göstermektedir (Kozak vd., 2015, s.59).

Tablo 14: Giresun'daki Turist Sayısı

Yıllar	Yerli Turist Sayısı	Yabancı Turist Sayısı	Toplam
2000	553.000	17.000	570.000
2001	590.000	32.000	622.000
2002	650.693	35.603	682.296
2003	747.221	35.526	782.747
2004	101.352	6.822	108.174
2005	330.442	8.771	339.213
2006	437.095	12.017	449.112
2007	578.420	12.490	599.091
2008	557.376	15.893	573.269
2009	601.048	20.067	621.115
2010	623.209	29.961	653.017
2011	627.102	31.258	658.036
2012	631.195	33.382	664.577
2013	649.806	35.028	684.834
2014	703.229	38.059	741.288
2015	768.284	42.367	810.651
2016	171.185/.....	22.338/.....	193.523/...

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri,2018

Tablo 14 incelendiğinde görüldüğü gibi Giresun'a gelen turist sayısı yıllar itibari ile artış göstermektedir. 2000 yılında 570.000 olan toplam turist sayısı 2001 yılında 622.000 kişiye 2002 yılında 682.296 ve 2003 yılında da 782.742 kişiye ulaşmıştır. 2004 yılında düşüş yaşanmasına rağmen sonraki yıllarda ziyaretçi sayısı tekrar artış göstermeye başlamış ve her yıl ziyaretçi sayısı artarak devam etmiştir.

Tablo 15: İşletme Belgeli Otellerde Konaklama (Giriş /Geceleme)

İşletme Belgeli Otellerde Konaklama(Giriş /Geceleme)	Tesise Geliş Sayısı			Geceleme		
	Yıl	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli
2007	317	21.217	21.534	332	24.520	24.852
2008	317	21.217	21.534	332	24.520	24.852
2009	3.221	44.503	47.723	3.548	41.750	45.298
2010	883	44.424	45.307	1.105	43.838	44.943
2011	1.433	37.458	38.891	1.895	59.001	60.966
2012	2.229	46.606	48.835	7.622	73.674	81.296
2013	1.845	50.453	52.298	2.467	72.785	75.252
2014	2.991	76.117	79.108	4.310	102.701	107.011
2015	3.330	86.828	90.158	5.296	119.166	124.462
2016(1.Altı Ay)	877	39.337	40.214	8.920	52.956	61.876

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2018.

Tablo 15 incelendiğinde Giresun'da bulunan işletme belgeli otellere gelen turist sayısında ve geceleleyen turist sayısında istikrarlı bir şekilde artış olduğu görülmektedir. Tesise gelen ve geceleleyen yabancı turist sayısı ilin turist potansiyelini yansıması açısından önem arz etmektedir. 2007 yılında tesise giriş

yapan yabancı turist sayısı 317 iken bu rakam 2015 yılında 3.300 e ulaşarak 8 yılda on katından daha fazla artış göstermiştir. Yabancı turist sayısında yıllar itibari ile artış gözlemlenmesine karşın yerli turist sayısının yanında hala istenilen düzeye ulaşamadığı da Tablo 15'e bakılarak söylenebilir. Tesise geliş yapan ve geceleyen yerli turist sayısı ise 2007 yılından 2015 yılına kadar 4 kat artarak her geçen gün ilin turizm talebinde artış olduğunu ortaya koymaktadır.

3.4. Turizm Sektöründe Teşvikler ve Giresun'un Turizm Teşvikleri

Teşvikler; yatırımların maliyetlerinin düşürülmesi, yatırımlar için gerekli finansmanın sağlanması, işletmelerin vergi yükünün hafifletilmesi ve ihtiyaç duyulan bölgelere yatırım yapılmasının sağlanması açısından oldukça etkili olan araçlardır. Devlet bu araçları kullanırken bölgesel farklılıkların ortadan kaldırılması ve uluslararası alanlarda rekabet gücünün artırılması gibi amaçları da benimsemektedir (Karataş ve Tetik, 2018, s.2).

Türkiye'de uygulamaya konulan turizm teşvik politikaları, yerli ve yabancı yatırımcıları cesaretlendirme amacı taşımakta ve kamu kaynaklarıyla gerçekleştirilerek, turizm alt ve üst yapısını oluşturma veya genişletmeye yönelik olmuştur. Özellikle 1982 yılında "2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nun" çıkarılması ve 1985'te turizm sektörünün "Özel Önem Taşıyan Sektör" kapsamına alınması gibi adımlar ile turizm sektörüne verilen destekler daha profesyonel temellere dayandırılmıştır. Teşvik politikaları ile işletmelere verilen teşvik unsurları genişletilmiş ve tesis sayısı artırılmıştır. Buna paralel olarak turizm gelirlerinde de artış gözlemlenmiştir (Şanlıoğlu ve Özcan, 2017, s.113).

Turizm teşvik kanunu, bugünkü turizm sektörünün oluşmasında büyük rol oynamıştır. Bu kanun sayesinde, turistik alan, bölge ve merkezler belirlenerek; turistik alt ve üst yapı belirli bölgelerde yoğunlaştırılmış, bu sayede Türkiye'de dünya standartlarında kaliteli tesislerin bulunduğu turizm bölgeleri ve yöreleri oluşturulabilmiştir (Toker, 2007, s. 91).

Turizm teşvik sistemi karmaşık bir yapıdan oluşan Türkiye'de teşvik sisteminin kendine özgün bir mevzuatı vardır ve teşvikler yasalar çerçevesinde belirlenmiştir (Şanlıoğlu ve Özcan, 2017, s.113).

Tablo 16: Türkiye’de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvikler

2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”	Turizm Kredileri -Orman Fonuna Katkının Taksitlendirilmesi -Elektrik, Havagazı ve Su Ücretleri -Haberleşme Kolaylıkları -Personel Çalıştırılması -Resmi tatil, Hafta sonu ve Öğle Tatilleri -Kamu Taşınmazlarının Tahsisi
6401 sayılı “İhracata Yönelik Devlet Yardımlarına İlişkin Karar” ile 13812 sayılı “İhracat, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler İle Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Karar”	Ar-Ge Yardımı -İstihdam Yardımı -Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği -Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi -Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®’nin Desteklenmesi -Uluslararası Nitelikteki Yurt İçi İhtisas Fuarlarının ve Yurt Dışı fuar katılımlarının Desteklenmesi -Vergi, Resim ve Harç İstisnası -İhracatta KDV İstisnası
5084 sayılı “Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”	Gelir Vergisi Stopajı Desteği (%80 oranında) -Sigorta Primi İşveren Paylarının Ödenmesi (%80 oranında) -Enerji Desteği -Bedelsiz Yatırım Yeri Tahsisi
5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”	100 TL Sigorta Primi İşveren Payı İndirimi
2006/10921 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar”	KDV İstisnası -Faiz Desteği
1319 sayılı “Emlak Vergisi Kanunu	-5 yıl süre ile geçici muafiyet
4875 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu”	-Onceden şart koşulan izleme, onay, pay transferi ve minimum sermaye gibi şartlardan muaf olarak yatırım özgürlüğü sağlanması -Şeffaf ve tutarlı bir doküman ile yabancı yatırımcıların mevcut haklarının garanti altına alınması -Kazanılmış hakların korunması, büyüme ve gelişme için yatırımcı dostu iklimin sürekliliğini sağlamak adına gerekli politika değişiminin sağlanması
2010/9 sayılı tebliğ	-Yurtdışı Turizm Fuarlarına Katılım Desteği
6111 sayılı Kanunu ile düzenlenen “İstihdam Teşviki”	-Kanun kapsamında yer alan şartları sağlayan çalışanların sigorta primi işveren payının tamamının İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanması
2012/4 sayılı “Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ”	-Pazara Giriş Desteği -Yurtdışı Tanıtım Desteği -Yurtdışı Birim Desteği -Belgelendirme Desteği -Ticaret Heyeti ve Alım Heyeti Desteği -Danışmanlık Desteği

Kaynak: Aydoğuş vd., 2006, s.14’ten Aktaran Karataş ve Tetik, 2018, s.6.

Giresun ilinde turizm konusundaki teşviklere baktığımızda ise; turizm konusundaki çalışmaların başında altyapının iyileştirilmesi (yaylalardaki turizm merkezlerinin imar planlarının tamamlanması, il merkezlerinde ve ilçelerde otopark sorununun çözülmesi), mevcut hizmetlerin geliştirilmesi (milli parkların düzenlenmesi, sahil bandının düzenlenmesi, yaylalardaki turistik aktivitelerin artırılması, turizm işletmelerinin niteliklerinin artırılması), mevcut doğal, tarihi ve arkeolojik değerlerin geliştirilmesi, ulaşım ve iletişim altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi ve turizme yönelik kamusal altyapı eksikliklerinin giderilmesi, sürdürülebilirlik sorunlarının giderilmesi, tanıtım ve pazarlamanın artırılması, eğitim ve insan kaynaklarının geliştirilmesi (turizm eğitim merkezinin kurulması) ve özel sektörün (konaklama, yeme içme, hediyelik eşya, ve eğlence sektörlerinin) kapasitelerinin geliştirilmesi gelmektedir (Giresun İl Turizm Strateji ve Eylem Planı, 2018, s.57).

Giresun İl Turizm Strateji ve Eylem Planının vizyon ve hedeflerinin başında nitelikli insan, sosyal refah ve yaşam kalitesinin artırılması, yenilikçi ve rekabetçi ekonomi ortamının oluşturulması, yaşanabilir mekanlar ile sürdürülebilir çevrenin temel alınması ve kırsal odaklı zenginliğin sağlanması gelmektedir (Giresun İl Turizm Strateji ve Eylem Planı, 2018, s.44). Bu bağlamda Giresun'da turizm koordinasyon kurulu oluşturulmuş ve 2023 yılına kadar Giresun için turizmde bu kuruluşlar (Giresun Valiliği, İl Özel İdaresi, Giresun İl Müdürlükleri, KOSGEB, İŞKUR, TURSAB, Giresun Kent Konseyi ve çeşitli STK'lar) tarafından 77 eylem planı belirlenmiştir (Giresun İl Turizm Strateji ve Eylem Planı, 2018, s.50).

“2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu” ile belirlenen teşvikler kapsamında ise Giresun iline (Belediye, İl Özel İdaresi, Mahalli İdare Birlikleri ve Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlıklarının işbirliği ile) çevre düzenlenmesi ve alt yapı uygulamalarına (katı atık bertaraf tesisi, atık su arıtma tesisi, meydan, park, yol düzenlenmesi, kış sporları tesisleri, içme suyu tesis sistemleri vb.) yönelik mali yardımlar yapılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015). Ayrıca Bakanlık tarafından, kültürel varlıkların korunması ve onarımı için de ihtiyaç duyulan teknik yardımlar ile taşınmaz kültür varlıkların korunması ve onarılması için gerekli olan aynı yardımlarda ildeki turizm desteklerindedir(RG, 27.05.2015).

Giresun'da ayrıca kültür, sanat ve turizmi geliştirmek ve tanıtılmak için hazırlanan projelere Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden yardımlar yapılmakta ve bu bağlamda her yıl düzenlenen yayla şenliklerine belirli oranlarda destekler sağlanmaktadır. Giresun'da bulunan turizm işletmelerine ise teşvik 5225 sayılı kanun kapsamında enerji desteği ile sağlanmaktadır (Giresun İKTM, 2018).

Doka aracılığıyla ise turizm alanında, Giresun iline 16 milyon TL destek sağlanmış ve turizm odaklı 48 projeye destek verilmiştir. Yine ilde faaliyet gösteren Yatırım Destek Ofisi aracılığıyla 11 adet yatırım teşvik belgesi alınmış ve 18 milyonluk turizm yatırımına destek olunmuştur (Giresun İl Turizm Strateji ve Eylem Planı, 2018, s.5).

Giresun ilinin 2001 ve 2018 yılları arasında verilen teşvik belgesi ise 34 adet, sabit yatırım tutarı 115 milyon TL ve tahmini istihdamı da 641 kişidir (Murat Ofloğu, kişisel görüşme, 9 Temmuz 2018).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GİRESUN'UN KALKINMASINDA TURİZMİN ROLÜ: ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. Araştırmanın Amacı

Turizm 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, dünya ekonomisinde en hızlı gelişen sektörlerden birisi haline gelmiştir. Turizm günümüzde, döviz girdisi arttırıcı ve istihdam sağlayıcı özellikleri ile ulusal ekonomiye katkı sağlayan, uluslararası kültürel ve toplumsal iletişim sağlayıcı etkisi ile de dünya barışının korunmasında etkili olan bir sektördür (Çimat ve Bahar, 2003, s.2).

Giresun gibi ekonomik yönden gelişmekte olan şehirlerde, otel işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri, seyahat işletmeleri ve sektörü doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren diğer tüm işletmeler (hediyelik eşya satan yerler, kuyumcu, manav, market vb.) turizm aracılığı ile elde ettikleri gelirler sayesinde bölgenin ekonomik gelişmesini destekleyebilmektedirler (Çeken, 2008, s.299).

Çalışmanın ilk bölümünde turizmden, turizmin tarihsel gelişiminden, turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik yönden etkilerinden bahsedilmiş, ikinci bölümünde turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi incelenmiş ve son bölümünde de Giresun'un turizm potansiyeline değinilerek Giresun'da bulunan otel yöneticilerine uygulanan anket formu değerlendirilmiştir.

4.2. Araştırmanın Yöntem ve Kapsamı

Araştırmanın kapsamını; Giresun ilinde bulunan turizm işletme belgeli oteller, belediye belgeli konaklama tesisleri, yatırım belgeli oteller ve yaylalardaki konaklama tesisleri oluşturmaktadır. Araştırma döneminde; turizm işletme belgeli 17 otelden tamamına, belediye işletme belgeli 15 adet otelden öğrenci pansiyonu sınıfında değerlendirilen 5 adet otel örneklem dışı bırakılarak 10 tanesine, yatırım işletme belgeli otellerden faaliyete başlamış olan 4 tanesine ve yaylalardaki 10 adet konaklama tesislerinden, araştırma döneminde sezonu henüz kapatmamış olan 6 tanesine ulaşılarak toplamda 37 otelin yöneticisi ile görüşme sağlanmıştır.

Bölgesel kalkınmada turizm sektörünün etkisini ortaya koyan bu çalışmanın uygulanmasında nicel araştırma yöntemi bağlamında anket tekniği kullanılmış ve 37 otel yöneticisine, hazırlanmış olan soru formu uygulanmıştır.

Anket çalışmasının uygulanma dönemini 2017 yılının Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim ayları kapsamaktadır. 50 sorudan oluşan anketin ilk bölümünde işletmeye yönelik sorular, diğer bölümünde ise Giresun turizmine yönelik açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin analizinde Spss 20.0 paket programı kullanılmıştır. Çalışmada her soru için tanımlayıcı istatistik yöntemi olarak frekans analizi yapılmış ve elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur.

Anket formu oluşturulurken daha önce bu konuda yapılmış çalışmalardan (Durgun, 2006), (Şeker, 2011), (Boz, 2016), (Susan, 2016) yararlanılmıştır. Çalışmanın ulaşmak istediği amaca uygun sorular geliştirilmiş ve örnekleme yöneltmiştir. Anketin tamamı Ek 1’de verilmiştir.

4.3. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirme

Tablo 17: Otellerin Faaliyet Süresi

	Sayı	Yüzde(%)
1 ile 5 yıl arası	21	56,8
6 ile 10 yıl arası	4	10,8
11 ile 15 yıl arası	1	2,7
16 ile 20 yıl arası	5	13,5
21 ile 25 yıl arası	2	5,4
25 yıl ve üzeri	4	10,8
Toplam	37	100

Tablo 17’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinin %58’inin bir ile beş yıl arasında faaliyet gösterdiği, %10’unun altı ile on yıl arasında ve %10’unun ise 25 yıldan fazla süredir faaliyette olduğu görülmektedir. Yine tabloya göre Giresun’da bulunan turizm işletmelerinin çoğunun son zamanlarda açıldığını ve oldukça yeni olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 18: Otellerin Yatak Kapasitesi

	Sayı	(%)
1 ile 50 arası	16	43,2
51 ile 100 arası	15	40,5
101 ile 150 arası	5	13,5
150 ve üzeri	1	2,7
Toplam	37	100

Tablo 18’de görüldüğü gibi Giresun’ da bulunan otel işletmelerinden %43’ünün yatak kapasitesi 50’nin altındadır. %40’ının yatak sayısı ise 50 ile 100 arasında ve %13’ü ise 101 ile 150 yatak kapasitesine sahiptir. 150 yatak ve üzeri olan ise tek bir otel vardır (235 yatak). Tablodan elde edilen sonuçlara bakıldığında Giresun’da bulunan otellerin düşük yatak kapasitesine sahip olan küçük ölçekli işletmeler olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 19: Otellerin Yıldız Sayısı

	Sayı	(%)
00	15	40,5
1,00	1	2,7
2,00	6	16,2
3,00	13	35,1
4,00	2	5,4
Toplam	37	100,0

Tablo 19 incelendiği zaman elde edilen sonuçlara göre Giresun’da bulunan otel işletmelerinden %40’ında yıldız bulunmamaktadır. %35’inde 3 yıldız varken %5’ini ise 4 yıldızlı oteller oluşturmaktadır. Yıldız bulunmayan otellerin çoğunluğunu ise Giresun yaylalarında bulunan butik oteller oluşturmaktadır.

Tablo 20: Otellerin Hizmet Şekli

	Sayı	(%)
Sezonluk	4	10,8
Tüm yıl	33	89,2
Toplam	37	100,0

Tablo 20'ye bakıldığında otellerden %89'unun tüm yıl faaliyette olduğu %10'luk bir kısmın ise sezonluk olarak faaliyet gösterdiği görülmektedir. Sezonluk olarak çalışan bu işletmeleri Giresun'un yaylarında bulunan ve yaz aylarında hizmete açılan oteller kapsamaktadır.

Tablo 21: Otellerin Daimi ve Geçici Personel Sayısı

	Geçici Personel		Daimi Personel	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)
O kişi	21	56,8	0	0
1 ile 10 arası	15	40,5	24	64,9
11 ile 20 arası	1	2,7	9	24,3
21 ile 30 arası	0	0	3	8,1
30 ve üzeri kişi	0	0	1	2,7
Toplam	37	100	37	100

Tablo 21 incelendiğinde görüldüğü gibi araştırmaya katılmış olan otellerden %57'sinde geçici personel bulunmamaktadır. Otellerden %40'ı bir ile on kişi arasında, yine %3'ünde ise on bir ile yirmi kişi arasında geçici personel çalıştırılmaktadır. Bu personellerin tamamının ise yaz sezonunda istihdam edildiği ayrıca belirtilmiştir.

Yine Tablo 21'i incelediğimizde işletmelerde çalışan daimi personelin %65'ini on kişiden daha az bir personelin oluşturduğu görülmektedir.%25'i ise on bir ile yirmi kişi arası personel istihdam etmektedir.20 kişinin üzerinde sürekli personeli olan ise yalnızca 4 otel bulunmaktadır.

Tablo 22: Otellerde Çalışan Yönetici Personel Sayısı

	Sayı	(%)
1 ile 3 kişi arası	30	81,1
4 ile 6 kişi arası	6	16,2
7 ve üzeri kişi	1	2,7
Toplam	37	100,0

Tablo 22’ de görüldüğü gibi otellerden %80’inde çalışan yönetici personel sayısı bir ile üç kişi arasında değişmektedir. Bu durum otellerin küçük kapasiteli olduğu ve her departmanın ayrı ayrı yöneticisinin olmadığı, bir yöneticinin birden fazla departmanı yönettiğinin göstergesidir.

Tablo 23: Otellerde Çalışan Alt Düzey Personel Sayısı

	Sayı	(%)
1 ile 5 arası	17	45,9
6 ile 10 arası	12	32,4
11 ile 15 arası	3	8,1
16 ile 20 arası	1	2,7
20 ve üzeri kişi	4	10,8
Toplam	37	100,0

Tablo 23 incelendiği zaman araştırmaya katılan turizm işletmelerinden %46’sında çalışan personel sayısının bir kişi ile beş kişi arasında, %32’sinde ise altı ile on kişi arasında olduğu görülmektedir. Bu durum Giresun’da bulunan turizm işletmelerinin büyük çoğunluğunun küçük işletmeler olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 24’ te görüldüğü gibi araştırmadan elde edilen bu sonuçlara göre, araştırmaya katılan turizm işletmelerinde çalışan yönetici personelin çoğunluğunun üniversite eğitimi aldığı alt düzey personelin ise lise eğitimi aldığı söylenebilir. Bu sonuçlara göre Giresun ilindeki turizm işletmelerinde çalışan yönetici personelin çoğunluğunun yüksek eğitimi olduğu söylenebilir. Öte yandan işletmelerdeki alt düzey personelin çoğunluğunun lise mezunu olması

(%59,5) personel seçiminde eğitim durumundan ziyade eş, dost ve tanıdıklığın ön planda olduğunu göstermektedir.

Tablo 24: Otelerde Çalışan Personelin Eğitim Durumu

	Yönetici Personel		Ast Personel	
	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde(%)
İlköğretim	1	2,7	2	5,4
Lise	9	24,3	22	59,5
Üniversite	26	70,3	13	35,1
Y.Lisans/Doktora	1	2,7	0	0
Toplam	37	100	37	100

Genel eğitimin dışında otelerde çalışan personellerin turizm konusunda eğitim durumuna baktığımızda ise, sadece %29'luk bir kısmın turizm konusunda eğitim veren okullardan mezun olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç ise kalifiye eleman eksikliğinin en önemli göstergesidir.

Tablo 25: Otelerde Çalışan Personelin Sigortalılık Durumu

	Sayı	(%)
Tam Sigorta	13	35,1
Asgari Ücret Üzerinden	24	64,9
Toplam	37	100

Tablo 25' te görüldüğü gibi araştırmaya katılmış olan işletmelerden %65'i çalışanlarının sigortasını asgari ücret üzerinden yatırırken %35'i tam sigorta ödemesi yapmaktadır. Tam sigorta ödemesi yapan işletmelerin çalışanlarının tümünün aile bireylerinden oluşan butik otel şeklindeki aile işletmeleri olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 26: Otellerin Personel Edinme Yolları

	Ortalama
İşkur Üzerinden	27,2973
Eş dost, akraba Yoluyla	46,7568
Direkt Başvuru	15,1351
İlan Yoluyla Başvuru(Broşür vb.)	10,9459

Tablo 26 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılmış olan oteller personelini büyük çoğunlukla (%47 oranında) eş, dost ve akrabaları arasından seçmektedir. Giresun'daki otellerin çoğunun aile işletmesi şeklinde kurulmuş olması bunun en büyük etkenidir. Geri kalan otellerde ise %28'lik payla iş kur üzerinden personel istihdam edilmekte, %15'lik oranla direkt başvuru kabul edilmekte ve %10'luk kısmı da el ilanları yoluyla personel ihtiyacını gidermektedir.

Tablo 27: Personelin Görev Pozisyonuna Göre Otellerin Yıl Boyu İstihdam Durumu

	Çalışıyor		Çalışmıyor		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Resepsiyon	33	89,2	4	10,8	37	100
Temizlik	31	83,8	6	16,2	37	100
Rehberlik	2	5,4	35	94,6	37	100
İdari	19	51,4	18	48,6	37	100
Servis	33	89,2	5	10,8	37	100
Mutfak	21	56,8	16	43,2	37	100
Teknik servis	7	18,9	30	81,1	37	100

Tablo 27 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre, turizm işletmelerinden yaklaşık %90'ında resepsiyon ve servis bölümünün, yine % 84'ünde de temizlik bölümünün yıl boyu aktif olduğu görülmektedir. Rehberlik ve teknik servis elemanının ise ihtiyaç halinde sezonluk olarak istihdam edildiğini söylemek mümkündür.

Tablo 28: Otelere Gelen Turistlerin Ortalama Kalış Süresi

	Sayı	(%)
1 gece	13	35,1
2 gece	14	37,8
3 gece	7	18,9
4 ve üzeri	3	8,1
Toplam	37	100,0

Tablo 28’de görüldüğü gibi elde edilen bu sonuçlara göre araştırmaya katılan turizm işletmelerine gelen turistler çoğunlukla (%38) ilde iki gece (%38) veya bir gece (%36) kalmaktadırlar. Bu durum ile gelen turistlerin kısa süreli kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 29: Otelere Gelen Yerli Turist Sayısı

	Sayı	(%)
1 ile 4999 kişi arası	26	70,3
5000 ile 9999 arası	4	10,8
10000 ile 14999 kişi	3	8,1
15000 ile 20000	4	10,8
Toplam	37	100,0

Tablo 29’ a baktığımızda otellerin %70’inde 5000’den daha az kişi konaklamaktadır. Otellerde konaklayan en fazla turist sayısı ise 20.000’dir. Bu durum bize ili ziyaret eden ve konaklayan turist sayısının oldukça az olduğunu göstermektedir.

Tablo 30: Otelere Gelen Yabancı Turist Sayısı

	Sayı	(%)
0 kişi	2	5,4
10 ile 499 kişi arası kişi	27	73,0

500 ile 999 arası kişi	3	8,1
1000 ile 3000 arası kişi	5	13,5
Toplam	37	100,0

Tablo 30 incelendiğinde ise yabancı turist sayısının ortalama 500 kişiden daha az olduğunu söyleyebiliriz. Hem yerli hem de yabancı turist sayısını arttırmak için, ilin daha fazla reklam ve tanıtımının yapılması gerektiğini söyleyebiliriz.

Giresun'da turizmin hareketlendiği aylar ise yaz sezonu olarak nitelendirilen Haziran ve Eylül arası dönemi kapsamaktadır. Araştırmaya katılmış olan otellerden tamamı turizm yoğunluğunun yaz sezonunda arttığını, kış sezonuna girdikçe yarı yarıya düştüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 31: Aylara Göre Otellerin Doluluk Oranları

	En Az	En Fazla	Ortalama (%)
Ocak	,00	75,00	35,1622
Şubat	,00	75,00	37,3243
Mart	,00	80,00	42,3243
Nisan	,00	78,00	47,7838
Mayıs	3,00	100,00	55,9459
Haziran	,00	100,00	64,8649
Temmuz	50,00	100,00	82,1351
Ağustos	50,00	100,00	85,6486
Eylül	5,00	100,00	67,7027
Ekim	2,00	75,00	51,4054
Kasım	,00	75,00	41,6486
Aralık	,00	80,00	46,3514

Tablo 31'e baktığımızda otellerin doluluk oranlarının en fazla olduğu aylar, %80'in üzerinde doluluk oranları ile Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Bunun dışında Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Nisan ayları işletmelerin doluluk oranlarının en az olduğu aylardır ve bu aylardır. Genel olarak baktığımızda yaz sezonunda

doluluk oranları ortalama %100'e ulaşırken kış aylarında bu sayı sıfıra düşmektedir. Kısacası Giresun ilinde bulunan turizm işletmelerinin doluluk oranları yaz sezonunda artış gösterip tam kapasite dolarken, kış sezonuna doğru doluluk oranları azalmaktadır.

Tablo 32: Otellerin Yüzme Havuzu Durumu

	Sayı	(%)
Var	5	13,5
Yok	32	86,5
Toplam	37	100,0

Araştırmaya katılan otellerden 32 tanesinde havuz bulunmazken, yalnızca 5 tane otelde havuz bulunmaktadır. İlde bulunan otellerde havuz olmamasının en büyük nedeni ise, Otellerin küçük kapasiteli, havuz kurulacak alana sahip olmayan işletmeler olmasıdır.

Tablo 33: Otellerin Yıllık Ortalama Satış Gelirleri(TL)

	Sayı	(%)
100.000 altı	10	27,0
110.000 ile 400.000 arası	12	32,4
500.000 ile 100.0000 arası	8	21,6
1.100.000 ile 1.500.000 arası	3	8,1
2.000.000 ile 5.000.000 arası	4	10,8
Toplam	37	100,0

Tablo 33 incelendiğinde araştırmaya katılan turizm işletmelerinden %27'sinin satış gelirlerinin 100.000 TL'nin altında olduğu, %32'sinin 110.000 TL ile 400.000 TL arasında, %22'sinin 500.000 TL ile 1.000.000 TL arasında, %8'inin 1.100.000 TL ile 1.500.000 TL arasında ve %10'unun ise 2.000.000TL ile 5.000.000 TL arasında satış geliri elde ettiğini ortaya çıkmaktadır.

Tablo 34: Otellerin Yıllık Ortalama Maliyetleri(TL)

	Sayı	(%)
10000 ile 100000 arası	15	40,5
150000 ile 300000 arası	9	24,3
350000 ile 700000 arası	9	24,3
750000 ile 2000000 arası	4	10,8
Toplam	37	100,0

Tablo 34 incelendiğinde; araştırmaya katılan turizm işletmelerinden %40'ının ortalama maliyetlerinin 10.000 TL ile 100.000 TL arasında olduğu, %24'ünün 150.000 TL ile 300.000 TL arasında, diğer %24'lük kısmın da 350.000 ile 700.000 TL arasında olduğu görülmektedir. %10'luk son kısmın ise ortalama maliyetleri 750.000 TL ile 2.000.000 TL arasında değişmektedir. Yine araştırmaya katılmış olan otellere göre satış gelirleri içinde maliyetlerin payı ise ortalama % 47'dir.

Tablo 35: Otelerde Bulunan Departmanlar

	Var		Yok		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Ön büro	35	94,6	2	5,4	37	100
Yiyecek içecek	16	43,2	21	56,8	37	100
Teknik servis	7	18,9	30	81,1	37	100
Personel ve i.k	11	29,7	26	70,3	37	100
Muhasebe	12	32,4	25	67,6	37	100
Satın alma	8	21,6	29	78,4	37	100
Satış ve pazarlama	8	21,6	29	78,4	37	100
Bilgi işlem	4	10,8	33	89,2	37	100
Güvenlik	4	10,8	33	89,2	37	100
Temizlik	4	10,8	33	89,2	37	100

Tablo 35'e bakıldığında otellerin %95 'inde ön büro departmanı, %44'ünde yiyecek içecek, %30 'unda ise personel ve insan kaynakları departmanının

olduğunu görülmektedir. Yine tabloya baktığımızda otellerin %90'ında bilgi işlem, güvenlik ve temizlik departmanının, %82'sinde de teknik servis departmanını olmadığını görüyoruz. Bu kadar detaylı tüm departmanları içinde bulunduran oteller 5 yıldızlı veya 4 yıldızlı otellerdir. Giresun' da bulunan oteller çoğunlukla 3 yıldız ve daha altı olduğu için (Tablo 19) bu departman ayrımlarına çoğuna ihtiyaç görmemekte ve bu eksikliği ihtiyaç halinde geçici olarak sağlamaktadırlar.

Tablo 36: Otellerin Departmanlarındaki Yönetici Sayısı

	Yönetici var		Yönetici yok		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Ön büro	33	89,2	4	10,8	37	100
Yiyecek içecek	11	29,7	26	70,3	37	100
Teknik servis	1	2,7	36	97,3	37	100
Personel ve insan k.	7	18,9	30	81,1	37	100
Muhasebe	9	24,3	28	75,5	37	100
Satın alma	3	8,1	34	91,9	37	100
Satış ve pazarlama	5	13,5	32	86,5	37	100
Bilgi işlem	1	2,7	36	97,3	37	100
Güvenlik	2	5,4	35	94,6	37	100
Temizlik	4	10,8	33	89,2	37	100

Tablo 36'ya bakıldığında araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinden 89'unu ön büro departmanında yönetici bulunurken, %30'unda yiyecek içecek departmanı yöneticisi vardır. Muhasebe bölümünde bulunan yönetici oranı %25 iken, personel ve insan kaynakları yöneticisi oranı %18,9'dur. Diğer departmanlarda bulunan yönetici sayısı ise 5 kişinin altındadır.

Tablo 37: Otellerdeki Departman Yöneticilerinin Yabancı Dil Durumu

	Yabancı dil biliyor		Yabancı dil bilmiyor		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Ön büro	18	48,6	19	51,4	37	100
Yiyecek içecek	5	13,5	32	86,5	37	100
Teknik servis	0	0	37	0	37	100
Personel ve insan k.	3	8,1	34	91,9	37	100
Muhasebe	5	13,5	32	86,5	37	100
Satın alma	1	2,7	36	97,3	37	100
Satış ve pazarlama	4	10,8	33	89,2	37	100
Bilgi işlem	1	2,7	36	97,3	37	100
Güvenlik	1	2,7	36	97,3	37	100
Temizlik(housekeeping)	2	5,4	35	94,6	37	100

Tablo 37'ye bakıldığı zaman araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinde görev yapmakta olan departman yöneticilerinin yabancı dil bilme konusunda büyük eksiklikleri olduğu ve bu konuda sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Bilinen yabancı dil büyük oranda İngilizce iken sadece iki yönetici İngilizceye ek olarak Almanca ve Rusça bilmektedir.

Tablo 38: Sektörün Ekonomik Krizlerden Etkilenme Durumu

	Etkilendi		Etkilenmedi		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Dolar artışı	14	37,8	23	62,2	37	100
Maliyet yükselişi	13	35,1	24	64,9	37	100
Müşteri kaybı	15	40,5	22	59,5	37	100

Tablo 38 incelendiğinde araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerini olumsuz olarak etkileyen etmenlerin dolardaki artış, maliyetlerdeki yükseliş ve müşteri sayısındaki azalış olduğunu söylemek mümkündür. İşletmelerden %38'i

doların son dönemlerdeki yükselişinden etkilenirken, %35'i maliyetlerin artışından etkilenmiştir ve %40'ında da müşteri kaybı meydana gelmiştir.

Tablo 39: Sektördeki Reklam Tanıtım Faaliyetlerinin Düzeyi

	Sayı	(%)
Az miktarda	13	35,1
Yeterince	22	59,5
Çok	2	5,4
Toplam	37	100,0

Tablo 39'a bakıldığında reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yeterli miktarda (%60) yapıldığı, ilin reklam ve tanıtımlar konusunda herhangi bir eksikliğin olmadığı söylenebilir.

Tablo 40: Reklam ve Tanıtım Faaliyetlerinde Kullanılan Araçlar

	Sayı	(%)
Promosyon ürünleri	4	10,8
İnternet gibi medya araçları	27	73,0
Reklam ve Halkla ilişkiler	6	16,2
Toplam	37	100

Tablo 40'a baktığımızda araştırmaya katılan turizm işletmelerinin % 73'ü reklam ve tanıtım faaliyetlerinde internet gibi medya araçlarını kullanmakta, %16'sı reklam ve halkla ilişkileri ve % 11'i de reklam ve tanıtım faaliyetlerinde promosyon ürünlerini kullanmayı tercih etmektedir.

Tablo 41: Otellerin Web Sitesi Kullanım Süresi

	Sayı	(%)
Web sitesi yok	3	8,1
1 ile 4 yıl arası	20	54,1

5 ile 8 yıl arası	8	21,6
9 ile 12 yıl arası	5	13,5
13 yıl üzeri	1	2,7
Toplam	37	100

Tablo 41'e baktığımız zaman yalnızca 3 otelin web sitesi kullanmadığını, 34 otelin ise bir web sitesine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Yine tablo 41'e baktığımızda otellerin %55'inin web sitesinin 1 ile 4 yıldır faaliyette olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise ilde bulunan çoğu otelin faaliyete yeni başlamış olmasıdır.

Tablo 42: Otellerin Seyahat Acenteleri ve Tur Şirketleri İle Çalışma Durumu

	Sayı	(%)
Yok	14	37,8
1 ile 3 arası	8	21,6
4 ile 6 arası	2	5,4
7 ile 10 arası	5	13,5
10 ve üzeri	8	21,6
Toplam	37	100,0

Tablo 42 incelendiğinde görüldüğü gibi araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinden 14 tanesinin seyahat acentesi veya tur şirketleri ile çalışmadığı, 23 otelin ise çalıştığı görülmektedir. Otellerden %38'inde seyahat acentesi veya tur şirketi ile anlaşmasının olmamasının nedeni otellerin kapasitesinin tur şirketleri ile gelecek turistleri ağırlayabilecek kapasitede olmamalarıdır. Bunun dışında otellerden %22'sinin anlaşmalı olduğu seyahat acentesi veya tur operatörü sayısı 1 ile 3 arası değişirken, %22'sinin ise 10 taneden daha fazla seyahat acentesi veya tur operatörü ile anlaşmalı olduğu görülmektedir.

Tablo 43: Otellerde Kullanılan Tatil Sistemleri

	Var		Yok		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Oda Kahvaltı	15	40,1	22	59,5	37	100
Her Şey Dâhil	23	62,2	14	37,8	37	100
Yarım Pansiyon	11	29,9	26	70,3	37	100
Tam Pansiyon	5	13,5	32	86,5	37	100

Tablo 43 incelendiğinde araştırmaya katılmış olan 37 turizm işletmesinin hepsinde tüm tatil sistemleri kullanırken, 15 otel oda kahvaltı konseptini, 23 otel her şey dâhil konseptini, 11 otel yarım pansiyonu ve 5 otelde tam pansiyon tatil konseptini tercih etmektedir.

Oda kahvaltı konsepti, oda satışı yanında kahvaltının dâhil olduğu, yarım pansiyon buna ek olarak akşam yemeğinin de dâhil olduğu, tam pansiyon ise kahvaltı ve akşam yemeğine ek öğle yemeği ve çeşitli ikramların verildiği, her şey dâhil sistem ise yeme içme düzeninde her şeyin dâhil olduğu sisteme denilmektedir (Tatil Panosu, 2018).

Tablo 44: Otellerin Kullandığı Oda Satış Yöntemleri

Oda Satışları	Ortalama
Tur Şirketi Aracılığı İle	17,3243
Web Sitesi Aracılığı İle	14,8378
Doğrudan Temas İle	67,8378

Tablo 44 incelendiğinde araştırmaya katılan otellerin oda satışlarını çoğunlukla doğrudan temas yoluyla gerçekleştirdiği görülmektedir. İkinci sırada %18 ile tur şirketi ve son sırada %15 ile web sitesi yoluyla gerçekleştirilen oda satışları gelmektedir.

Tablo 45: Turistlerin Giresun'a Geliş Amacı

	Sayı	(%)
İş	7	18,9
Eğlence /dinlenme	13	35,1
Kültür	8	21,6
Sağlık	4	10,8
Spor	1	2,7
Doğa	4	10,8
Toplam	37	100

Tablo 45 'de görüldüğü gibi elde edilen bu sonuçlara göre araştırmaya katılan turizm işletmelerine gelen turistlerin geliş amaçlarına göre ilk sırayı eğlence ve dinlenme almaktadır (%35).İkinci sırada ise iş amacı ile ziyaret gerçekleştirilmektedir. Bu tabloya bakıldığında ise Giresun'da bulunan otellerin %19'luk bir kısmının iş oteli olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 46: Otelere Gelen Yerli ve Yabancı Turist Sayısındaki Artış Seviyesi

	Yerli turist		Yabancı turist	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Çok azaldı	2	5,4	5	13,5
Az miktarda azaldı	3	8,1	4	10,8
Hiç değişmedi	7	18,9	10	27,0
Orta düzeyde arttı	18	48,6	16	43,2
Çok arttı	7	18,9	2	5,4
Toplam	37	100	37	100,0

Tablo 46'da görüldüğü gibi elde edilen bu sonuçlara göre araştırma katılan turizm işletmelerinde yerli turist sayısında %49'luk, yabancı turist sayısında da %43'lük bir oranda orta düzeyde artış meydana gelmiştir.

Tablo 47: Otellerde Uygulanan Beklenti Veya Memnuniyetsizlik Uygulamaları

	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Anket Formu	4	10,8	33	89,2	37	100
Yüz Yüze Görüşme	18	48,6	19	51,4	37	100
Dilek ve Şikâyet Kutusu	12	32,4	25	67,6	37	100
Sosyal Medya	2	5,4	35	94,6	37	100

Tablo 47 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; otellerin tamamında müşteri beklenti ve şikâyetlerini öğrenmeye yönelik çeşitli uygulamaların mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Bu uygulamalardan en çok tercih edilenin ise %49'luk bir pay ile yüz yüze görüşme olduğunu, ikinci sırada ise %33 ile dilek ve şikâyet kutusunun takip ettiğini söyleyebiliriz.

Tablo 48: Otellerde Kalan Müşterilerin Şikâyet Konuları

	Önemsiz		Önemli		Çok Önemli		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Kalifiye Eleman Yetersizliği	1	2,7	13	35,1	23	62,1	37	100
Eğlence Ünitesi Yetersizliği	6	16,2	16	43,2	15	40,5	37	100
Çevre Düzensizliği	5	13,5	19	51,3	13	35,1	37	100
Ulaşım Zorlukları	10	27,0	11	29,7	16	43,2	37	100
Tesislerinin Temizliği	15	40,5	15	40,5	7	18,9	37	100

Tablo 48 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre, araştırmaya katılan turizm işletmelerine gelen müşterilerin beklenti ve şikâyetlerinde en önemli sırada % 63'lük oranla kalifiye eleman eksikliği ve %43'lük oranla ulaşım zorlukları

gelmektedir. Giresun'da bulunan otellerde tesislerin temizliği konusunda ya da ulaşım zorlukları konusunda Őikâyetler ise son derece az ve önemsizdir.

Tablo 49: Turistlerin Harcama Yaptıkları Alanlar

	Sayı	(%)
Yeme, içme	16	43,2
Konaklama	13	35,1
Sağlık	2	5,4
Ulaştırma	1	2,7
Spor	1	2,7
Hediyelik eşya	4	10,8
Toplam	37	100

Tablo 49 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; turistler en çok harcamayı %43'lük pay ile yeme içme alanında yaparken ikinci sırada %35'lik oran ile konaklama gelmektedir. Hediyelik eşya için yapılan harcamalar 3. sırada yer alırken, sağlık, ulaştırma ve spor alanında yapılan harcamalar son sırada yer almaktadır.

Tablo 50: Giresun'daki Tesislerin Turist Ağırlamak İçin Kapasite Durumu

	Sayı	(%)
Çok yetersiz	1	2,7
Yetersiz	12	32,4
İdare eder	13	35,1
Yeterli	10	27,0
Çok yeterli	1	2,7
Toplam	37	100,0

Tablo 50 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; Giresun'daki tesislerin turistleri ağırlamak açısından yeterli olmadığı (%33) ama idare eder seviyede

olduğu (%35) ve tesislerin artırılması gerektiğini söyleyebiliriz. Yapılacak olan yeni yatırımlar ile bu açıklık giderilebilir.

Tablo 51: Giresun'da Geliştirilebilecek Yeni Turizm Türleri

	Önemsiz		Önemli		Çok önemli		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Inanç Turizmi	24	64,8	10	27,0	3	8,1	37	100
Yayla Turizmi	0	0	3	8,1	34	91,9	37	100
Gençlik Turizmi	9	24,3	19	51,3	9	24,3	37	100
Su Sporları	10	27	19	51,3	8	21,6	37	100
Mesire Yerleri	13	35,1	16	43,2	8	21,6	37	100
Yamaç Paraşütü	10	27	16	43,2	10	27,0	37	100
Eko Turizm	4	10,8	20	54	13	35,1	37	100
Kültür Turizmi	3	8,1	8	21,6	26	70,2	37	100

Tablo 51'e bakıldığında elde edilen sonuçlara göre; Giresun' da geliştirilme şansı olan turizm türlerinden en önemlisi olarak ilk sırada yayla turizmi (%91) ve ikinci sırada ise kültür turizmi gelmektedir (%70). Yine tabloya bakarak Giresun'da inanç turizminin geliştirilme şansının olmadığını söyleyebiliriz. Su sporları, gençlik ve spor turizmi ve mesire yerlerinin ise eşit derecede öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 52: Turizmin Giresun'un Gelişmesine Katkısı Durumu

	Sayı	(%)
Katkısı Var	32	86,5
Katkısı Yok	5	13,5
Toplam	37	100,0

Tablo 52 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinden %86,5'i turizmin Giresun'un gelişimine katkısı olduğunu söylerken ,%13,5'i ise katkısı olmadığını belirtmiştir. Turizmin yoluyla esnafa gelen canlılık, her yeni turistik mekân ile yöre halkına sağlanan istihdam ve Giresun'a gelen turistler sayesinde ilin tanıtımının sağlanıyor olması, turizmin olumlu katkılarından birkaçıdır.

Tablo 53: Giresun'da Turizm Gelişmişlik Düzeyi

	Sayı	(%)
Hiç gelişmemiş	4	10,8
Gelişmemiş	9	24,3
Az miktarda gelişmiş	15	40,5
Gelişmiş	8	21,6
Çok gelişmiş	1	2,7
Toplam	37	100,0

Tablo 53' e göre; araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerin büyük çoğunluğu (%40) turizmin Giresun'da az miktarda gelişmiş olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 54: Giresun'da Turizmin Gelişimine Çevre İllerin Katkı Payı

	Sayı	(%)
Katkısı Var	27	73,0
Katkısı Yok	10	27,0
Toplam	37	100

Tablo 54 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılmış olan işletmelerden %73'ü çevre illerin (Ordu, Trabzon) katkısı olduğunu söylerken ,%27'lik kısmı her hangi bir katkısı olmadığını belirtmiştir.

Tablo 55: Giresun'da Turizm Gelişmesi İçin Yapılması Gerekenler

	Önemsiz		Önemli		Çok Önemli		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Yeni Tesis	10	27,0	11	29,7	16	43,2	37	100
Tesis Bakımı	17	45,9	6	16,2	14	37,8	37	100
Teşvik Ve Destek	5	13,5	9	24,3	23	62,2	37	100
Yeni Yatırımlar	5	13,5	11	29,7	21	56,7	37	100

Tablo 55'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan katılımcılara göre; Giresun'un turizm gelirlerinden daha fazla pay alabilmesi için gerekli olan en önemli etken % 63 oranında turizm sektörüne olan teşvik ve desteğin artırılması iken ikinci sırada (%57), ilde turizm alanında yeni yatırımlar yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 56: Giresun'un Kalkınması İçin En Önemli Gelir Kaynakları

	Sayı	(%)
Tarım(fındık)	17	45,9
Turizm	16	43,2
Sanayi	4	10,8
Toplam	37	100

Tablo 56'da görüldüğü gibi araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerine göre Giresun için en önemli turizm kaynağı %46'lık oran ile fındık tarımı iken, turizm %44 ile ikinci sırada yer almaktadır. Giresun'da sanayi sektörünün katkısı ise %10 ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 57'ye bakıldığı zaman elde edilen sonuçlara göre, araştırmaya katılan turizm işletmelerinden %76'sı her yıl düzenlenen Aksu festivali ve yayla şenliklerinin Giresun turizmi açısından faydalı olduğunu söylerken %24'lük kısmı bu şenliklerin her hangi bir faydası olmadığını söylemiştir.

Tablo 57: Aksu Festivali Ve Yayla Şenliklerinin Turizme Katkısı

	Sayı	(%)
Katkısı var	28	75,7
Katkısı yok	9	24,3
Toplam	37	100,0

Olumlu görüş belirten katılımcılar bu festivaller döneminde ilde büyük bir hareketlilik ve para akışı olduğunu belirtirken, olumsuz görüş belirtenler bu dönemde yaylalarda çevre kirliliğinin en üst düzeye çıktığını ifade etmişlerdir.

Tablo 58: Turizmin Giresun İçin Faydalılık Düzeyi

	Sayı	(%)
Faydalı değil	1	2,7
Fikrim yok	1	2,7
Faydalı	20	54,1
Çok faydalı	15	40,5
Toplam	37	100

Tablo 58'de görüldüğü gibi araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinin tamamına yakını, %54'ü turizmin Giresun'un kalkınması için faydalı olduğunu ve %40'ı çok faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 59: Giresun'un Turizm Faaliyetleri İçin Uygunluk Durumu

	Sayı	(%)
Uygun	32	86,5
Uygun Değil	5	13,5
Toplam	37	100

Tablo 59'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan turizm işletmelerinden %87'sine göre Giresun turizm faaliyetleri için uygun ortama sahiptir. Giresun ili özellikle sahip olduğu geniş yayla alanları ve doğası ile dikkat çekmekte ve yayla

turizminde en önemli iller arasında yer almaktadır. Fakat yaylalara yeteri kadar önem verilmemesi ve yatırımların eksikliği nedeni ile her ne kadar turizm için elverişli olsa da Giresun' da turizm yeteri kadar gelişmemiştir.

Tablo 60: Belediye Girişimleri Giresun'a Ekonomik Olarak Katkı Sağlamaktadır

	Sayı	(%)
Hiç katılmıyorum	3	8,1
Katılmıyorum	5	13,5
Emin değilim	9	24,3
Katılıyorum	19	51,4
Tamamen katılıyorum	1	2,7
Toplam	37	100,0

Tablo 60 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan turizm işletmelerinin %51'i belediyeler tarafından yürütülen çalışmaların Giresun'u ekonomik olarak ilerleteceği görüşündedirler.

Tablo 61: Yerel Yönetimlerin Turizm Konusundaki Çalışma Düzeyleri

	Sayı	(%)
Çok yetersiz	5	13,5
Yetersiz	12	32,4
İdare eder	16	43,2
Yeterli	4	10,8
Toplam	37	100

Tablo 61 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılmış olan turizm işletmelerinden %13,5'i yerel yönetimlerin çalışmalarını çok yetersiz bulurken, %32'si yetersiz, %43'ü idare eder, %11'i ise yeterli olduğunu beyan etmiştir. Araştırmaya katılan işletmelerin büyük çoğunluğu yerel yönetimlerin çalışmalarının idare eder (%43) olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 62: Yerel Yönetimlerin Çalışmalarının Yetersiz Olduğu Konular

	Sayı	(%)
Altyapı	13	35,1
Destek ve Teşvik	8	21,6
Tanıtım ve Reklam	10	27,0
Fuar ve Özel Gün Kutlaması	6	16,2
Toplam	37	100

Tablo 62 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan işletmelerin %35'i yerel yönetimlerin altyapı çalışmalarının yetersiz kaldığını, %32'si destek ve teşviklerin yetersiz olduğunu, %27'si tanıtım ve reklam çalışmalarının yetersiz olduğu ve %16'sı da fuar ve özel gün kutlamalarında yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir.

Tablo 63: Turizmin Ülke Ekonomisine Katkıları

	Sayı	(%)
İstihdam	9	24,3
Tanıtım	11	29,7
Döviz Girişi	14	37,8
Dolaylı Üretim artışı	3	8,1
Toplam	37	100,0

Tablo 63 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan turizm işletmelerinden turizmin ülke ekonomisine katkıları konusundaki görüşlerinden, %24'ü istihdam sağladığı, %30'u tanıtım, %38'i döviz girişi ve %8'i de dolaylı üretim artışı sağladığı yönündedir. Araştırmaya katılan işletme yöneticileri turizmin her alanda etkili olduğunu belirtirken ilk sırada turizmin sağladığı döviz girişi gelmektedir (%38).

Tablo 64: Katılımcılara Göre Turizm Tanımı

	Önemsiz		Önemli		Çok önemli		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Ekonomi Geliştiren Faaliyet	0	0	1	2,7	36	97,3	37	100
İnsanları Kaynaştırma Faaliyet	2	5,4	11	29,7	24	64,9	37	100
Kültür Arttırma Faaliyet	1	2,7	22	59,4	14	37,8	37	100
Diğer Sektörleri Destekleyen Faaliyet	2	5,4	9	24,3	26	70,2	37	100
Çevreyi Bozan Faaliyet	33	89,2	2	5,4	2	5,4	37	100
Çevreyi Güzelleştiren Faaliyet	2	5,4	32	86,5	3	8,1	37	100
Yerel Kültürü Bozan Faaliyet	27	75,5	8	21,6	2	5,4	37	100
İlin Yapısını Koruyan Faaliyet	6	16,2	27	75,5	4	10,8	37	100

Tablo 64 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre, araştırmaya katılan yöneticilere göre turizmin en önemli etkisi %98 oranı ile ülke ekonomisini geliştiren faaliyet olmasıdır. İkinci sırada ise turizmi diğer sektörlerle destek veren faaliyet olarak tanımlanmış (%70) ve insanları kaynaştırma konusundaki olumlu etkilerini de önemli kategorisine almışlardır. Diğer yandan büyük çoğunluk turizmin çevreyi kirletmesi üzerine (%90) veya yerel kültür üzerine (%75) herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını görüşmektedirler.

Tablo 65 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre Giresun turizminin çok fazla zayıf ve eksik yönü olmasıyla birlikte %78'lik oranla tanıtım ve pazarlama eksikliği ve %70'lik pay ile yetişmiş insan kaynağı eksikliği ilk sıralarda yer almaktadır. Tesislerdeki düşük doluluk oranları ile konaklama ve yeme içme tesislerindeki yetersizlik de, araştırmaya katılanlar arasında ilin turizmdeki zayıf yönleri arasında gösterilmiştir.

Tablo 65: Giresun İlinin Turizmdeki Zayıf Yönleri

	Önemsiz		Önemli		Çok önemli		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Yetişmiş İnsan Kaynağı Yetersizliği	2	5,4	9	24,3	26	70,2	37	100
Tesislerdeki Düşük Doluluk Oranları	12	32,4	7	18,9	18	48,6	37	100
Turistik Ürün Arz Yetersizliği	6	16,2	18	48,6	13	35,1	37	100
Tanıtım,Pazarlama Yetersizliği	3	8,1	5	13,5	29	78,3	37	100
Tarihi Eserlerin Muhafaza Edilememesi	18	48,6	11	29,7	8	21,6	37	100

Tablo 66: Giresun'un Turizmdeki Güçlü Yönleri

	Önemsiz		Önemli		Çok önemli		Toplam	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Coğrafi Konumu	0	0	10	27	27	73,0	37	100
Tarihi Dokusu	2	5,4	21	56,7	14	37,8	37	100
Üniversite'nin Varlığı	31	83,8	6	16,2	0	0	37	100
Bitki Örtüsü Zenginli	0	0	17	45,9	20	54	37	100
Sakin Ve Güvenli Ortam	4	10,8	20	54	13	35,1	37	100

Giresun ilinin turizm açısından pek çok avantajı vardır. Sahip olduğu temiz doğası, sakin ve güvenli ortamı en büyük avantajları arasındadır. Tablo 66 incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan işletme yöneticileri

Giresun'un turizmde en önemli avantajının %73'lük oranla bulunduğu coğrafi konum ve %54'lük pay ile bitki örtüsü açısından zenginliği olduğunu belirtirken, ilde bulunan üniversitenin turizme herhangi bir katkısı olmadığını ve önemsiz olduğunu da ayrıca ifade etmişlerdir (%84).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm insanların, gezip görme, dinlenme ve yeni insanlarla tanışma gibi ihtiyaçları sonucunda ortaya çıkmış ve çok sayıda insanın katılımıyla bir kitle harekete dönüşmüştür. Bir ülkede gelişmişlik düzeyi ne kadar artarsa turizme olan talep de o oranda artmaktadır. Günümüzde gelişen teknolojiler, insanların refah seviyelerinin iyileşmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi ve çalışma saatlerinin düşürülmesi gibi avantajlarla, turizme katılan kişi sayısı her geçen gün çoğalmaktadır.

Yapısı itibari ile tüm bilim dalları ile ilişki içinde olan turizm sektörünün en büyük katkısı ekonomi biliminedir. Günümüzde turizm, ülkelere döviz sağlaması bunun yanı sıra istihdam sağlayarak işsizlik sorununa çözüm bulması yönleriyle önem arz eden bir sektördür. Türkiye için ise turizm sahip olduğu turizm potansiyellerinin varlığı göz önüne alındığında, bacasız sanayi olarak nitelendirilebilecek bir sektör olarak görülmektedir. Turizm sektörü, dış ticaret açığının kapanmasında, enflasyonla müdahalede bulunması ve işsizliğe çare olacak şekilde istihdam yaratması özellikleri ile ekonomimizin vazgeçilmez sektörlerinden birisi olarak nitelendirilebilmektedir.

Tüm bu etkilerinin yanı sıra turizm, ülkelerin sahip oldukları turistik arz kaynaklarının etkili şekilde kullanılarak bölgelerarasında var olan dengesizliğin azaltılmasında ve kalkınmanın sağlanması konusunda da önemli yere sahiptir. Bir bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel varlıklar ancak turizm sektörü sayesinde ekonomik mal olarak nitelendirilebilmektedir. Bu durum da bölgesel olarak kalkınma sorununa turizm yoluyla çözüm bulunabileceğinin bir göstergesidir. Turizm sektörü bölgesel üretimi uyararak, bölgelerin turizm potansiyellerinin değerlendirilmesinde ve bölgelerarası dengesizliğin giderilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Çalışmada turizmin bölgesel kalkınmaya olumlu etkisi olduğu ve bölgelerarası dengesizliği gidermede önemli rol oynadığı belirtilmiş ve bu konuda otel yöneticilerinin düşüncelerinin ne olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Giresun'da otel yöneticilerinin, bölgesel kalkınma ifadelerine verdikleri cevaplardan en çok ortak katılım gösterdikleri “Giresun'da turizm yeni istihdam alanları sağlar”, “yapılacak olan yeni yatırımlar, sağlanacak teşvik ve destekler, tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve turizm çeşitliğinin fazlaştırılmasına paralel olarak ili ziyaret eden turist sayısı ve ilin turizm gelirleri artacaktır” ve “yayla turizmine ağırlık verilerek yaylalarda alt yapı ve üst yapı çalışmalarının iyileştirilmesi gerekmektedir” ifadelerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre Giresun'da turizm sektörünün öncelikli olarak yeni iş imkanları sağladığı, yayla turizminin il için birincil turizm çeşidi olduğu ve turizm konusunda ilin sahip olduğu potansiyellerinin yatırımlardaki ve tanıtımlardaki eksiklikler nedeniyle tam olarak ortaya konulmadığı ve sektörün yeniden yapılanmasına ihtiyaç olduğu sonuçlarına ulaşılabilmektedir.

Anket sorularına verilen cevapların tamamı Giresun'daki turizm faaliyetlerinin ilin kalkınmasında olumlu açıdan etki yaptığı, turizmin Giresun için uygun bir faaliyet olduğu ve Giresun'da gelişme şansının olduğu bu doğrultuda Giresun'u da turizm sayesinde gelişeceği ve turizmin ekonomik olarak ile katkılar sağlayacağı yönündedir. Bu bağlamda turizm sektörü, Giresun için tarım ve sanayi sektörüne göre daha az ekonomik getiri sağlasa bile geliştirilme potansiyelinin var olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan otel yöneticilerinin cevapları arasında bazı farklılıklar da tespit edilmiştir. Eğitimin turizm konusunda tamamlamış olan yöneticilerin, eğitimini farklı alanlarda tamamlayarak turizm sektöründe istihdam edilenlere göre sorulara daha olumlu cevaplar verdiği görülmektedir.

Sonuç olarak Giresun'da yapılan bu çalışmada turizmin bölgesel kalkınma üzerine olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre Giresun'da birçok turizm faktörünün yeterince kullanılmadığı, Giresun'un tanıtımının yeterince yapılmadığı ve turizm yatırımları konusunda eksikliklerin mevcut olduğu yorumu yapılabilir.

Bu sonuçlara göre Giresun'un bölgesel kalkınmasında turizmin daha verimli olarak kullanılabilmesi için bazı önerilerde bulunulabilir.

Giresun'da üst yapının henüz tamamlanmadığı ve bu sebeple yeterli miktarda turistin şehre gelmediği bir sorun olarak saptanmıştır. Bu nedenle

mevcut turizm kaynaklarının turizme açılması için yatırımlar yapılması ve şehrin alt yapısının mümkün olduğunca geliştirilmesi gerekmektedir.

Şehirde yaşayan tüm bölge halkının, kamu kuruluşlarının ve özel sektörün, turizm sektörüne katkısı konusunda birlikte hareket etmesi ve turizm konusunda daha çok bilinçlendirilmesi ve Giresun'da yaz aylarında gerçekleşen yayla şenliklerinin ve festivallerin içeriklerinin güçlendirilmesi ve tanıtımlarının artırılması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışmada da görüldüğü gibi turizmin ekonomik etkilerinin, bölge ekonomileri için önemli bir rol oynadığı ve bu durumun bölgede faaliyette olan otellerdeki yöneticilere uygulanmış olan soru formunda elde edilen bilgiler ışığında yeniden ispatlandığı saptanmıştır.

Giresun ilinde turizmin, sonuç olarak kalkınmayı sağlayan birincil sektör olmasa bile, gelecek vaat eden bir sektör olduğu yapılacak olan çalışmalar, yatırımlar ve eksikliklerinin tamamlanması ile ilin kalkınmasında daha da etkili hale geleceği ve kalkınmasındaki payının artacağı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ajala, A.O. and Ariu, I.R. (2013). *Tourism and Integrated Devolopment a Georaphic Perspective*. Nigeria.
- Akça, Y. (2016). Türkiye'nin Kalkınma Planlarında Turizm Politikaları. *International Conference on Eurasian Economics*. Session 5d.
- Akgün, A. (2016). *Giresun İlinin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi, Yerel Halk Ve Sektör Temsilcilerinin Algısı Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Nevşehir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Akiş, E. (2011). Küreselleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Yaklaşımındaki Gelişmeler ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Sosyoloji Konferansları*, 44, 238–256.
- Akpınar, R. , Taşçı, K. , Özsan, M. Emin. (2011). *Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikaları*. Bursa: Ekin.
- Alagöz, M., Erdoğan, S.(2008).İhracat ve Turizm Gelirlerindeki Değişimin Cari İşlemler Dengesi Üzerine Etkisi:1985-2005. *KMÜ İİBF Dergisi*. 10 (14), 12.
- Albeni, M., Ongun, U. (2005). Antalya Turizminin Türk Turizmi İçerisindeki Yeri ve Krizlerin Antalya Turizmi Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 10 (2), 93 –112.
- Arslan, K. (2005). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 275-294.
- Aydın, A. (2008). İktisadi Açından Bölgesel Dengesizlik: Mardin İli Örneği . *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (24), 304-312.
- Bahar, O. (2007). Bölgesel Kalkınmada Turizm Sektörünün Ekonomik Açından Yeri ve Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 12.
- Bahar, O. , Kozak, M. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Turizm ve Rekabet Edilebilirlik*. Ankara: Detay.

- Balaguer, J. and Contavella Jorda, M.(2000). *Tourism As a Long Run Economic Growth Factor: The Spain Case*. Spain.
- Baldran, Ş. ve Ulubay, A.(2008). Sinop, Samsun, Giresun, Ordu. Gürhan Aktaş (Ed), *Türkiye Turizm Coğrafyası içinde* (s. 403- 424). Ankara:Detay.
- Berber, M. (2006). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*. Trabzon: Derya.
- Bocutoğlu, E. (2009). *Makro İktisat, Teoriler ve Politikalar*. Trabzon: Murathan.
- Boz, A. (2016). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Mardin Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Briedenham, J. and Wickens, E.(2004). *Tourism Routes As A Tool For The Economic Development Of Rural Areas Vibrant Hope Or Imposibble Dream*.25,1.
- Bulancak Belediyesi (2018). <http://www.bulancak.bel.tr>Erişim Tarihi: 23 Şubat 2018.
- Çeken, H. (2008). Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 2, 295.
- Çeken, H. (2014). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay.
- Çeken H. , Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-14.
- Çelik, G. (2012). *Turizmin Ekonomik Kalkınmaya Katkıları: Manisa İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Isparta. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çimat, A. ,Bahar, O. (2003). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri Ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 6, 1-18.
- Demir, C. , Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetimi: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*. Ankara: Nobel.

Dilber, İ. (2007). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Girdi-Çıktı Tablosu Yardımıyla Değerlendirilmesi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 14(2), 209.

Dinçer, B., Özasan, M., Kavasoğlu, T. (2003). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. Ankara: DPT.

Dinler, Z. (2008). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin.

Doğan, S. , Yıldız, Z . (2007). Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi Ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6, 147-182.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (2018). <http://www.doka.org.tr> Erişim Tarihi: 24 Şubat 2018.

DPT, (1963). 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967. Ankara: DPT.

DPT, (1986). 2. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972. Ankara: DPT.

DPT, (1973). 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977. Ankara: DPT.

DPT, (1979). 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983. Ankara: DPT.

DPT, (1985). 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989. Ankara: DPT.

DPT, (1990). 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994. Ankara: DPT.

DPT, (1996). 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000. Ankara: DPT.

DPT, (2001). 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005. Ankara: DPT.

DPT, (2007). 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013. Ankara: DPT.

DPT, (2014). 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014-2018. Ankara: DPT.

DPT, (2001). 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporları, Ankara: DPT.

DPT, (2007). 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporları, Ankara: DPT.

Dritsakis, N. (2004). *Tourism As Long Run Economics Growth Factor:An Empirical Investigation for Greece Using Causality Analysis*. Greece, 305.

- Durgun, A. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Isparta. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Emekli, G. (2005). Avrupa Birliğinde Turizm Politikaları ve Türkiye’de Küresel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14, 99 -107.
- Giresun Belediyesi (2018). <https://giresun.bel.tr/> Erişim Tarihi: 24 Şubat 2018.
- Giresun Blog (2018). <https://giresunblog.com//>. Erişim Tarihi: 1 Mart 2018.
- Giresun Haberci (2018). <http://giresunhaberci.com/> Erişim Tarihi: 23 Şubat 2018.
- Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı. (2013).
- Giresun İl Turizm Strateji ve Eylem Planı. (2018).
- Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018). <http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2018.
- Giresun Üniversitesi (2018). www.giresun.edu.tr/ Erişim Tarihi: 25 Şubat 2018.
- Giresun Üniversitesi Tömer (2018). <http://tomer.giresun.edu.tr/>Erişim Tarihi: 23 Şubat 2018.
- Giresun Valiliği (2018). <http://giresun.gov.tr> Erişim Tarihi: 20 Şubat 2018.
- Gülbahar, O. (2009). Turizmin Bölgelerarası Gelişmişlik Farklarını Gidermedeki Rolü(Türkiye Örneği). *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1), 20.
- Güngördü, E. (2003). *Türkiye’nin Turizm Coğrafyası “Doğal ve Tarihi Coğrafya Açısından”*. Ankara: Nobel.
- Gökçe, F. (2006). *Yerel Destinasyonlarda Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Swot (Fütz) Analizi Tekniği: Giresun Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Hacıoğlu, N. (2005). *Turizm Pazarlaması*. Ankara: Nobel.
- Haktan, S. (2011). Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye’de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 6(2), 40.

Holden, A. (2006). *Tourism Studies and the Social Sciences. Tylor and Francis A Library.* U.K.

Hussein Tunç, A. , Saç, F. (2008). *Genel Turizm, Gelişimi Geleceği.* Ankara: Siyasal.

İncekara, A. (2001). *Anadolu' da Yeni Turizm Olanakları ve Bölgesel Kalkınmadaki Yeri.* İstanbul: İTO.

Karadeniz Gezi Rehberi (2018). <http://www.karadenizgezi.net/>Erişim Tarihi: 20 Şubat 2018.

Kara, M. (2008). *Bölgesel Rekabet Edilebilirlik Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Politikalarına Yansımaları.* (Uzmanlık Tezi). Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara: DPT.

Karataş, G. ve Tetik, N.(2018). Turizm İşletmelerine Sağlanan Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesinin Tms-20 Standardı Ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Açısından Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(1), 1-11.

Kozak, N. , Kozak, M. , Kozak, M. (2014). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar.* Ankara: Detay.

Kreag, G. (2001). *The Impact Of Tourism .*Minnesota Sea Grant.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr> Erişim Tarihi: 28 Şubat 2018.

Künü, S., Hopoğlu, S. ve Sökmen, Ö., Güneş, Ç.(2015). Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki, Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 71- 93.

Lickorish L.J. and Jenkins, L.C. (1997). *An Intorduction To Torusim.* Butterworth Heinemann.

Macbeth, J, Carson, D. And Northcote, J.(2004). Social Capital, Tourism and Regional Devolopment: SPCC As a Book for Innovation and Sustainability. *Current Issues in Tourism*, 7, 6.

Martin, J.L.E. , Morales, N.M. and Scarpa, R. (2004). Tourism and Economic Growth in Latin American Countries:A Panel Data Approach. *Natural Resources Management*. Nota Di Lavoro.

Mccool, S.F. and Martin, S. R.(1998). Community Attachment and Attitudes Toward Tourism Development. *Journal of Travel Research*, 32,3.

Organisation for Economic Co-operation and Development (2018). <http://www.oecd.org/>. Erişim Tarihi: 20 şubat 2018.

Oh, H., Fiore, A.M. and Jeoung, M.(2007). Measuring, Experince Economy Concepts: Tourisim Applications. *Journal of Travel Research*. 46, 119-132.

Özkök, F. (2014). *Turizm Ekonomisi*. Edirne: Ceren.

Öztaş, K., Karabulut, T. (2006). *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri*. Ankara: Nobel.

Rızaoğlu, B. (2004). *Turizm ve Toplumsallaşma*. Ankara: Detay.

Sakal, M. (2010). *Bölgesel Kalkınma Sürecinde Kalkınma Ajansları*. İzmir: Altın Nokta.

Sarıkaşı, M., Bahar, O. (2013). *Turizm, Yoksulluk ve Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları*. Ankara: Detay.

Sezer, İ.(2015). Doğu Karadeniz'de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 34, 96.

Shamsuddoha, M. and Chowdhury, T. (2009). Opportunities of Developing Touisim Industry in Bangladesh. *University of Chittagong, Bangladesh*. Revista de Tourism, 8, 3.

Silberberg, T. (1995). Cultural Tourism and Business Opportunities for Museum and Herigate Sites. *Tourism Management*, 16(5), 363.

Sinclair, M.T. and Stabler, M. (1997). *The economics of Tourism*. London and New York.

Susan, F. (2016). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü ve Balıkesir Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İzmir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Şanlıoğlu, Ö. Ve Özcan E.Ö. (2017). Türkiye’de uygulanan Turizm teşvik Politikaları ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilgiler dergisi, 7 (2), 113.

Şeker, H. (2011). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü ve Amasya Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Takım, A. (2010). Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Planlarının İktisat Politikalarının Performansına Etkisi: Zonguldak – Bartın – Karabük Örneği. *E-Journal Of New World Sciences Academy* , 5(3), 261.

Tatil Panosu (2018). <http://tatilpanosu.net/>Erişim Tarihi: 15 Ocak 2018.

Tecer, M. (2005). *Türkiye Ekonomisi*. Ankara: Todeie.

Telfer, D.J. and Sharply, R. (2017). Tourism and Devolopment in the Devoloping World. *Channel View Publicatios*. Clevedon.

Toker, B. (2007). Türkiye’de Turizm Sektörü Teşviklerinin Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (2), 81-92.

Torun, E. (2013). Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkısı. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (24), 31-37.

Tuna, M. (2007). *Turizm, Çevre ve Toplum*. Ankara: Detay.

Turizm Haberleri (2018). www.turizmhaberleri.com Erişim Tarihi: 21 Şubat 2018.

Turizm Veri Bankası (2018). <http://www.turizmdatabank.com>. Erişim Tarihi:25 Mart 2018.

Türk Dil Kurumu (2016). www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 19 Kasım 2016.

Türkiye İstatistik Kurumu (2018). <http://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 25 Şubat 2018.

Türkiye Seyehat Acenteleri Birliği (2018). <https://www.tursab.org.tr>. Erişim Tarihi: 15 Mart 2018.

Türkiye Kültür Portalı, (2018). <https://www.kulturportali.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 22 Şubat 2018.

Tüylüoğlu, S. ,Karakaş, D. (2006). Bölgesel Kalkınma ve Ekonomik Durgunlaşma Süreci: Zonguldak Örneği. *Amme İdaresi Dergisi*, 39 (4) , 195-224.

Uçar, M., Çeken, H., Ökten, Ş. (2010). *Kırsal Turizm ve Kalkınma*, Ankara: Detay.

Unurlu, Ç. (2014). Ekonomi ve Turizm Kavramları. Ferah Özkök (Ed). *Turizm Ekonomisi içinde* (s.1-22). Edirne: Ceren.

Ünlüöner, K., Tayfun, A., Kılıçlar, A. (2011). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Nobel.

Yağcı, Ö. (2007). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay.

Yılmaz, Ö. ve Girgin, K. (2014). Turizmin Ekonomik Etkileri. Ferah Özkök(Ed). *Turizm Ekonomisi içinde* (s.157-192).Edirne: Ceren Yayıncılık.

Zaman, F., Şahin, İ., Bayram, N. (2007). Doğu Karadeniz’de Alternatif Bir Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası . *Eastern Geographical Review*, 17, 36.

Zengin, B. (2010). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel ve Moneter Etkileri. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 118.

Zengin, B. (2013). Geçmişten Günümüze Sakarya Turizmine Akademik Bir Bakış. *Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Yayınları*, 1 (1), 39.

EK

**BÖLGESEL KALKINMADA TURİZM SEKTÖRÜNÜN RÖLÜNÜ
BELİRLEMEYE YÖNELİK SORU FORMU**

Sayın yetkili;

Bu çalışma Giresun ilinin turizm sektöründeki ekonomik potansiyelini, ildeki otellerin mevcut durumunu, geleceğine yönelik sorunlarını ve işletme yöneticilerinin sektöre bakış açılarını ortaya koymak için yapılmakta olup, sadece akademik amaçlı kullanılacak ve verdiğiniz bilgiler başka bir amaç için kesinlikle kullanılmayacaktır.

1. İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?yıl

2. Otelinin yatak kapasitesi nedir?.....

3. Oteliniz kaç yıldızlıdır?.....

4. Tesisinizin hizmet şekli nedir?

a)sezonluk b) tüm yıl c)Diğer.....

5. İşletmenizde kaç personel çalışmaktadır?

Daimi Kişi, Geçicikişi

6. Kaç alt düzey kaç yönetici personeliniz vardır?

Yönetici.....Kişi, Alt düzey.....kişi

7. Personelinizin eğitim durumu ağırlıklı olarak aşağıdakilerden hangisidir.

a)Eğitimli değil b) İlköğretim c) Lise d)Üniversite e) Yüksek lisans-doktora

8. Yönetici personelinizin genel olarak eğitim durumu aşağıdakilerden hangisidir.

a)Eğitimli değil b) İlköğretim c) Lise d)Üniversite e) Yüksek lisans-doktora

9. Personelin Sigortalılık durumu?

a) kısmi b) tam c) asgari ücret üzerinden

10. Personelinizi nasıl sağlıyorsunuz?

a) İşkur üzerinden (%.....)

b) Eş, dost üzerinden (%.....)

c) Direkt başvuru (%.....)

d) İlan.....(%.....)

11. Personelin % kaçının turizm üzerine eğitimi bulunmaktadır?%......

12. Yıl boyu istihdam ettiğiniz personelin görev pozisyonu nedir?

() resepsiyon () temizlik () rehberlik () idari () servis () mutfak () teknik servis () diğer.....

13. İşletmenize gelen turistlerin ortalama konaklama süresi ne kadardır

() bir gece () iki gece () üç gece () bir hafta () daha fazla

14. Yıl içinde;

a) gelen ortalama yerli turist sayısı:.....,

b) gelen yabancı turist sayısı;

c) gelen turist sayısı hangi aylarda artıyor?

d) gelen turist sayısı hangi aylarda azalıyor?.....

15. Aylara göre doluluk oranımız nedir?

Ocak :%....., Şubat:%....., Mart:%.....,

Nisan:%....., Mayıs:%....., Haziran:%.....,

Temmuz:%....., Ağustos:%....., Eylül:%.....,

Ekim:%....., Kasım:%....., Aralık:%.....

16. Oteliniz de yüzme havuzu var mı?.....

17. Satış geliri içinde maliyetlerin payı :%.....

18. Yıllık ortalama satış geliri:.....

19. Yıllık ortalama maliyetiniz:

20. Otelinizde hangi departmanlar var ve bu departmanların herbirinde yönetici var mı? Yöneticileriniz hangi yabancı dilleri biliyorlar?

- () ön büro departmanı:.....
- () yiyecek içecek departmanı :.....
- () teknik servis departmanı:.....
- () personel ve insan kaynakları departmanı:.....
- () muhasebe departmanı:.....
- () satın alma departmanı:.....
- () satış ve pazarlama departmanı:.....
- () bilgi işlem departmanı:.....
- () güvenlik departmanı:.....
- () diğer:.....

21. Ekonomik krizlerden sektör ve işletmeniz etkilendi mi?

- Son dönemdeki dolardaki artışın etkisi nedir?....
- 2008 krizinin sektöre etkisi ne oldu?.....

22. İşletmenize gelen turistlere yönelik reklam ve tanıtım faaliyetleri yapılmakta mıdır?

a)Çok az b) Oldukça az c)Yeterince d) Oldukça fazla e) Çok fazla

23. Reklam ve tanıtım faaliyetlerinde kullandığınız araçlar hangileridir?

a) Promosyon ürünleri b) İnternet gibi medya araçları c) Reklam ve halkla ilişkiler

24. İşletmenizi tanıtan bir web sitesi var mı?

- () evet, ise ne zamandan beri faaliyette?.....yıl
- () hayır

25. Çalıştığınız herhangi bir seyahat acentesi veya tur operatörü var mıdır?

a) evet ise kaç tane?.....

b) gerekli ama yok, nedeni?.....

c)düşünmüyorum, gerek yok, nedeni?.....

26. Tesisinizde hangi tatil sistemleri uygulanmaktadır? (Yüzde ağırlık belirtiniz.)

- () Oda kahvaltı: %..... () Tam pansiyon: %.....
 () Yarım pansiyon : %..... () Her şey dahil : %.....

27. Oda satışımızı oransal olarak hangi şekillerde yapmaktasınız?

- () Tur şirketi aracılığıyla : %....., () Doğrudan sizinle temas kurularak : %.....
 () Web sitesi üzerinden : %.....

28. İşletmenize gelen turistlerin genel olarak Giresun'a geliş amaçları sizce hangisidir?

- () eğlence () dinlenme () kültür () iş () spor () sağlık

29. Son yıllarda işletmenize gelen yerli turist sayısında bir artış eğilimi var mıdır?

- () Çok azaldı () Az miktarda azaldı () hiç değişmedi () orta düzeyde arttı
 () Çok arttı

30. Son yıllarda işletmenize gelen yabancı turist sayısında bir artış eğilimi var mıdır?

- () Çok azaldı () Az miktarda azaldı () hiç değişmedi () orta düzeyde arttı
 () Çok arttı

31. Tesisinizde müşterilerinizin beklenti ve memnuniyetsizliklerini öğrenmeye yönelik herhangi bir uygulamanız var mıdır?

()evet, nasıl bir uygulama?

()hayır

32. Müşteri şikayet ve beklentileri hangi konuları kapsamaktadır? Önem derecesine göre sıralayınız.

- () kalifiye eleman yetersizliği

- eğlence ünitelerinin yetersizliği
 çevre düzensizliği
 ulaşım zorlukları
 konaklama tesislerinin temizliği

33. Size göre turistler en çok hangi alanlara harcama yapmaktadırlar? Yüzde ağırlık belirtiniz.

- yeme, içme : %.....
 konaklama : %.....
 sağlık : %.....
 ulaştırma : %.....
 spor faaliyetleri : %.....
 hediyelik eşya : %.....
 diğer: %.....

34. Size göre Giresun'daki tesisler turistleri ağırlama açısından yeterli midir?

- a) Çok Yetersiz b) yetersiz c) idare eder d) yeterli e) çok yeterli

35. Yeni turizm türleri aşağıda belirtilmiştir. Sizce hangilerinin Giresun'da geliştirilme şansı vardır?(Önem sırasına göre sıralayınız.)

- İnanç turizmi yayla turizmi gençlik ve spor turizmi su sporları eko turizm mesire yerleri yamaç paraşütü kültür turizmi diğer

36. Sizce turizmin Giresun'un gelişmesine katkısı var mıdır?

- evet hayır

Evet ise , nedenlerini belirtiniz.....

Hayır ise , nedenlerini belirtiniz.....

37. Sizce Giresun'da turizm yeterince gelişmiş midir?

- Hiç gelişmemiş , gelişmemiş Az miktarda gelişmiş, Gelişmiş
 Çok gelişmiş

Nedenleri?.....

38. Size göre Giresun turizmüne çevredeki illerin de katkısı var mıdır?

var, nasıl bir katkı?.....

yok

39. Giresun'da turizmin gelişmesi için neler yapılabilir? (Önem derecesine göre sıralayınız.)

Yeni tesisler mevcut tesislerin bakımı teşvik ve destek verilmeli yeni yatırımlar diğer.....

40. Sizce Giresun ilinin kalkınması için en önemli gelir kaynakları hangileridir? (Önem derecesine göre sıralayınız.)

tarım ve hayvancılık turizm sanayi diğer.....

41. Sizce Uluslararası Aksu Festivalinin ve yayla şenliklerinin ilin turizmine katkısı var mıdır?

evet ise ,nasıl bir katkı ?.....

hayır

42. Turizm Giresun'un kalkınması için ne ölçüde faydalıdır?

Hiç faydalı değil faydalı değil fikrim yok Faydalı Çok faydalı

43. Size göre Giresun ili turizm için uygun mudur?

Evet Hayır

44. Belediye girişimlerinin Giresun'un ekonomik açıdan daha da ileriye götüreceğini düşünüyor musunuz?

a) Hiç Katılmıyorum b) Katılmıyorum b) Emin değilim c) Katılıyorum

d) Tamamen katılıyorum

Nedenleri?.....

45. İldeki yerel yönetimlerin turizm konusundaki çalışmaları yeterli midir?

a) Çok Yetersiz b)yetersiz c) idare eder d) yeterli e)çok yeterli

46. Yerel yönetimlerin çalışmalarını yetersiz bulduğunuz konular hangileridir?

a)Altyapı b) Destek ve Teşvik c) Tanıtım ve reklam d) Fuar ve özel gün kutlamaları e)diğer.....

47. Size göre turizmin ülke ekonomisine katkıları aşağıdakilerden hangileridir?(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)

() istihdam () döviz girişi () tanıtım () dolaylı üretim artışı/(diğer sektörler)

48. Size göre turizm nedir?(önem derecesine göre sıralayınız)

- () Ülke ekonomisini geliştiren faaliyet
- () İnsanları kaynaştıran faaliyet
- () Kültürün artmasını sağlayan faaliyet
- () Diğer sektörleri destekleyen faaliyet
- () Çevreyi bozan faaliyet
- () Çevreyi güzelleştiren faaliyet
- () yerel kültürün özgünlüğünü bozan faaliyet
- () İlin kültürel , doğal , tarihi yapısını koruyan faaliyet

49. Sizce Giresun ilinin turizmdeki zayıf yönleri nelerdir?(Önem derecesine göre sıralayınız.)

- () yetişmiş insan kaynağının yetersiz olması
- () tesislerdeki düşük doluluk oranları
- () turistik ürün arzının yetersiz oluşu
- () tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği
- () tarihi eserlerin yeterince muhafaza edilememesi
- () yol standartlarının düşüklüğü, tur organizasyonlarının azlığı
- () destek ve teşviklerin yokluğu
- () konaklama ve yeme içme tesislerinin azlığı ve kalite düşüklüğü
- () çevre sorunlarının ortadan kaldırılamaması

50. Sizce Giresun ilinin turizmdeki güçlü yönleri nelerdir?(Önem derecesine göre sıralayınız.)

- () coğrafi konumu
- () tarihi dokusu ve yüksek kültürel varlıkları
- () üniversitenin varlığı
- () bitki örtüsü zenginliği
- () sakin ve güvenli ortam

Vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz...

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Kerime GÜNER
Doğum Yeri-Tarihi	GİRESUN-07/06/1990
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Giresun Üniversitesi İ.İ.B.F İktisat Bölümü (2009- 2013)
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bilim Dalı (2013 -....)
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Eren Ömer Hekim İlk Öğretim Okulu (Ücretli Öğretmenlik)
İletişim	
E-Posta Adresi	kerime.guner@hotmail.com